

Niina Poutala

NUORTEN SEKSUAALISEN HÄIRINNÄN
TUNNISTAMINEN JA ENNALTAEHKÄISY

- Eurajoen yhteiskoulun 8-luokkalaisten
seksuaalikasvatuksen toimintamallin kehittäminen

Terveyden edistämisen koulutusohjelma

Ylempi AMK

2017

NUORTEN SEKSUAALISEN HÄIRINNÄN TUNNISTAMINEN JA ENNALTAEHKÄISY - EURAJOEN YHTEISKOULUN 8-LUOKKALAISTEN SEKSUAALIKASVATUKSEN TOIMINTAMALLIN KEHITTÄMINEN

Poutala, Niina
Satakunnan ammattikorkeakoulu
Terveysten edistämisen koulutusohjelma
Maaliskuu 2017
Sivumäärä: 82
Liitteitä: 8

Asiasanat: Seksuaalinen häirintä, seksuaalikasvatus, nuoret

Kouluterveydenhuolto on oppilaan terveyttä ja hyvinvointia tukevaa toimintaa. Kouluterveydenhuoltoon kuuluu oleellisena osana myös terveysneuvonta, jonka avulla pyritään ehkäisemään syrjintää ja kiusaamista. Yksi syrjinnän ja kiusaamisen muoto on seksuaalinen häirintä.

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli kehittää Eurajoen yhteiskouluun toimintamalli seksuaalisen häirinnän tunnistamiseksi ja ennaltaehkäisemiseksi. Opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää Eurajoen yhteiskoulun 8-luokkalaisten ajatuksia ja kokemuksia seksuaalisesta häirinnästä sekä luoda vastausten perusteella nuorten tarpeisiin vastaava toimintamalli seksuaalisen häirinnän tunnistamiseen ja ennaltaehkäisyyn.

Kehittämistyö tehtiin toimintatutkimuksena käyttäen triangulaatiota. Aineistoa kerättiin kyselylomaketutkimuksella sekä ryhmähaastatteluilla. Aineistot analysoitiin käyttäen kuvailevaa sisällönanalyysiä ja teemoittelua.

Tulosten mukaan tytöt kokevat seksuaalista häirintää poikia enemmän. Tytöt myös useammin määrittelevät tekoja seksuaaliseksi häirinnäksi. Useimmiten nuoret kokevat nimittelyä sekä joutuvat kuulemaan kaksimielisiä juttuja haluamattaan. Näiden seksuaalisten häirinnän muotojen yleistyessä, menettävät ne negatiivisen merkityksensä, eikä niitä enää mielletä seksuaaliseksi häirinnäksi.

Tulokset kertovat, että nuorten mielestä koulussa tulisi puhua seksuaalisesta häirinnästä sekä puuttua siihen. Tulosten mukaan nuoret kokevat, että heidän kokemukseen seksuaalisesta häirinnästä vähätellään eikä niitä oteta todesta.

Kehittämistyönä Eurajoen yhteiskouluun luotiin toimintamalli, joka mahdollistaa seksuaalisen häirinnän kokemusten järjestelmällisen puheeksi ottamisen koulussa. Malli koostuu kolmesta osiosta. Viimeinen osio rakentuu edellisten osioiden päälle, joten sen sisältö saattaa vuosittain vaihdella.

Kehittämistyön tuloksia voidaan hyödyntää koulun seksuaalikasvatuksen toteutuksessa. Toimintamallin järjestelmällinen käyttö tulisi kirjata koulun toimintasuunnitelmaan. Tarvittaessa luotu malli on muunneltavissa myös muiden aiheiden käsitteilyyn.

RECOGNIZING AND PREVENTING SEXUAL HARASSMENT AMONG THE YOUTH – DEVELOPING AN OPERATING MODEL FOR EURAJOKI JUNIOR HIGH SCHOOL'S 8TH GRADERS' SEX EDUCATION

Poutala, Niina

Satakunta University of Applied Sciences

Degree Programme in Health Promotion, Master's Degree

March 2017

Number of pages: 82

Appendices: 8

Keywords: Sexual harassment, sex education, youth

The function of the school's healthcare is to support the pupil's health and well-being. A relevant part of school's healthcare is health guidance. The aim of the health guidance is to prevent harassment and bullying. One form of harassment and bullying is sexual harassment.

The purpose of this thesis was to develop an operating model for the Eurajoki Junior High School to help recognize and prevent sexual harassment. The aim of this thesis was to examine Eurajoki Junior High's 8th graders' thoughts and experiences about sexual harassment. Based on the pupils' answers, an operating model was developed.

This development work was accomplished as an action research using triangulation. The data were collected through a questionnaire and group interviews, and it was analyzed with content analysis and thematic division.

According to the results, girls experience sexual harassment more than boys. Girls also more often define actions as a sexual harassment. Most often young people experience name-calling. They also have to listen unwillingly to bawdy talk. As these forms of sexual harassment become more and more common, they lose their negative meaning and they are no longer considered as sexual harassment.

The results show that in the teenagers' opinion, sexual harassment should be brought up in school. They also think that school should intervene in sexual harassment. The results also show that the young people feel like their experiences of sexual harassment are diminished and aren't taken seriously.

As a development work, an operating model was created to Eurajoki Junior High. By using the operating model, sexual harassment would be systematically brought up in school. The operating model consists of three parts. The last part is based on the previous parts, so each time its content may vary.

The results of this development work can be used in school's sex education. The use of this operating model should be included in the school's strategy. If needed, the operating model is also convertible to other topics.

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	6
2	KEHITTÄMISTYÖN LÄHTÖKOHDAT	7
3	KEHITTÄMISTYÖN TARKOITUS JA TAVOITTEET.....	8
4	KEHITTÄMISTYÖN TEOREETTINEN TAUSTA JA AIKAISEMMAT TUTKIMUSTULOKSET	9
4.1	Tutkimusongelmiin vastaava tiedonhaku ja kirjallisuuskatsaus	9
4.2	Seksuaali- ja lisääntymisterveys sekä seksuaalikasvatus.....	11
4.3	Seksuaalikasvatus koulussa	13
4.4	Seksuaalinen häirintä.....	16
4.5	Kouluterveyskyselyn tulokset seksuaalisen häirinnän ja väkivallan kokemusten osalta.....	18
4.6	Yhteenveto tutkimuksista.....	19
4.7	Seksuaalisen häirinnän tunnistaminen osana koulun seksuaalikasvatusta.....	20
4.8	Seksuaalioikeudet	21
5	KEHITTÄMISTYÖN TUTKIMUSMENETELMIEN KUVAUS	22
5.1	Toimintatutkimus tutkimusmenetelmänä.....	22
5.2	Kyselylomaketutkimus	25
5.3	Ryhmähaastattelut.....	26
5.4	Ennakkovaikutusten arviointi	27
5.5	Tutkijana toimintatutkimuksessa	28
6	KEHITTÄMISTOIMINNAN TOTEUTUS	30
6.1	Tutkimuksen sykliisyys.....	31
6.2	Ensimmäinen sykli; kyselylomakkeen laadinta, aineiston keruu ja analysointi	33
6.3	Toinen sykli; rungon kokoaminen ryhmähaastatteluihin.....	35
6.4	Kolmas sykli; ryhmähaastattelut erikseen tytöille ja pojille	37
6.5	Neljäs sykli; ryhmähaastattelu sekaryhmälle.....	38
6.6	Viides sykli; haastatteluaineistosta saadun tiedon syventäminen	38
6.7	Kuudes sykli: toimintamallin luominen.....	41
6.8	Ennakkovaikutusten arvioinnin toteutus	42
7	KEHITTÄMISTOIMINNAN TULOKSET	43
7.1	Kyselylomaketutkimuksen tulokset	43
7.1.1	Taustatiedot sekä mielipiteet seksuaalisen häirinnän käsittelystä koulussa..	44
7.1.2	Nuorten määritelmiä seksuaalisesta häirinnästä	46
7.1.3	Nuorten kokemuksia seksuaalisesta häirinnästä	51

7.2 Ryhmähaastattelujen tulokset	53
7.2.1 Ensimmäinen teema: Seksuaalinen häirintä yleisesti.....	54
7.2.2 Toinen teema: Nimittely	55
7.2.3 Kolmas teema: Vartaloon liittyvä huomauttelu	56
7.2.4 Neljäs teema: Kaksimielisten juttujen kuuleminen niitä haluamatta	56
7.2.5 Viides teema: Kuvaamisen kohteeksi joutuminen	57
7.2.6 Kuudes teema: Seksuaaliseen häirintään puuttuminen koulussa	58
7.3 Tuotetun toimintamallin kuvaus	58
7.4 Ennakkovaikutusten arvioinnin tulokset.....	60
8 POHDINTA JA JOHTOPÄÄTÖKSET	63
8.1 Tulosten tarkastelu	64
8.2 Tutkimusprosessin arviointi.....	66
8.3 Tutkimuksen eettisyys	68
8.4 Tutkimuksen luotettavuus.....	71
8.5 Tulosten hyödynnettävyys ja ja kehittämissuhteet	72
8.6 Jatkotutkimusehdotukset.....	73
LÄHTEET.....	75
LIITTEET	

1 JOHDANTO

Terveydenhuoltolaissa (1326/2010) määritellään terveyden edistäminen joko yksilöön, väestöön, yhteisöön tai elinympäristöön kohdistuvaksi toiminnaksi, jonka tavoitteena on terveyden ylläpitäminen ja sen parantaminen. Koulumaailmassa nuorten terveyden edistämiseksi kouluterveydenhuolto on avainasemassa (Terveydenhuoltolaki, 1326/2010, 3§, 16§). Koululaisten kasvatustyö ja hyvinvoinnin edistäminen kuuluu kuitenkin koulun kaikille aikuisille, heidän tehtävästään riippumatta. (Opetushallitus 2015, 10-11).

Opetussuunnitelmassa määritellään oppiainekohtaiset tehtävät. Terveystiedon opetuksen tehtäväksi on kirjattu oppilaiden monipuolisen terveysosaamisen kehittäminen. Opetuksen tulee myös tukea turvallisuustaitoihin, sosiaalisiin taitoihin sekä tunteiden tunnistamiseen liittyvien taitojen kehittymistä. Terveystiedon opetuksen tavoitteiksi vuosiluokilla 7, 8 ja 9 on kirjattu muun muassa oppilaan valmiuksien tukeminen, jotta hän kykenee luomaan vastuullisia ratkaisuja ihmisten välisissä vuorovaikutustilanteissa. Tähän tavoitteeseen sisältyvät myös itsensä arvostaminen ja turvataidot. Terveystiedon opetuksessa kiinnitetään huomiota myös oppilaan valmiuksiin arvioida kriittisesti terveyteen liittyvää viestintää, sekä valmiuksiin eritellä yksilön oikeuksia ja vastuita terveyttä ja turvallisuutta koskevissa asioissa. (Opetushallitus 2015, 398-400.)

Terveyskasvatukseen sisältyy oleellisena osana myös seksuaalikasvatus. Seksuaalikasvatuksella edistetään seksuaali- ja lisääntymisterveyttä. Maailman terveysjärjestö, World Health Organization (WHO) on vuonna 2010 julkaissut seksuaalikasvatuksen standardit. Standardeissa on nostettu esille teemoittain eri pääaiheita, joita tulisi sisällyttää opetusohjelmiin. Yksi uusista pääaiheista ikäryhmässä 15 vuotta täyttäneet, on nuoren opettaminen puolustautumaan seksuaaliselta häirinnältä. (WHO 2010, 36,53.)

Seksuaalisen häirinnän määritellään tarkoittavan sanallista, sanatonta tai fyysistä luonteeltaan seksuaalista, ei-toivottua käytöstä, jolla tarkoituksellisesti tai tosiasiallisesti loukataan henkilön henkistä tai fyysistä koskemattomuutta erityisesti luomalla uhkaava, halventava, nöyryyttävä tai ahdistava ilmapiiri (Laki naisten ja miesten vä-

lisestä tasa-arvosta, 609/1986, 7§). Seksuaalista häirintää saattavat olla esimerkiksi kaksimieliset vitsit, seksuaalisesti värityneet tekstiviestit, soitot, sähköpostit, fyysinen koskettelu sekä sukupuoliyhteyttä koskevat ehdotukset tai vaatimukset. Nuorten ikäryhmässä seksuaalista häirintää ovat myös ”huorittelu”, ”homottelu”, tuijottelu ja seksuaalisten huhujen levittely. On kuitenkin hyvin pitkälti yksilöstä ja tilanteesta kiinni, mitä pidetään seksuaalisena ahdisteluna. (Vilka 2011, 35,40.)

Seksuaalinen häirintä on nuorta traumatisoiva kokemus, joka saattaa johtaa syömis-häiriöön, ahdistukseen ja masennukseen (Lindberg ym. 2007, 723-742; Espelage & Holt 2005, 799-811). Tämän vuoksi seksuaalisen häirinnän tunnistamiseen ja sen ennaltaehkäisyyn tulee kiinnittää enemmän huomiota.

2 KEHITTÄMISTYÖN LÄHTÖKOHDAT

Opinnäytetyön kehittämistyö tehdään Eurajoen yhteiskouluun. Eurajoen yhteiskoulussa toimii yläaste ja lukio. Lukuvuonna 2015 – 2016 oppilaita koulussa oli yhteensä 380, joista peruskoululaisia 216. Yläasteen 8-luokkalaisia, joita tämä opinnäytetyö koskee, oli lukuvuonna 2015 – 2016 yhteensä 63 oppilasta.

Kouluterveydenhuolto on osa perusterveydenhuollon palveluja. Kouluterveydenhuoltoon sisältyvät vuosittain tehtävät terveystarkastukset sekä terveysneuvonta. Terveysneuvonnan tulee olla voimavaroja vahvistavaa ja terveyttä tukevaa. Neuvontaa voidaan antaa yksilöllisesti, ryhmässä tai yhteisöllisesti. Kouluterveydenhuollossa annettavan terveysneuvonnan tulee tukea ja edistää nuoren itsenäistymistä, fyysistä toimintakykyä sekä mielenterveyttä. Terveysneuvonnalla tulee myös pyrkiä ehkäisemään koulukiusaamista. (Valtioneuvoston asetus 338/2011, 4§, 15§.)

Opinnäytetyön tekijä on toiminut Eurajoen yhteiskoulussa kouluterveydenhoitajana vuodesta 2009. Koulun toimintatavat, opettajat, muu henkilökunta ja koulun fyysiset tilat ovat tulleet tutuiksi. Opinnäytetyön tekijä on osallistunut kohdeorganisaatiossa myös terveystieteiden, etenkin seksuaalikasvatuksen, toteutukseen. Seksuaalikas-

vatusta on annettu lähes vuosittain jokaiselle yläasteen vuosiluokalle. 7-luokkalaisille opinnäytetyön tekijä on pitänyt oppitunteja puberteettikehityksestä. 8-luokkalaisten tunneilla aiheena on ollut ehkäisy ja 9-luokkalaisten tunneilla sukupuolitaudit. Oppituntien aiheet ovat olleet pääsääntöisesti opettajien pyytämiä, sillä hetkellä oppiaineiden sisältöalueiden mukaan vuorossa olevia aiheita. Seksuaalisesta häirinnästä opinnäytetyön tekijä ei ollut milloinkaan oppituntia pitänyt. Seksuaalinen häirintä on lähivuosina noussut esille valtakunnallisissa kyselyissä, myös Eurajoen osalta (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2016). Tämän vuoksi opinnäytetyön tekijä, kouluterveydenhoitajan ominaisuudessaan, halusi tarttua tähän aiheeseen.

3 KEHITTÄMISTYÖN TARKOITUS JA TAVOITTEET

Tämän kehittämistyön tarkoituksena on luoda Eurajoen yhteiskouluun toimintamalli seksuaalisen häirinnän tunnistamiseksi ja ennaltaehkäisemiseksi.

Kehittämistyön tavoitteena on

1. Selvittää ja kuvailla Eurajoen yhteiskoulun 8-luokkalaisten ajatuksia ja kokemuksia seksuaalisesta häirinnästä
2. Luoda nuorten tarpeisiin vastaava toimintamalli seksuaalisen häirinnän tunnistamiseen ja ennaltaehkäisyyn
3. Arvioida tuotetun mallin ennakkovaikutuksia

Tarkemmat tutkimuskysymykset kehittämistyössä ovat:

1. Millaista 8-luokkalaisten ajattelevat seksuaalisen häirinnän olevan?
2. Millaista häirintää 8-luokkalaisten ovat kokeneet?
3. Tulisiko 8-luokkalaisten mielestä koulussa käsitellä seksuaalista häirintää osana seksuaalikasvatusta?
4. Miten koulussa tulisi käsitellä seksuaalista häirintää osana seksuaalikasvatusta?

4 KEHITTÄMISTYÖN TEOREETTINEN TAUSTA JA AIKAISEMMAT TUTKIMUSTULOKSET

4.1 Tutkimusongelmiin vastaava tiedonhaku ja kirjallisuuskatsaus

Kirjallisuuskatsaus voidaan jakaa kolmeen eri tyyppiin; kuvailevaan kirjallisuuskatsaukseen, systemaattiseen kirjallisuuskatsaukseen sekä meta-analyysiin. Näistä kuvaileva kirjallisuuskatsaus on yleisimmin käytetty tyyppi. Kuvaileva kirjallisuuskatsauskin voidaan edelleen jakaa kahteen erilaiseen tyyliin. Näitä ovat narratiivinen ja integroiva katsaus. (Salminen 2011, 6.)

Integroiva kirjallisuuskatsaus valitaan silloin, kun halutaan kuvata tutkimuksen kohteena olevaa ilmiötä mahdollisimman monipuolisesti. Käytettäessä integroivaa kirjallisuuskatsausta sallii se ottaa mukaan analyysiin erilaisin metodein tehdyt tutkimukset ja jättää täten käytettäväksi laajemman ja isomman otoksen aiheesta. (Salminen 2011, 8.) Integroivalla kirjallisuuskatsauksella saadaan tuotettua uutta tietoa jo tutkittuun aiheesta. (Torrace 2005.)

Kirjallisuushakua helpottamaan voidaan asettaa tutkimuskysymys. Hyvin määritellyn tutkimuskysymyksen avulla kyetään tekemään onnistunut tiedonhaku. Eräs käytettävissä oleva työkalu tutkimuskysymyksen määrittelyyn on PICO-asetelma. PICO-asetelman avulla saadaan selkiytettyä käytettäviä hakutermejä. PICO-asetelman osiot ovat P eli potilas / ongelma jota tutkitaan, I eli interventio, jolla tutkittavaan ongelmaan pyritään puuttumaan, C eli vertailumenetelmä johon tutkittavaa menetelmää verrataan sekä O eli terveystulos joka halutaan selvittää. (Terveystieteen tutkimuslaitos 2015.)

Opinnäytetyön tiedonhakua varten muodostettiin PICO-kysymys, josta käytettiin osioita P (problem) sekä I (Intervention). Näiden perusteella määriteltiin kirjallisuushaussa käytettävät hakutermit; P = seksuaalinen häirintä, sexual harassment ja I = seksuaalikasvatus, sex education.

Kirjallisuushaku opinnäytetyötä varten tehtiin tietokantoihin Medic ja Ovid. Hakua rajattiin vuonna 2005 tai sen jälkeen julkaistuihin artikkeleihin. Mukaan kelpuutettiin

suomen- ja englanninkieliset teokset, hakuehtoihin rajattiin myös vain koko tekstit. Hakuehtojen mukaan jäljelle jääneistä artikkeleista käytiin läpi otsikot, jonka jälkeen osa tuloksista karsiutui pois. Otsikoittain jäljelle jääneistä tuloksista luettiin läpi tiivistelmät. Tiivistelmien sopiessa tämän opinnäytetyön aiheeseen, luettiin läpi koko teokset. Sen jälkeen tehtiin päätös joko ottaa mukaan tai hylätä luettu teos.

Medic -tietokantaan tehdyssä haussa koulujen seksuaalikasvatuksesta, hakutuloksiksi nousi viisi teosta. Näistä otsikoiden läpikäymisen jälkeen jäljelle jäi neljä teosta. Haulla koskien seksuaalista häirintää nousi hakutuloksia 51. Näistä otsikoiden perusteella jäljelle jäi 12 teosta (Taulukko 1).

Ovid -tietokanta pitää sisällään myös tietokannat JBI Connect sekä MedLine. Ovid-tietokantaan tehtiin haut koskien seksuaalikasvatusta, ”sex education” sekä seksuaalista häirintää, ”sexual harassment”. Hakutuloksia koskien seksuaalikasvatusta nousi esille 145. Näistä otsikoiden lukemisen jälkeen mukaan otettiin 13 tulosta. Seksuaalista häirintää käsittelevästä hausta tuloksia tuli 49. Otsikoiden lukemisen jälkeen mukaan otettiin 12 tulosta. Hakutuloksista luettiin otsikoittain tehdyn valinnan jälkeen myös tiivistelmät ja lopuksi jäljelle jääneistä hakutuloksista koko julkaisut.

Taulukko 1. Tietokantahausta mukaan otettujen tutkimusten lukumäärät

Tietokanta	Hakutermit	Osumat	Otsikon perusteella mukaan otetut	Tiivistelmien lukemisen jälkeen mukaan otetut	Koko tekstin lukemisen jälkeen mukaan otetut
Medic	seksuaalikasv* AND koulu OR yläaste	5	4	3	3
Teokset vuosilta 2005-2016. Kielinä suomi ja englanti	seksuaali* häirin* AND nuor* OR yläaste	51	12	9	3
Ovid	sex education (abstract) AND school (all fields)	145	13	7	5
Teokset vuosilta 2005-2016. Haku Journals@ovid sekä SAMK Journals@ovid, Full text	sexual (abstract) AND harassment (abstract) AND youth (all fields)	49	12	9	3

Tietokantahausta opinnäytetyöhön mukaan valituista tutkimusten tuloksista tehtiin tätä opinnäytetyötä varten yhteenvetotaulukko koulun seksuaalikasvatusta sekä sek-

suaalista häirintää käsittelevistä tutkimuksista (Liite 1). Taulukossa on nähtävissä muun muassa tutkimusten tarkoitus, toteutustapa sekä yhteenveto tuloksista.

Opinnäytetyö käsittelee seksuaalista häirintää, joten mukaan ei otettu seksuaalista väkivaltaa käsitteleviä teoksia. Tutkimusjulkaisujen tulosten lisäksi opinnäytetyössä käytettiin aiheeseen sopivia uusimpia toimintaohjelmia, säännöllisesti toistettavia seurantatutkimuksia, valmiita kampanjoita, oppaita sekä oppituntimateriaaleja. Lisäksi tutustuttiin kirjallisuushaussa esiin nousseiden julkaisujen lähdeluetteloiden lähdeviitteisiin ja otettiin käyttöön sieltä löytyneitä, tämän opinnäytetyön aiheeseen soveltuvia tutkimuksia. Näistä tutkimuksista tehtiin myös yhteenvetona taulukko, joka on nähtävissä liitteessä 2 (Liite 2).

4.2 Seksuaali- ja lisääntymisterveys sekä seksuaalikasvatus

Aikaisempien tutkimusten perusteella tiedetään, että seksuaalikasvatuksella voidaan tukea nuorten kehittymistä terveiksi aikuisiksi. Seksuaalisen häirinnän kohteeksi joutuminen on oleellinen riskitekijä muun muassa mielenterveydellisten häiriöiden kuten ahdistuksen, masennuksen, vääristyneen kehonkuvan ja sitä seuraavan häpeän tunteen syntymisessä. (Lindberg, Grabe & Hyde 2007; Espelage & Holt 2005).

Unesco eli Yhdistyneiden kansakuntien kasvatus-, tiede- ja kulttuurijärjestö on tiedostanut seksuaaliterveyden edistämisen tärkeyden. Oikein toteutettuna ja nuoren ikään suhteutettuna seksuaalikasvatus antaa nuorille mahdollisuuden tarkastella omia arvojaan ja asenteitaan sekä antaa heille valmiuksia tehdä perusteltuja päätöksiä koskien omaa seksuaalielämäänsä nyt ja tulevaisuudessa. Unescon mukaan tehokkaan seksuaalikasvatuksen ansiosta kyetään vähentämään vääriä uskomuksia ja lisäämään oikeaa tietoa, voimistamaan positiivista asennetta ja arvoja, lisätä kykyä tehdä tietoon perustuvia päätöksiä ja lisätä luotettavan aikuisen kanssa käytävää kommunikointia. (Unesco 2009, 2.)

WHO on yhdessä Saksan liittovaltion terveystieteiden tutkimuskeskuksen kanssa tehnyt asiakirjan, Seksuaalikasvatuksen standardit Euroopassa. Asiakirjassa todetaan useiden

muutosten kasvattaneen tarvetta päivittää myös seksuaalikasvatuksen toteutusta. Näitä muutoksia ovat muun muassa globalisaatio, uuden median kuten internetin ja matkapuhelinteknologian nopea leviäminen sekä seksuaalisuutta koskevien asenteiden ja nuorten seksuaalisen käyttäytymisen muuttuminen. WHO:n mukaan seksuaalikasvatuksessa lapset ja nuoret saavat tietoa ja taitoja sekä omaksuvat positiivisia arvoja. Näitä he tulevat tarvitsemaan ymmärtääkseen omaa seksuaalisuuttaan ja nauttiakseen siitä sekä ottaakseen vastuuta sekä omasta että muiden seksuaaliterveydestä ja hyvinvoinnista. (WHO 2010, 7, 19.)

Kansainvälisesti tarkasteltuna seksuaali- ja lisääntymisterveys on useilla eri mittareilla mitattuna Suomessa erinomainen. Tosin, seksuaali- ja lisääntymisterveyden edistämässä on silti Suomessakin vielä useita kehittämistarpeita. Klemetti ja Raussi-Lehto (2014) ovat toimittaneet seksuaali- ja lisääntymisterveyden toimintaohjelman vuosille 2014 – 2020. Tätä on edeltänyt ensimmäinen seksuaali- ja lisääntymisterveyden toimintaohjelma vuosille 2007 – 2011. Päivitettyyn toimintaohjelmaan on lisätty uutena lukuna oma lukunsa myös seksuaalikasvatuksesta. Seksuaali- ja lisääntymisterveyden toimintaohjelma seuraa seksuaali- ja lisääntymisterveyteen liittyviä muutoksia useista eri rekistereistä ja väestökyselyistä. Yksi tällainen on joka toinen vuosi toistettava kouluterveyskysely. Kouluterveyskyselyn vuoden 2013 tulosten perusteella toimintaohjelmassa on huomioitu seksuaalisen häirinnän ja väkivallan olevan yleisiä nuorten keskuudessa. (Klemetti & Raussi-Lehto 2014, 10, 12.)

Seksuaali- ja lisääntymisterveyden toimintaohjelman yhtenä painopisteenä ovat lapset ja nuoret. Kehittämiskohteeksi on nostettu seksuaaliterveyden sisällyttäminen terveyden edistämiseen ja hyvinvointisuunnitelmiin. Lisäksi seksuaalikasvatuksen tulisi sisältyä varhaiskasvatukseen sekä perusopetukseen. Nuorten kohdalla ongelmien kasautuminen ja nuoren mahdollinen syrjäytyminen tuovat haasteita myös seksuaaliterveyden edistämiseen. Seksuaalikasvatuksella voidaan vahvistaa nuoren itsetuntoa ja itseluottamusta sekä kasvattaa nuorta turvalliseen seksuaalisuuteen. Tässä peruskoulun seksuaalikasvatus on avainasemassa, sen tavoittaessa koko kouluikäisen väestön. (Klemetti & Raussi-Lehto 2014, 16.)

4.3 Seksuaalikasvatus koulussa

Perusopetuslaissa (628/1998, 2§.) säädetään, että opetuksen tavoitteena on tukea oppilaiden kasvua ihmisyyteen ja vastuukykyiseen yhteiskunnan jäsenyyteen. Lisäksi opetuksen tavoitteena on antaa oppilaille elämässä tarpeellisia tietoja ja taitoja. Opettamisen ohella koulun tehtävänä on myös lasten ja nuorten terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen. Tämä on tuonut koulu yhteisöön useita toimijoita opetushenkilöstön rinnalle; koululääkärit, kouluterveydenhoitajat, koulupsykologit ja koulukuraattorit. Oppilaiden terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen ja kasvatustyö kuuluu koulun kaikille aikuisille, heidän tehtävästään riippumatta (Opetushallitus 2015, 34). Koko koulu yhteisön hyvinvointia on pyritty parantamaan useissa eri ohjelmissa ja hankkeissa. Viime kädessä useiden eri toimijoiden yhteistyössä tulisi rakentaa sekä yksittäisen oppilaan että koko koulu yhteisön terveyttä ja hyvinvointia tukeva toimintamalli. (Lankinen & Puska 2010, 7.)

Seksuaaliterveyden opetuksen tärkeys on tunnustettu maailmanlaajuisesti. Tutkimuksissa on todettu koulussa lapsuus- ja nuoruusiässä annettavan seksuaalikasvatuksen lisäävän seksuaaliterveyteen liittyvää tietoa sekä vaikuttavan seksuaalisuuteen liittyviin asenteisiin positiivisesti, mutta sen ei ole todettu vaikuttavan juurikaan seksuaalikäyttäytymiseen kuten kondomin käyttöön ja sukupuolitauteihin sairastuvuuteen. (Sulak ym. 2005; Elliot ym., 2012, 398-404.) On myös todettu, että kouluissa annettavan seksuaalikasvatuksen sisältö ei useinkaan vastaa kohderyhmän tarpeisiin. Sen vuoksi tietoa haetaan ystäviltä, mediasta ja internetistä. Tämä voi johtaa väärän tiedon saamiseen. Myös tiedon saamisessa sukupuolten välillä on todettu eroja, pojat saavat vähemmän seksuaalikasvatusta kuin tytöt. (Shin ym. 2011, 328-334.) Ongelma on tiedostettu myös WHO:n seksuaalikasvatuksen standardeissa. Edellä mainittu ongelmiin ja ennaltaehkäisyyn keskittyvä seksuaalikasvatus, jossa riskit ovat pääosassa, ei vastaa nuorten kysymyksiin ja kiinnostuksen kohteisiin, eikä näin ollen vaikuta myöskään heidän käyttäytymiseensä toivotulla tavalla. Seksuaalikasvatukseen tulisi sen tehostamiseksi liittää myös tietoa seksuaalisuuden positiivisista ja mielihyvää tuottavista puolista, ei ainoastaan riskeistä. (Suvivuo 2011, 39-40; WHO 2010, 8.)

Ulkomaisissa tutkimuksissa seksuaalikasvatus useimmiten nähdään koskevan nimenomaan ehkäisyn käyttöä ja nuorten epätoivottujen raskauksien ehkäisyä. Harvoissa tutkimuksissa on otettu tarkasteluun seksuaalisen häirinnän ennaltaehkäisy osana koululaisten seksuaalikasvatusta. Norman, Jerman ja Huang (2006) selvittivät kalifornialaisten vanhempien ajatuksia siitä, mitä kouluissa pidettävän seksuaalikasvatuksen tulisi sisältää ja missä vaiheessa kouluikä. Yksi aiheista oli seksuaalinen hyväksikäyttö ja häirintä. Vanhemmista vain 0,5 prosenttia oli sitä mieltä, ettei seksuaalista hyväksikäyttöä ja häirintää tulisi käsitellä seksuaalikasvatuksen yhteydessä millään luokkatasolla. Suurin osa vanhemmista siis koki asian tärkeäksi. (Norman, Jerman & Huang 2006, 167 – 175.)

Suomen kouluissa toteutettava terveystiedon opetus, terveyden edistämistyön, katsotaan usein liittyvän varsinkin terveystiedon opetukseen. Perusopetuksen opetussuunnitelma on uudistunut syksyllä 2016, ja sen myötä myös oppiainekohtaisia opetuksen tavoitteita ja sisältöalueita on selkiytetty. Jokaiselle vuosiluokkakokonaisuudelle on määritelty yhteisten tehtävien lisäksi omat, erityiset tehtävänsä. Vuosiluokilla 7.- 9. oppilaita eritoten tuetaan yhteisöllisyyteen, joka ei hyväksy terveyttä kuluttavia tekijöitä kuten kiusaamista, seksuaalista häirintää, rasismia tai syrjintää. Terveystiedon opetuksen erityisenä tehtävänä on kehittää oppilaita monipuoliseen terveystietämiseen. Oppilaita muun muassa tuetaan turvallisuustaitoihin sekä sosiaalisiin taitoihin. Terveystietä tukevia ja kuluttavia tekijöitä käytäessä läpi tulee kiinnittää huomiota myös turvallisuustaitoihin ja – valmiuksiin vaativiin ajankohtaisiin terveystietoihin. (Opetushallitus 2015, 9, 280, 398, 400.) Myös Englannissa koulujen seksuaalikasvatusta uudistettiin vuonna 2009. Uudistuksen yhteydessä todettiin, että englantilaisten koulujen seksuaalikasvatuksen tulisi erityisesti opettaa ihmissuhdetaitoja ja niihin liittyvää kunnioitusta, oikeuksia sekä velvollisuuksia. (Fallon 2009, 43.)

Suomessakin kouluissa tapahtuva seksuaalikasvatus keskittyy useimmiten käsittelemään raskauden ehkäisyä sekä sukupuolitauteja. Lisäksi murrosiän muutoksista puhuminen on sisällytetty usein seksuaalikasvatukseen. Seksuaaliopetusta ovat antaneet luokanopettajat sekä liikunnan, biologian ja terveystiedon opettajat. Myös kouluterveydenhoitajat ovat yleisesti osallistuneet seksuaalikasvatuksen toteuttamiseen. (Kolari 2007, 36,45; Sannisto 2010, 160.)

Seksuaalikasvatus toimii parhaiten kun se lähtee kohderyhmänsä tarpeista ja toiveista. Nuoret itse toivovat seksuaalikasvatuksen vuosiluokilla 7-9 pitävän sisällään murrosiän muutoksiin, ehkäisyyn ja sukupuolitauteihin liittyvää opetusta. Lisäksi nuoret toivovat seksuaalikasvatuksessa käsiteltäviksi aiheiksi tunteita, arvoja ja oikeuksia, tasa-arvoa ja kunnioittamista. Opetuksen toteuttamismenetelmiksi nuorten toivovat eritoten keskustelua, videoita ja vierailijoita. Toiminnallisuus ja rento ilmapiiri koetaan myös tärkeiksi. Seksuaalikasvatukseen osallistuvien ryhmien tulisi olla sekä sekaryhmiä että vain tyttö- tai poikaryhmiä. (Laakso 2008, 34-44; Järvinen 2007, 46-54.) Seksuaalikasvatusta antavien opettajien käytetyimpiä opetusmenetelmiä ovatkin opetuskeskustelut. Suuri osa opettajista käyttää seksuaalikasvatusta antaessaan opetusmenetelmänä myös pari- ja ryhmätyöskentelyä. Näiden käytössä opettajat tosin mainitsivat myös ilmenevän ongelmia; rauhattomuutta ja levottomuutta luokassa. Toiminnallisia menetelmiä myös suositaan, näiden toteutusten haasteena pidetään usein puutteellista aikaa. (Pitkänen 2009, 52,60.)

Sekä seksuaalikasvatusta antaville kasvattajille että nuorille on kirjoitettu oppaita joiden tavoitteena on vaikuttaa asenteisiin sekä puuttua väkivaltaan ja häirintään ennakkoivasti. Aaltosen (2012) opas ”Turvataitoja nuorille” ja Halosen ym. (2014) ”Kasvattajan opas” puuttuvat samaan asiaan mutta eri näkökulmista. Seksuaalikasvatuksen tarkoituksena on antaa ihmiselle tietoa seksuaalisuudesta ja seksuaaliterveydestä sekä vaikuttaa myönteisesti arvoihin ja asenteisiin, puhutaan myös turvataitokasvatuksesta. Turvataitoja tukemalla vahvistetaan nuoren omia voimavaroja sekä lisätään tietoa seksuaalioikeuksista, samalla vahvistetaan myös nuoren omia keinoja puolustaa itseään häirinnältä, väkivallalta sekä kaltoinkohtelulta. Turvataidot ovat toimintamalleja riskialttiisiin tilanteisiin. Ne ovat eräs keino ehkäistä seksuaalista häirintää ja seksuaalirikoksia auttamalla nuorta tunnistamaan oman kehon koskemattomuuden rajat ja oikeudet. Turvataitokasvatuksen päätavoite on vahvistaa nuorta toimimaan hämmentävissä tilanteissa itsensä suojelemiseksi ja turvaamiseksi. Turvataitokasvatuksella katsotaan olevan yhtäläisyyksiä nimenomaan seksuaalikasvatuksen sekä mediakasvatuksenkin kanssa. Nykyisessä informaatioyhteiskunnassa tietoa on saatavilla loputtomasti. Tämä luo omalta osaltaan haasteita terveystieteille. Kasvattajan tulisi olla niin sanottu arvokasvattaja ja ohjata nuoria oikean tiedon ääreen. Kasvattajan oppaassa pohditaan, miten seksuaaliopetus voisi parhaimmillaan olla lähimpänä elämäntaito-opetusta. Opetusta, jossa ihmiset oppivat itsensä ja tois-

ten kunnioituksen taitoja. Näiden taitojen käsittely olisi luonteva osa kouluissa pidettäviä terveystiedon tunteja. Terveystiedon opetuksessa turvallisuus ja asenteet ovat keskeisiä sisältöjä. Jokaisella nuorella on oikeus kasvaa turvallisessa ympäristössä, jossa ei siedetä syrjintää. Koulussa tapahtuva syrjintä voi olla esimerkiksi nuoren toiseen kohdistamaa seksuaalista häirintää. (Aaltonen 2012, 9, 11-12; Halonen ym. 2014, 6; Kallio 2009, 126.)

Halonen ym. (2014) kävivät omaa opastaan varten läpi osan tällä hetkellä käytössä olevia terveystiedon kirjoja niiden seksuaalisuuteen liittyvien osioiden osalta. Tutkijat totesivat kirjasarjojen olevan hyvin erilaisia. Terveystiedon kirjoissa Halosen ym. (2014, 32-33) mukaan käsitellään seksuaalista kaltoinkohtelua, hyväksikäyttöä sekä väkivaltaa. Oppikirjoissa lähes poikkeuksetta uhrina on tyttö, nainen ja tekijänä poika tai mies. Tutkijat toteavat, että terveystiedon opetuksessa tulisi puhua uhrin roolista molempia sukupuolia koskettavana ilmiönä. Lisäksi oppaassa todetaan molemmilla sukupuolilla olevan yhtäläinen oikeus suojautua häirinnältä. Koulussa olisi tärkeä puuttua myös poikiin kohdistuvaan kiusantekoon ja seksuaaliseen häirintään.

4.4 Seksuaalinen häirintä

Arjessa seksuaalisesta häirinnästä ja seksuaalisesta ahdistelusta puhutaan yhteneväisinä asioina ja niihin liittyvät käsitteet ovatkin edelleen täsmentämättä. Seksuaalinen häirintä ja ahdistelu ovat kuitenkin eri asioita kuin seksuaalinen väkivalta, vaikka kokemuksellisesti nämä saatetaan joskus arkikielessä sekoittaa. (Vilka 2011, 35.) Vaikeaksi seksuaalisen häirinnän määrittelyn tekee sen kokemuspohjaisuus. Kokeuksellahan viitataan henkilökohtaisiin tunteisiin ja tapahtumien tulkintoihin (Saresma 2010, 61). Eritoten nuorten keskuudessa yksittäisen teon kokeminen häirinnäksi vaihtelee tilanteen, olosuhteiden ja siihen osallistuneiden osapuolten mukaan. Lisäksi nuorten tavassa puhua seksuaalisesta häirinnästä korostuu häirinnän vähätely. Nuoret saattavat puolustella häiritsijää, säilyttää vastuuta häirinnän kohteelle ja näin ollen oikeuttavat häiritseviä tekoja. (Aaltonen 2006, 415-416.) Nimittely eli ”huorittelu” on yksi tällainen häirinnän muoto, jota usein vähätellään. ”Huorittelun” koetaan kuuluvan normaaliin kanssakäymiseen, muun muassa kavereilta siedetään

tällaista nimittelyä eikä sen koeta olevan millään tavalla seksuaalista häirintää. (Suominen 2015, 98.)

Seksuaalisena häirintänä nuoret pitävät yksipuolista ja ei-toivottua huomiota, joka saa huomion kohteena olevan nolostumaan tai vihastumaan. Tekoja, joita nuoret pitävät seksuaalisena häirintänä ovat kähmintä, kaksimieliset jutut, seksuaalinen huuteleminen, koskettelu, juorujen levittäminen, yksityisasioiden eteenpäin kertominen, tuijottelu, lesboksi nimittely tai leimaaminen ja häirikköpuhelut. Lisäksi puberteettikehityksen ja ulkonäön arvostelu sekä itsepinainen ”kosiskelu” koetaan seksuaaliseksi häirinnäksi. Ikävimmiksi seksuaalisen häirinnän muodoiksi nuoret nimittävät seksuaalisen koskettelun sekä juorujen levittämisen kohteeksi joutumisen. Myös seksuaalisten asioiden huuteleminen on koettu hyvin epämiellyttäväksi. (Rinehart, Doshi & Espelage 2014, 4,8; Aaltonen 2006, 141.)

Seksuaaliseen häirintä ja väkivalta ovat lähivuosina nousseet enenevässä määrin väestön tietouteen. Jopa niin paljon, että sisäministeriö on toteuttanut hankkeen seksuaalisen häirinnän ja väkivallan vähentämiseksi. Right to Choose – hanke toteutettiin vuosina 2014 – 2015. Hankkeen tavoitteena oli vähentää erityisesti naisiin kohdistuvan seksuaalisen häirinnän ja väkivallan esiintyvyyttä. Lisäksi hankkeella oli tavoitteena antaa opastusta siihen, miten tulisi toimia, mikäli joutuu häirinnän tai väkivallan kohteeksi. Hankkeen aikana tuotettiin erilaista materiaalia, muun muassa lyhytvideota seksuaalisen häirinnän ja väkivallan vähentämiseksi. Hanke hyödynsi varsinkin internetiä ja sosiaalista mediaa nuorten ja nuorten aikuisten tavoittamiseksi. Hankkeen yhteydessä toteutettiin myös tutkimus lasten ja nuorten väkivaltakokemuksista. Siinä selvitettiin myös nuorten kohtaamaa seksuaalista häirintää. (Sisäministeriö, 2016.) Right to Choose- hankkeen kanssa samaan aikaan on toiminut Nuorten Exit, joka aloitti myös toimintansa hankkeena jo vuonna 2010. Nuorten Exitin tavoitteena oli ennaltaehkäistä nuoriin kohdistuvaa seksuaalista kaltoinkohtelua ja varsinkin siihen liittyvää vastikkeellista seksiä. (Nuorten Exit.)

Lasten ja nuorten väkivaltakokemukset 2013 – tutkimus käsittelee Lapsiuhritutkimus 2013:n tuloksia. Lapsiuhritutkimuksessa yhtenä tutkittavana elementtinä oli väkivallan esiintymisen ja kokemisen lisäksi sähköisesti tapahtuva häirintä ja kiusaaminen. Myös valtakunnallisessa kouluterveyskyselyssä kartoitetaan seksuaalisen häirinnän

kokemuksia. Vastaavanlainen tutkimus on toteutettu myös Englannissa. Tutkimusten mukaan yläkouluikäiset tytöt kokevat tekstiviestien välityksellä tapahtuvaa kiusaamista ja häirintää sekä internetissä levitettävien huhujen kohteeksi joutumista. Tulosten mukaan yläkouluikäiset nuoret kokevat enemmän seksuaalista häirintää alakouluikäisiin verrattuna, myös tytöt kokevat poikia enemmän häirintää. Tuloksissa todetaan seksuaalisen häirinnän näyttäytyvän useimmiten viestien lähettämisenä, perättömien huhujen levittämisenä sekä alentavien kommenttien esittämisenä. (Fagerlund, Peltola, Kääriäinen, Ellonen & Sariola 2014, 104, 106; Jones, Mitchell, Finkelhor 2011; Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2014.)

4.5 Kouluterveyskyselyn tulokset seksuaalisen häirinnän ja väkivallan kokemisen osalta

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen valtakunnallisen kouluterveyskysely toteutetaan peruskoulun 8. ja 9.-luokkalaisille sekä toisen asteen oppilaitosten 1. ja 2- vuoden opiskelijoille. Kyselystä on saatu vertailukelpoista tietoa peruskoulun osalta jo vuodesta 1996 lähtien. Kouluissa tapahtuvaa kiusaamista on kouluterveyskyselyssä kartoitettu jo useina vuosina mutta vasta kahteen viimeisimpään kyselyyn otettiin mukaan kysymyksiä koskien seksuaalisen häirinnän ja seksuaalisen väkivallan kokemuksia. Lisäksi vuonna 2015 aihepiiriä laajennettiin ja kyselyssä tiedusteltiin myös julkisella paikalla tapahtuvan häirinnän kokemuksia sekä kokemuksia kehoa tai seksuaalisuutta loukkaavasta kiusaamisesta. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2016.)

Vuosien 2013 ja 2015 kouluterveyskyselyn tulosten perusteella voidaan päätellä seksuaalisen häirinnän ja väkivallan kokemusten olevan melko yleisiä, mutta positiivista on kokemusten väheneminen. Kouluterveyskyselyyn vastanneista peruskoululaisista tytöt kuitenkin kokevat häirintää tai väkivaltaa poikia useammin. Kysymyksillä vuosina 2013 ja 2015 kartoitettiin seksuaalisen häirinnän kohteeksi joutumista puhelimessa tai netissä sekä seksuaalisen väkivallan kokemista joskus tai toistuvasti. Tyttöjen seksuaalisen häirinnän kokemukset puhelimesta tai netissä olivat vähentyneet kahden viime kyselyn välillä 39 prosentista 28 prosenttiin. Myös kokemukset seksuaalisesta väkivallasta olivat vähentyneet, kaikilla vastaajilla 14 prosentista 9 prosenttiin. Uusina indikaattoreina vuonna 2015 kyselyssä olivat julkisessa tilassa tapahtuva

seksuaalinen häirintä jota peruskoulun vastaajista oli kokenut yhteensä 11 prosenttia ja kehoa tai seksuaalisuutta loukkaavan kiusaamisen kokemukset. Näitä oli peruskoululaisista vastaajista kokenut jopa 19 prosenttia. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2016.)

4.6 Yhteenveto tutkimuksista

Seksuaalikasvatusta käsittelevien tutkimusten mukaan seksuaalikasvatuksen saaminen lisää selkeästi tietoa ja auttaa lykkäämään seksin aloitusta myöhempään ikään (Sulak ym. 2005; Liinamo 2005, 70). Tyttöillä on paremmat tiedot seksuaaliterveydestä (Liinamo 2005, 71) ja heillä on myös enemmän mahdollisuuksia saada seksuaalikasvatusta (Shin ym. 2011, 328-334). Nuoret toivovat seksuaaliopetuksen sisältävän perinteisiä aiheita; ehkäisy, sukupuolitaudit ja seurustelu. Näiden lisäksi opetuksessa toivotaan käsiteltävän toisen kunnioittamista, arvoja ja turvallista seksikäyttämistä. (Laakso 2008, 34-41; Järvinen 2007, 46-51). Opetettavat aiheet eivät kuitenkaan aina vastaa tarpeeseen (Fallon 2009, 43).

Seksuaaliopetuksessa käytettäväksi menetelmiksi nuoret toivovat keskustelua, videoita, vierailuja ja mahdollisuutta kysyä asioita nimettömänä. Myös rentoa ilmapiiriä ja huumoria pidetään tärkeänä. (Laakso 2008, 41-43; Järvinen 2007, 51-53, 55.) Seksuaaliopetusta antavan tahon kannalta menetelmää valitessa painavat opetettavan ryhmän toimivuus, käytettävissä oleva aika sekä opetettava aihe. Useimmiten käytetty menetelmä on keskustelu. Myös ryhmätöiden tekemistä opetusmenetelmänä käytetään paljon. (Pitkänen 2009, 46-47, 52.) Vanhemmat toivovat seksuaaliopetuksen olevan kokonaisvaltaista. Seksuaaliopetuksessa tulisi käsitellä myös seksuaalista häirintää. (Norman ym. 2006, 167-175.)

Kouluterveydenhoitaja osallistuu yleisesti seksuaaliopetuksen antamiseen ja seksuaaliterveyden edistämiseen. Terveydenhoitajan jakamaa tietoa pidetään luotettavana ja selkeänä. Terveydenhoitajan henkilökohtaisia ominaisuuksia ja helppoa tavoitettavuutta pidetään tärkeinä neuvonnan onnistumisen perusteina. (Sannisto 2010, 160-161; Laakso 2008, 45.46; Kolari 2007, 36,38,40-41.)

Myös internetin todetaan olevan hyvä tiedonlähde seksuaaliasioissa. Internet mahdollistaa terveyttä edistävän tiedon hankinnan mutta altistaa myös riskeille. Riskinä on internetissä tapahtuva seksuaalinen häirintä, joka on lisääntynyt varsinkin tyttöjen kohdalla. (Guan ym. 2009, 351-356; Jones ym. 2011, 182.) Tytöt joutuvatkin internetissä tapahtuvan häirinnän ja ahdistelun kohteeksi poikia useammin. He saavat muun muassa enemmän ehdottelua seksuaaliseen kanssakäymiseen ryhtymisestä kuin pojat. (Fagerlund ym. 2014, 106-107; Pelastakaa lapset 2011, 4,8.)

Seksuaalista häirintää tapahtuu myös koulussa. Koulussa häirintää tapahtuu eniten luokissa sekä koulun käytävillä. Koulussa tapahtuva häirintä on fyysistä häirintää, nimittelyä eli esimerkiksi ”huorittelua” sekä huhujen levittämistä. (Rinehart ym. 2014, 8.) Aikaisin kehittyvät tytöt ovat useammin kavereiden seksuaalisen häirinnän kohteena. Ahdistelun kohteeksi joutuminen altistaa tyttöjä itsensä tarkkailuun, kehonsa häpeämiseen sekä syömishäiriöiden kehittymiseen. (Lindberg ym. 2007, 723-742.) Kavereiden seksuaalisen häirinnän kohteeksi joutuminen nostaa myös riskiä joutua seksuaalisen häirinnän ja väkivallan uhriksi parisuhteessa. Parisuhdeväkivalan ja –häirinnän uhrin kokevat itsensä usein ahdistuneiksi ja masentuneiksi. (Espelage & Holt 2005, 799-811.) Nuorilla tytöillä on kuitenkin runsaasti erilaisia keinoja selvitä seksuaalisesti latautuneista tilanteista. Myös tilanteista, jotka he kokevat negatiivisiksi, kuten seksuaalisen häirinnän kohteeksi joutuminen. (Suvivuo 2011, 30-31.) Seksuaalisen häirinnän muotona nimittely, kuten ”homottelu” ja ”huorittelu” ovat vaikeasti tulkittavia. Tytöt kokevat toisaalta joutuvansa helpommin ”huorittelun” kohteeksi (Laakso 2008, 41) mutta ”huorittelu” on myös muuttanut muotoaan ja siitä on tullut nuorten kaveriporukassa käytetty lähes merkityksetön sana. ”Huorittelua” ei kaveriporukassa koeta loukkaavana ja tällaista nimittelyä kuuleekin usein koulussa. Huora-sanasta on tullut monia merkityksiä omaava, se vaihtaa tarkoitustaan eri konteksteissa. (Suominen 2015, 61-65.)

4.7 Seksuaalisen häirinnän tunnistaminen osana koulun seksuaalikasvatusta

Niin ulkomailla kuin Suomessakin seksuaalikasvatuksessa keskitytään useimmiten sukupuolitautilien ja ei-toivottujen raskauksien ehkäisyyn. Vasta opetussuunnitelman

uudistuessa ja standardien päivittyessä, on seksuaalisen häirinnän ennaltaehkäisyyn kiinnitetty huomiota. Ongelma tiedostetaan ja siihen halutaan puuttua. Nuorten itsevarmuutta ja rohkeutta halutaan tukea jo aikaisessa vaiheessa, jotta nuoret seksuaalista häirintää kohdatessaan, kykenisivät heti alussa toteamaan sen vääränlaiseksi käyttäytymiseksi ja toimimaan häirinnän loppumiseksi. Seksuaali- ja lisääntymisterveyden toimintaohjelmaan on nyt kirjattu seksuaalikasvatuksen tavoitteeksi, että koulujen seksuaaliopetukseen sisältyisi seksuaalisuutta loukkaavan väkivallan tunnistaminen ja ehkäisy (Klemetti & Raussi-Lehto 2014, 54).

Tasa-arvovaltuutettu on luonut kampanjan varsinkin kouluissa tapahtuvaa seksuaalista häirintää vastaan. ”Ei meidän koulussa. Oikeesti.” – kampanja on suunnattu toteutettavaksi yläkouluissa sekä toisen asteen oppilaitoksissa. Kampanjan tavoitteena on auttaa nuoria tunnistamaan seksuaalista häirintää ja ymmärtämään häirintään puuttumisen tärkeys. Nuoria opetetaan myös omien rajojen puolustamiseen ja toisten rajojen kunnioittamiseen. Kampanja pohjautuu tasa-arvolakiin, jossa todetaan jokaisella nuorella olevan oikeuden turvalliseen kouluun, jossa ei siedetä seksuaalista häirintää. (Tasa-arvovaltuutettu 2014; Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta, 609/1986, §5a.)

4.8 Seksuaalioikeudet

Seksuaalioikeudet tunnustetaan olennaisesti yhdeksi osaksi ihmisoikeuksia. World Association for Sexual Health, WAS, eli Seksuaaliterveyden maailmanjärjestö on yksi kansainvälisistä organisaatioista, joka on koonnut seksuaalioikeuksien julistuksen. Julistuksessa todetaan, että seksuaalioikeuksien perustuvan ihmisoikeuksiin ja seksuaalisuuden myötävaikuttavan ihmisen kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin ja tyytyväisyyteen. Hyvä seksuaaliterveyden todetaan edellyttävän myönteistä ja kunnioitettavaa lähestymistä seksuaalisuuteen sekä nautinnollisia seksuaalisia kokemuksia, ilman pakottamista ja väkivaltaa. Seksuaaliterveyden hyvän tason saavuttamiseksi kaikkien seksuaalioikeuksia tulee kunnioittaa. Julistuksessa myös todetaan, että kaikenlainen väkivalta, häirintä, syrjintä ja leimaaminen ovat rikkomuksia ihmisoikeuksia vastaan. Näillä rikkomuksilla on negatiivisia vaikutuksia yksilöiden, perheiden ja kokonaisten yhteisöjenkin hyvinvointiin. (World of Association for Sexual Health,

2014). Myös WHO:lla eli Maailman terveysjärjestöllä sekä IIPF:llä eli International Planned Parenthood:lla on omat seksuaalioikeuksien määritelmät.

Suomen Väestöliitto on edellä mainittujen kansainvälisten seksuaalioikeuksien perusteella koonnut erityisesti nuoria koskevat seksuaalioikeudet. Nuorten seksuaalioikeudet on tiivistetty seitsemään eri kohtaan WAS:n kuudentoista kohdan sijaan. (Liite 3.) Väestöliiton seksuaalioikeuksissa muistutetaan muun muassa oikeudesta seksuaaliterveyspalveluihin ja tietoon seksuaalisuudesta sekä oikeudesta suojella itseään ja tulla suojelluksi. Myös oikeutta tasa-arvoon, syrjimättömyyteen ja yksityisyyteen pidetään tärkeinä. (Väestöliitto 2016.)

Seksuaalioikeuksista kertominen on tärkeää, koska jokaisella on oikeus seksuaalisesta häirinnästä vapaaseen elämään. Nuorten seksuaalisen häirinnän kokemuksilla voi pitkään jatkuessaan olla nuoren kasvuun ja kehitykseen sekä mielenterveyteen negatiivisia vaikutuksia (Espelage & Holt 2005, 799-811). Nuorten pitää olla tietoisia omista seksuaalioikeuksistaan jotta osaavat näitä oikeuksia vaatia. Tämä tarkoittaa myös oikeutta puolustaa ja suojella itseään sekä vaatia puuttumista heidän hyvinvointiaan vaarantaviin tekijöihin. Yksi nuorten hyvinvointia vaarantava tekijä on seksuaalinen häirintä.

5 KEHITTÄMISTYÖN TUTKIMUSMENETELMIEN KUVAUS

5.1 Tutkimusmenetelmänä toimintatutkimus

Tässä opinnäytetyössä tutkimusmenetelmäksi valittiin toimintatutkimus, joka on yksi useista kvalitatiivisen tutkimuksen lajeista (Hirsjärvi ym. 2012, 184). Kvalitatiivinen tutkimus tulee kyseeseen silloin, kun tutkitaan alueita tai asioita joista ei vielä tiedetä juuri mitään, tai kun halutaan tutkittavaan aiheeseen uusi näkökulma. (Kankkunen & Vehviläinen-Julkunen 2009, 49-50.)

Toimintatutkimuksessa on aina mukana henkilöitä myös käytännön työelämästä koska onnistuakseen toimintatutkimus vaatii yhteistyötä. Toimintatutkimus on osallistu-

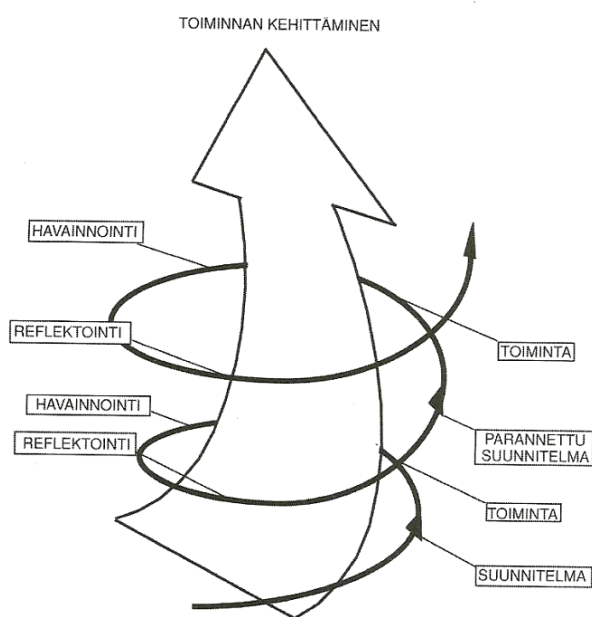
vaa ja itseään tarkkailevaa tutkimusta, siinä toteutuvat samanaikaisesti sekä toiminta että tutkimus. Käyttämällä toimintatutkimusta, luvataan jotain parempaa. Sitä käyttämällä pyritään ratkaisemaan käytännön ongelmia erilaisissa yhteisöissä, tässä opinäytetyössä yhteisöllä tarkoitetaan koulua. Toimintatutkimuksella saadaan tietoa ilmiöstä, jotta haluttu muutos voidaan toteuttaa. Vaikka toimintatutkimus katsotaankin kuuluvaksi kvalitatiivisiin tutkimuksiin, ei toimintatutkimus sulje pois muiden tutkimustyylien käyttöä. Varsinkin tulosten mittaamisessa voidaan käyttää määrällistä mittaamista sekä kyselyjä eli kvantitatiivisen tutkimuksen keinoja. Toimintatutkimus onkin siis tutkimusstrategia, sekoitus erilaisia tutkimusmenetelmiä joilla pyritään havaitun ongelman ratkaisuun toiminnallisesti. (Kananen 2014 (2), 11, 13-14, 29; Metsämuuronen 2009; 83, 234.)

Toimintatutkimus perustuu sille oletukselle, että ihmisten kanssa tehtävän tutkimuksen tulisi olla osallistavaa ja demokraattista. Toimintatutkimuksen toteuttajan tulisi osata ottaa huomioon tutkittavien sekä emotionaaliset ja sosiaaliset, mahdollisesti henkiset ja poliittisetkin ulottuvuudet tutkimuksen toteutuksessa. (Ladkin 2007, 478). Tutkimus toteutetaan tutkittavien ja tutkijan yhteistyössä, myös tutkija on aktiivinen osallistuja (Grönfors 2008, 71).

Toimintatutkimuksen päämääränä ei ole ainoastaan tutkiminen, vaan samanaikaisesti toiminnan kehittäminen ja pyrkimys saada välitöntä, käytännöllistä hyötyä tutkimuksesta. Toimintatutkimuksen tärkein päämäärä onkin todellinen käytännön tulos, tutkimuksen kohteena olevan organisaation tai vastaavan parantunut toimintamalli. Toimintatutkimuksen tavoitteet liittyvät tietyn joukon tiettyihin tilanteisiin, eikä toimintatutkimuksella tavoitella yleistettävissä olevaa tietoa. Toimintatutkimuksessa toiminnalla viitataan eritoten sosiaaliseen toimintaan jolla on tarkoituksena tutkia ja kehittää ihmisten yhteistoimintaa. (Anttila 1998; Heikkinen 2010, 214-215.)

Toimintatutkimuksen lähtökohtana on reflektiivisyys. Reflektiivisyydellä pyritään uudenlaiseen toiminnan ymmärtämiseen ja sitä kautta toiminnan kehittämiseen. Reflektiivisyys on siis erittäin keskeistä toimintatutkimuksen toteutuksessa. Toimintatutkimuksessa toteutuu itsereflektiivinen kehämäisyys, jossa toiminnan eri tasot seuraavat toisiaan. (Heikkinen 2010, 219-220).

Toimintatutkimus etenee yleensä sykleittäin, spiraalimaisin kierroksin (Kuvio 1). Näitä ovat suunnittelu – toiminta – havainnointi – reflektointi. Syklin yksi kierros on aina seuraavan kierroksen perusta joka rakentuu ja tarkentuu edellisen kierroksen perusteella. Toimintatutkimuksessa tutkija itse on vahvasti mukana toiminnassa, tutkija ei jää ulkopuoliseksi tarkkailijaksi vaan on mukana yhteisössä. Tutkijan tehtävänä onkin osallistua ja viedä keskustelua eteenpäin myös osallistumalla itse kommentointiin ja tekemällä aloitteita. (Anttila 1998; Heikkinen 2010, 220,223.)

Kuvio 1. Toimintatutkimuksen spiraali (Heikkinen 2010, 221)

Opinnäytetyössä käytettiin siis toimintatutkimusta kehittämistehtävän toteuttamisessa. Tutkimus toteutettiin käyttäen sekä kvantitatiivista tutkimusmenetelmää, tässä tutkimuksessa kyselylomaketta, sekä kvalitatiivista menetelmää, ryhmähaastattelua. Toimintatutkimuksen on todettu soveltuvan käytettäväksi erityisen hyvin juuri kasvatusalalla ja koulumaailmassa. Koulumaailman vakiintuneet käytännöt voidaan ottaa toimintatutkimuksen myötä tietoiseen tarkasteluun ja pohtia näiden ehkä rutiinimaistenkin toimintatapojen tavoitteita ja tarkoituksen mukaisuutta. Lisäksi toimintatutkimuksessa pyritään vastaamaan kentän haasteisiin, yhdistämään käytännön kasvatustoiminta teoreettiseen tietoon. (Heikkinen 2010, 219; Linnansaari 2004, 113.).

Opinnäytetyön aiheena oli aiemmin käsittelemätön asia; seksuaalisen häirinnän tunnistaminen ja ennaltaehkäisy koulussa. Nuoret kokevat seksuaalisen häirinnän omalla tavallaan, osittain sen jopa katsotaan kuuluvan nuoruuteen ja koulumaailmaan, joten seksuaalisen häirinnän tunnistamisen ja ennaltaehkäisyn keinoja pohdittaessa on erittäin tärkeää ottaa nimenomaan nuoret mukaan suunnitteluun. Toisaalta koskaan ei voi täysin ennakoida miten tutkimuksen tekeminen nuorten kanssa etenee. Nuoret saattavat kokea aiheen kiusalliseksi tai vaikeaksi, jonka vuoksi he eivät halua osallistua. Toimintatutkimus todettiin hyvin perustelluksi tutkimusmenetelmäksi sen sallissa erilaiset tutkimusmethodiset variaatiot jotta myös nuoret saataisiin osallistumaan.

5.2 Kyselylomaketutkimus

Kyselytutkimuksella voidaan kerätä tietoa muun muassa ihmisten toiminnasta, mielipiteistä ja asenteista. Kyselylomaketutkimuksessa vastaajille esitetään kysymyksiä lomaketta käyttäen. Kyselylomaketutkimus on haasteellista toteuttaa. Osallistujien tulee edustaa tutkimuksen perusjoukkoa, vastauksia tulee saada tarpeeksi ja kysymysten tulee mitata tutkimuksen kohteena olevia asioita. Osa haasteista liittyy tiedonkeräämiseen, osa mittaamiseen ja osa sisällöllisiin tavoitteisiin. (Vehkalahti 2008, 11-12.)

Kyselylomakkeessa voidaan käyttää strukturoituja tai avoimia kysymystyyppejä. Strukturoidut kysymykset sisältävät valmiit vastausvaihtoehdot, jotka poissulkevat toisensa. Vastaaminen strukturoituihin kysymyksiin on helppoa ja analysointi nopeaa. Avoimissa kysymyksissä vastataan kysytyyn asiaan omin sanoin. Avoimia kysymyksiä käyttämällä saadaan tietoa myös pintaa syvemältä ja avoimet kysymykset ovat tarkoituksenmukaisia varsinkin kun halutaan tietää miten vastaajat kysytyn asian hahmottavat. Avoimia kysymyksiä voidaan käyttää myös tarkentamaan strukturoiduilla kysymyksillä saatua tietoa. (Karjalainen 2012.)

Tämän opinnäytetyön ensimmäisessä syklissä laadittiin kyselylomake joka sisälsi sekä strukturoituja että avoimia kysymyksiä (Liite 6). Kyselylomakkeella haluttiin kerätä tietoa oppilaiden ajatuksista ja kokemuksista seksuaalisesta häirinnästä sekä koulun puuttumisesta häirintään.

5.3 Ryhmähaastattelut

Toimintatutkimus sallii siis usean eri menetelmän käytön tutkimuksen toteutuksessa. Tässä opinnäytetyössä käytettiin strukturoitua kyselylomaketta oppilaiden ajatusten ja kokemusta kartoittamiseen. Näiden perusteella valittiin muutamia pääteemoja, joita käsiteltiin vielä ryhmähaastattelun avulla. Ryhmähaastattelulla tarkoitetaan haastattelijan ylläpitämää keskustelutilannetta. Ryhmässä tapahtuvan keskustelun avulla pyritään saamaan esille erilaisia, aihetta koskevia näkökulmia. Ryhmähaastattelu pohjautuu ennalta suunniteltuun runkoon ja sillä saadaan monipuolinen ja rikas aineisto. Tällaista aineistoa ei ole saatavilla muilla keinoilla. (Mäntyranta & Kaila 2008, 1507.)

Ryhmähaastattelu on joustava tutkimusmenetelmä ja sopii joustavuutensa vuoksi käytettäväksi useissa erilaisissa tutkimuskysymyksissä. Useimmiten ryhmähaastattelulla selvitetään osallistujien mielipiteitä, kokemuksia ja näkemyksiä asioista. Ryhmähaastattelulla voidaan syventää jo saatua tietoa, esimerkiksi kyselylomakkeella ennalta kerättyä tietoa aiheesta. (Mäntyranta & Kaila 2008, 1508.) Ryhmähaastattelulla tietoa saadaan samanaikaisesti usealta tutkimukseen osallistuvalla. Tässä on kuitenkin haasteena ryhmän oma dynamiikka joka saattaa määrätä kuka puhuu, miten puhuu ja mistä puhuu. (Huovinen & Rovio 2010, 111.)

Haastattelutilanne voidaan rakentaa eri mallien mukaan. Näitä ovat muun muassa lomakehaastattelu tai teemahaastattelu. Lomakehaastattelu etenee tietyn, ennalta laaditun kaavan mukaan jossa kysymysten muoto ja järjestys on ennalta määrätty. Teemahaastattelu taas etenee valittujen teemojen mukaan. Teemat on valittu sen mukaan, mitkä aiheet ovat jo edeltävästi nousseet keskeisiksi aiheiksi. (Huovinen & Rovio 2010, 110.)

Tässä tutkimuksessa käytettiin ryhmähaastattelua syventämään jo ennalta kerättyä tietoa. Ryhmähaastattelun teemat (Kuvio 2, sivulla 36) nousivat kyselylomaketutkimuksen tuloksista.

5.4 Ennakkovaikutusten arviointi

Seksuaalisen häirinnän tunnistaminen ja ennaltaehkäisy tähtää muutokseen, joka tapahtuu hitaasti ja vie aikaa. Nopeita vaikutuksia mallilla ei välttämättä saavuteta. Seksuaaliseen häirintään järjestelmällisesti puuttuva ja sen puheeksi ottava koulu saavutetaan vain ajan kanssa, samanaikaisesti seksuaalisen häirinnän kokemusten vähentyessä. Koska muutos ei milloinkaan tapahdu nopeasti, mallin käyttöönoton tueksi voidaan tehdä ennakkovaikutusten arviointia.

Ennakkovaikutuksia arvioimalla pyritään ennakoimaan tehtävien päätösten vaikutuksia. Sen lisäksi olisi tärkeää pohtia vaihtoehtoisia toimintatapoja, joilla voidaan saavuttaa erilainen tavoite. Ennakkoarvioinnin teossa tärkeää olisi kuvata ainakin niin sanottu ”nolla-vaihtoehto” jolla tarkoitetaan vallitsevaa tilannetta ilman mitään korjaavia toimenpiteitä. Suotavaa olisi pohtia myös mahdollisia muita vaihtoehtoja, uusia toimenpiteitä ja tavoitteita joihin niillä mahdollisesti päästäisiin. (Kuntaliitto 2011, 16-17.)

Ennakkovaikutusten arviointi on yleiskäsite, joka voidaan edelleen jakaa useaan alakategoriaan. Ennakkoarviointia voidaan tehdä muun muassa taloudellisista vaikutuksista, ympäristövaikutuksista ja muista yhteiskunnallisista vaikutuksista. Näihin viimeksi mainittuihin yhteiskunnallisiin vaikutuksiin sisältyy myös ihmisiin kohdistuvien vaikutusten arviointi. (Oikeusministeriö 2015.)

Tehdyillä päätöksillä on usein vaikutuksia myös lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointiin. Näitä vaikutuksia olisi suotavaa pohtia, ennakoida ja arvioida jo etukäteen. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2015b.) Lapsivaikutusten ennakkoarviointi on prosessi jonka aikana jo etukäteen arvioidaan tulevien päätösten vaikutuksia lasten hyvinvointiin ja terveyteen sekä lasten oikeuksien toteutumiseen. Ennakkoarviointia käyttämällä on mahdollisuus päästä parhaimman mahdollisen ratkaisun löytämiseen. Arviointia käyttämällä voidaan myös varmistaa YK:n lapsen oikeuksien sopimukseen kirjattu edellytys harkita lapsen etua lasta koskevassa päätöksenteossa. (Unicef 2015.) Lapsen etua päätöksissä voidaan arvioida pohtimalla päätöksen vaikutusta muun muassa lapsen tasapainoiseen kehitykseen ja hyvinvointiin, lapsen turvalliseen

kasvuympäristöön sekä ruumiilliseen koskemattomuuteen (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2010, 9).

Ennakkovaikutusten arviointiin liittyy asiantuntijoiden tai toimijoiden ynnä muiden asianosaisten kuulemista sekä tiedonkeruuta tarkastelun kohteena olevasta asiasta. Erilaisten mahdollisten ratkaisujen vaikutuksia vertaillaan mahdollisimman useasta eri näkökulmasta. Kun myös asianosaisia eli lapsia tai nuoria kuullaan, saadaan tietoon myös heidän näkökulmansa tarkasteltavasta asiasta. Tämä lisää lasten ja nuorten oikeuksien toteutumista, kuulluksi tulemistä ja osallisuutta. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2015.)

Tässä opinnäytetyössä ennakkovaikutusten arviointi tehtiin oppilaiden kanssa. Ennakkovaikutuksia arvioitiin sekä seksuaalisen häirinnän kohteeksi joutuneen, häiritäjän sekä kouluyhteisön näkökulmasta. Ennakkovaikutuksia arvioitiin sekä lyhyellä että pitkällä aikavälillä. Arviointi päätettiin tehdä ennakkovaikutuksia arvioimalla, koska varsinaisia tuloksia seksuaalisen häirinnän mahdollisesta vähenemisestä tai kasvamisesta saadaan vasta pitkällä aikavälillä. Ennakkovaikutuksia arvioimalla haluttiin saada tietoa seksuaalisen häirinnän kauas ulottuvista seurauksista. Näitä seurauksia tunnistamalla voidaan todeta seksuaalisen häirinnän ennaltaehkäisyn olevan erittäin tärkeää.

5.5 Tutkijana toimintatutkimuksessa

Toimintatutkimus alkaa tutkijan halusta kehittää joko omaa työtään tai tutkijan halusta ratkaista jokin todettu ongelma. Tutkijat voidaan jakaa kahdenlaisiin tutkijoihin; toimija-tutkijoihin sekä tutkija-toimijoihin. Omaa työtään kehittävän tutkijan voidaan sanoa olevan toimija-tutkija. Tutkijaa joka toimii myös kentällä, voidaan kutsua tutkija-toimijaksi. Tällaisen tutkija-toimijan tutkimus lähtee useimmiten liikkeelle teoriasta kun taas toimija-tutkijan lähtökohdat perustuvat enemmän käytäntöön. Harvoin kuitenkaan mikään toimintatutkimus lähtee liikkeelle vain teoriasta tai käytännöstä, usein mukana ovat nämä molemmat lähtökohdat. (Huovinen & Rovio 2010, 94-95.)

Toimintatutkimusta kenttätöissä tekevä tutkija osallistuu tutkimuksen aiheena olevaan muutosprosessiin osallistumalla myös tutkimusaineiston tuottamiseen (Huovinen & Rovio 2010, 95). Tutkija onkin siis aktiivisesti mukana tutkimuksen kohteena olevassa, muutokseen tähtäävässä yhteisössä. Tutkija ei pyri vain tarkkailemaan ja tarkastelemaan toimintaa vaan tutkijan tekee aloitteita ja esittää kysymyksiä, tutkija tarkoituksellisesti vaikuttaa kohdeyleisöönsä ja tutkimusaineiston tuottamiseen. (Heikkinen 2010, 223; Huovinen & Rovio 2010, 95.)

Toimintatutkija asettuu samanaikaisesti kolmeen eri rooliin; tutkijan, ihmisen sekä muutostavoitteisen aktivoijan rooliin. Toimintatutkija sekä kerää tutkimusaineistoa, on ihmisenä kentällä sekä toimii muutostavoitteisen, tutkimuskohdettaan aktivoivan tutkijan roolissa. (Vilka 2006, 70.)

Toimintatutkimus on arvaamaton. Tutkimusongelmat saattavat tutkimuksen edetessä muuttua ja tarkentua tutkimusprosessin kulussa. Toimija-tutkija luultavasti löytää helposti tutkimusryhmän ja pääsee toimijaksi kentälle kuuluessaan jo valmiiksi osaksi tutkimuskohdettaan. Kentällä työskentely ja esimerkiksi aineiston kerääminen vaatii hyvää luottamusta. Luottamusta edistää tutkijan kyky huomioida tutkimuksen kohteena olevan yhteisön toimintakulttuuri ja sopeuttaa omaa toimintaansa tähän toimintaympäristöön. (Huovinen & Rovio 2010, 96, 99, 103.)

Tässä tutkimuksessa toimintaympäristönä on yläaste ja tutkimuskohteena yläastetta käyvät 8-luokkalaiset oppilaat. Kohderyhmä on siis nuorisoa, puberteettikehityksen myllerryksen keskellä. Kohderyhmä tuo omalta osaltaan tutkimuksen toteuttamiseen omat haasteensa mutta myös käsiteltävä aihe vaatii hienotunteisuutta. Seksuaalinen häirintä on ajankohtainen aihe josta nuoret tietävät paljon. Aihetta tosin ei juuri koulumaailmassa käsitellä.

Tutkijana kentälle pääsy tapahtuu helposti, kentän ollessa myös tutkimuksen tekijän työpaikka, tutkijan toimiessa kohteena olevan koulun kouluterveydenhoitajana. Myös toimintatutkimuksen tekeminen useine rooleineen tuntuu luontevalta, onhan tutkimuksen tekijä ollut läsnä nuorten kouluarjessa jo pitkään, tavannut kaikki tutkimukseen osallistuneet henkilökohtaisesti ja pitänyt muun muassa oppitunteja seksuaaliterveyttä koskien. Perustuen oppilaiden kanssa käytyihin keskusteluihin sekä aiem-

piin tutkimustuloksiin, on tutkijalle muodostunut oma esiyymmärryksensä nuorten seksuaalisen häirinnän kokemuksista ja ajatuksista. Esiymmärryksellä tarkoitetaan tutkijan ymmärrystä, tietoa ja ennakkokäsityksiä tutkimuskohteestaan tutkimusta aloittaessa. (Varto 2005, 52).

Tutkimuksen tekijällä on tiedossa nuorten kokevan seksuaalista häirintää. Tutkija olettaa seksuaalisen häirinnän muodoista koskettelen olevan selkein häirinnäksi tulkittaviksi oleva muoto. Tutkimusta aloitettaessa oletetaan, että nimittelyä ei mielletä seksuaaliseksi häirinnäksi. Ennakkokäsityksenä on myös, että pojat kokevat seksuaalista häirintää kaikissa häirinnän muodoissa vähemmän kuin tytöt.

Tässä tutkimuksessa tutkija toimii sekä toimija-tutkijana että tutkija-toimijana. Toimija-tutkijana sen vuoksi, että tutkijalla on käytännön kokemusta tutkittavasta aiheesta. Oppilaat ovat tuoneet muun muassa tarkastusten yhteydessä esille tutkimuksen kohteena olevaa seksuaalista häirintää. Tutkijalla on halu kehittää sekä omaa työtään että samalla kouluyhteisöä niin, että aihetta osataan koulussa käsitellä. Tutkija-toimijan rooli tulee ilmi siinä, että tutkija tuntee aiheen jo aiempien tutkimusten pohjalta. Kouluterveyskyselyssä seksuaalinen häirintä on todettu nuorten arjen ongelmaksi. Tutkija haluaa rakentaa tähän ongelmaan vaikuttavan ratkaisumallin.

6 KEHITTÄMISTOIMINNAN TOTEUTUS

Opinnäytetyön suunnittelu aloitettiin syksyllä 2015. Aihe hyväksyttiin Satakunnan Ammattikorkeakoulussa ja opinnäytetyön toteutuksesta sovittiin Eurajoen kunnan koulutoimen johtajan kanssa. Tämän jälkeen aloitettiin teoreettiseen taustaan perehtyminen ja tiedonkeruu tutkimussuunnitelmaa varten. Tutkimusmenetelmänä päädyttiin käyttämään toimintatutkimusta sen ollessa opinnäytetyöhön parhaiten soveltuva tutkimusstrategia tutkimusmetodien joustavan käytön vuoksi.

Opinnäytetyön tutkimussuunnitelma valmistui helmikuussa 2016. Tutkimuslupa Eurajoen kunnan koulutoimen johtajalta saatiin maaliskuussa 2016 (Liite 4). Opinnäyte-

työssä tuotettu toimintamalli päädyttiin toteuttamaan keväällä 2016. Toimintamallin käyttöönotosta tehtiin ennakkovaikutusten arviointia syksyllä 2016.

Tutkimuksen kohderyhmä koostuu alaikäisistä, Eurajoen yhteiskoulun 8.-luokkalaiset oppilaat. Alaikäisyyden vuoksi tutkimuksesta tuli etukäteen tiedottaa oppilaiden huoltajille. Tiedotus tapahtui Wilma-ohjelman kautta. Wilma on kodin ja koulun välinen yhteyden pidon sekä tiedottamisen väline. Kaikille Wilmaan kirjautuneiden 8.-luokkalaisten huoltajille, N=88, lähetettiin viesti jossa kerrottiin tulevasta tutkimuksesta (Liite 5.) Huoltajille annettiin mahdollisuus kieltää huollettavansa osallistuminen tutkimukseen vastaamalla lähetettyyn Wilma-viestiin tietyssä määräajassa. Yksikään huoltaja ei kieltänyt huollettavansa osallistumista.

6.1. Tutkimuksen sykliisyys

Tutkimuksen ensimmäisessä syklissä kartoitettiin kyselylomakkeen avulla nuorten ajatuksia ja kokemuksia seksuaalisesta häirinnästä ja sen kokemisesta. Vastausten perusteella koottiin tutkimuksen toisessa syklissä kokonaisuus, jota kolmannessa syklissä työstiin yhdessä oppilaiden kanssa käyttäen ryhmämuotoista haastattelua. Tutkimuksen kolmannen syklin työskentelyyn osallistuivat silloiset Eurajoen yhteiskoulun luokkien 8A, 8B ja 8F tytöt sekä erikseen luokkien 8C ja 8D pojat. Aikaa työskentelyyn oli varattu yhden oppitunnin verran, 45 minuuttia. Haastattelu nauhoitettiin.

Tutkimuksen neljännessä syklissä käytettiin edelleen ryhmämuotoista haastattelua työskentelymenetelmänä, tämä sykli toteutettiin Eurajoen yhteiskoulun 8-luokkalaisista arvotun sekä tyttöjä että poikia sisältävän sekaryhmän kanssa toimien. Arvonta suoritettiin Eurajoen yhteiskoulun 8A, 8B ja 8F luokkien poikien ja luokkien 8C ja 8D tyttöjen keskuudessa. Näin ollen kukaan ei osallistunut haastatteluun kahdesti. Tähän työskentelyyn oli varattu aikaa kahden oppitunnin ajan eli 90 minuuttia. Myös tämä keskustelu nauhoitettiin.

Viidennessä syklissä palattiin kolmannen ja neljännen syklin haastatteluihin. Nauhoitukset kuunneltiin useaan kertaan ja litteroitiin. Syklissä haluttiin vielä syventää tie-

toa siitä, mitä oppilaat ajattelevat seksuaalisesta häirinnästä ja sen kokemuksista. Teemahaastatteluista nostettiin vielä ylös eri teemoja. Tällä haluttiin saada tietoa siitä, vastasivatko ensimmäisessä syklissä esiin nousseet ajatukset ja kokemukset seksuaalisesta häirinnästä kolmannen ja neljännen syklien tuloksia.

Kuudennessa eli viimeisessä syklissä pohdittiin vielä kaikkien edellä mainittujen syklien toteutuksen heikkouksia ja vahvuuksia ja näiden pohdintojen perusteella luotiin malli seksuaalisen häirinnän tunnistamiseen ja ennaltaehkäisyyn. Mallista haluttiin joustava ja tarvittaessa muunneltavissa oleva, niin että se vastaa aina sen hetkiin tarpeeseen.

Tutkimus muodostui siis käsittämään kaiken kaikkiaan kuusi sykliä. Näiden syklien toteutusaikataulu ja syklien tarkoitukset ovat nähtävissä taulukossa 2 (Taulukko 2).

Taulukko 2. Syklien aikataulut ja tarkoitus

Sykli	Toteutus	Tarkoitus
1. Kyselylomakkeen laadinta, aineiston keruu ja analyysi	Alkuvuosi, 2016	Kerätä tietoa oppilaiden ajatuksista ja kokemuksista seksuaalisesta häirinnästä sekä koulun puuttumisesta häirintään
2. Käsiteltävän kokonaisuuden luominen	Kevät, 2016	Nostaa tarkempaan tarkasteluun erilaisia materiaaleja apuna käyttäen niitä asioita joita oppilaat olivat kyselyssä tuoneet ilmi.
3. Ryhmähaastattelu erillisille tyttö- ja poikaryhmille	Toukokuu, 2016	Saada syvempää tietoa oppilaiden ajatuksista seksuaalisesta häirinnästä. Kokeilla myös yhtä tapaa seksuaalisen häirinnän käsittelyyn.
4. Ryhmähaastattelu sekaryhmälle	Toukokuu, 2016	Saada syvempää tietoa oppilaiden ajatuksista seksuaalisesta häirinnästä. Kokeilla myös yhtä tapaa seksuaalisen häirinnän käsittelyyn.
5. Tiedon syventäminen, haastatteluaineistojen teemoittelu	Kesä, 2016	Nostaa esiin teemoja jotka oppilaiden kanssa käydyistä keskusteluista nousevat
6. Mallin luominen seksuaalisen häirinnän tunnistamiseen ja ennalta ehkäisyyn	Syky, 2016	Luoda malli joka on tarpeen mukaan muunneltavissa seksuaalisen häirinnän tunnistamiseen ja ennaltaehkäisyyn

6.2 Ensimmäinen sykli; kyselylomakkeen laadinta, aineiston keruu ja analyysi

Toimintatutkimuksen ensimmäisen syklin tavoitteena oli kartoittaa oppilaiden ajatuksia ja kokemuksia seksuaalisesta häirinnästä. Aineisto kerättiin kyselylomaketutkimuksella. Tutkimuksessa käytetty kyselylomake (Liite 6) rakennettiin nimenomaan tätä tutkimusta varten.

Kyselylomakkeen laadinta

Kyselylomakkeen tai minkä tahansa muun mittarin rakentamisessa tulee lähteä aina liikkeelle tutkimuskohteesta, kuka kyselyyn vastaa, millainen on vastaajan lukutaito ja valmius vastata kyselyyn. Kysymysten muodostamiseen tulee panostaa koska väärin ymmärretyt kysymykset antavat vääristyneitä tutkimustuloksia. Kyselylomakkeen sisältöä aletaan rakentaa vasta kun tutkimusongelma on selvillä. Tällöin vasta tiedetään mitä kyselylomakkeella halutaan saada selville. Samalla vältytään kysymästä epäolennaisia kysymyksiä mutta muistetaan kuitenkin kysyä kaikki oleellinen. (Valli 2015, 41-42.)

Kyselylomakkeen laadinnassa tulisi pyrkiä pitämään kysely kohtuullisen pituisena, helposti ymmärrettävänä ja ennen kaikkea mielenkiintoisena. Vastaajan tulee jaksaa säilyttää mielenkiintonsa ja vastata lomakkeen viimeisimpiinkin kysymyksiin. Mikäli lomake on liian pitkä, saattaa vastaaja menettää mielenkiintonsa ja jättää vastaamatta kysymyksiin tai vastata niihin huolimattomasti. Myös kohderyhmä vaikuttaa oleellisesti kyselylomakkeen sopivaan pituuteen. Kyselyn pituuden lisäksi myös lomakkeen ulkoasuun ja selkeyteen tulee kiinnittää huomiota. Mitä miellyttävämpi ulkoasu, sitä miellyttävämpi kysely on täyttää. Näin olleen saadaan myös enemmän vastauksia. (Valli 2015, 43.)

Tutkimuksessa käytetty kyselylomake rakennettiin nimenomaan tätä tutkimusta varten. Kyselylomakkeen suunnittelu edellyttää aiheen kirjallisuuteen perehtymistä, tutkimusongelman täsmentämistä sekä tutkimusasetelman pohtimista. Tutkimuksen tavoitteen on oltava selvillä ennen kyselylomakkeen rakentamista. Tutkijan tulee tietää mihin asioihin hän kyselylomakkeellaan etsii vastauksia. (Heikkilä 2008, 47.)

Kyselylomake koostui neljästä osiosta. Yksi osio käsitteli vastaajien omia ajatuksia siitä, mitä seksuaalinen häirintä on. Toisessa osiossa kartoitettiin vastaajien omakoh-
taisia kokemuksia seksuaalisesta häirinnästä. Kolmannessa osiossa vastaajat saivat ilmaista mielipiteensä siitä, puhutaanko ja puututaanko koulussa seksuaaliseen häi-
rintään tai tulisiko siihen edes puuttua. Lisäksi viimeisessä osiossa vastaajilta kysyt-
tiin heidän sukupuoltaan.

Ennen varsinaista kyselyn toteuttamista kyselylomake testattiin neljällä (4) samaan
ikäluokkaan kuuluvalla toisen koulun oppilaalla. Näistä kaksi (2) oli poikaa ja vas-
taavasti (2) tyttöä. Esitestauksella haettiin tietoa muun muassa kysymysten ymmär-
rettävyydestä. Esitestauksen perusteella ei noussut tarvetta muuttaa kyselyä. Ajan-
kohtaiseen uutisointiin liittyen toinen esitestaukseen osallistuneista tytöistä olisi toi-
vonut kyselyyn liitettäväksi suoraa kysymystä ”Pelkäätkö maahanmuuttajia?” Tämä
ei kuitenkaan liittynyt opinnäytetyön aiheeseen, joten kysely jätettiin ennalleen.

Aineiston keruu

Kyselylomakkeet täytettiin oppilailla kolmessa erässä maaliskuun 2016 aikana. Tutkimuksen tekijä kävi henkilökohtaisesti kyselyt täyttämässä luokissa oppitunti-
en aikana. Vastaajille tiedotettiin hyvän eettisen käytännön mukaisesti mistä tutki-
muksessa on kyse, miksi se tehdään ja mihin tuloksia käytetään. Vastaajille myös
informoitiin tutkimukseen osallistumisen vapaaehtoisuudesta sekä anonymiteetin säi-
lymisestä koko tutkimuksen ajan. Kukaan oppilaista ei kuitenkaan kieltäytynyt tut-
kimukseen osallistumisesta. Eurajoen yhteiskoulun kahdeksaluokkalaisia oli tutki-
muksen toteutuksen aikana yhteensä kuusikymmentäkolme (63). Tutkimuksen teke-
misen aikaan oppilaista viisi (5) oli pois koulusta joten he eivät osallistuneet kyselyn
täyttämiseen. Kyselyyn vastasi yhteensä viisikymmentäkahdeksan (58) oppilasta.
Vastausprosentti oli 92 %.

Aineiston analyysi

Analyysimenetelmillä halutaan saada vastaus tutkimuskysymykseen tai ratkaisu asetettuun tutkimusongelmaan. Analyysimenetelmät valitaan käytettyjen tiedonkeruumenetelmien perusteella. (Kananen 2014 (1), 42.) Tässä tutkimuksessa kyselylomakkeiden tuottaman aineiston analyysissä käytettiin kuvailevaa sisällönanalyysiä. Kuvaileva sisällönanalyysi pyrkii kuvailemaan ja selittämään tutkimuskohdetta muuttamatta sitä. Kuvailevalla sisällönanalyysillä pyritään tuottamaan siis pelkkää asiatietoa, toteavaa sisältöä. (Virtuaali ammattikorkeakoulu 2007.) Aineiston analyysi kannattaa aloittaa aineiston kuvailusta. Aineiston kuvailuun sopivia keinoja ovat erilaiset frekvenssi- sekä prosenttiosuusesitykset. Tutkimustuloksia voidaan selkeästi ja tehokkaasti esittää muun muassa kuvioiden avulla. (Tähtinen ym. 2011, 59-60.) Tässä tutkimuksessa käytetyn kyselylomakkeen strukturoitujen kysymysten vastaukset esitetään käyttäen kuvioita ja kaavioita. Avointen kysymysten vastauksista osa esitetään suorina lainauksina. Kuvailevaa sisällönanalyysiä käyttämällä pyrittiin yksinkertaisesti ja selkeästi esittämään kyselylomakkeella saatua informaatiota tutkitusta aiheesta. (Virtuaali ammattikorkeakoulu 2007.)

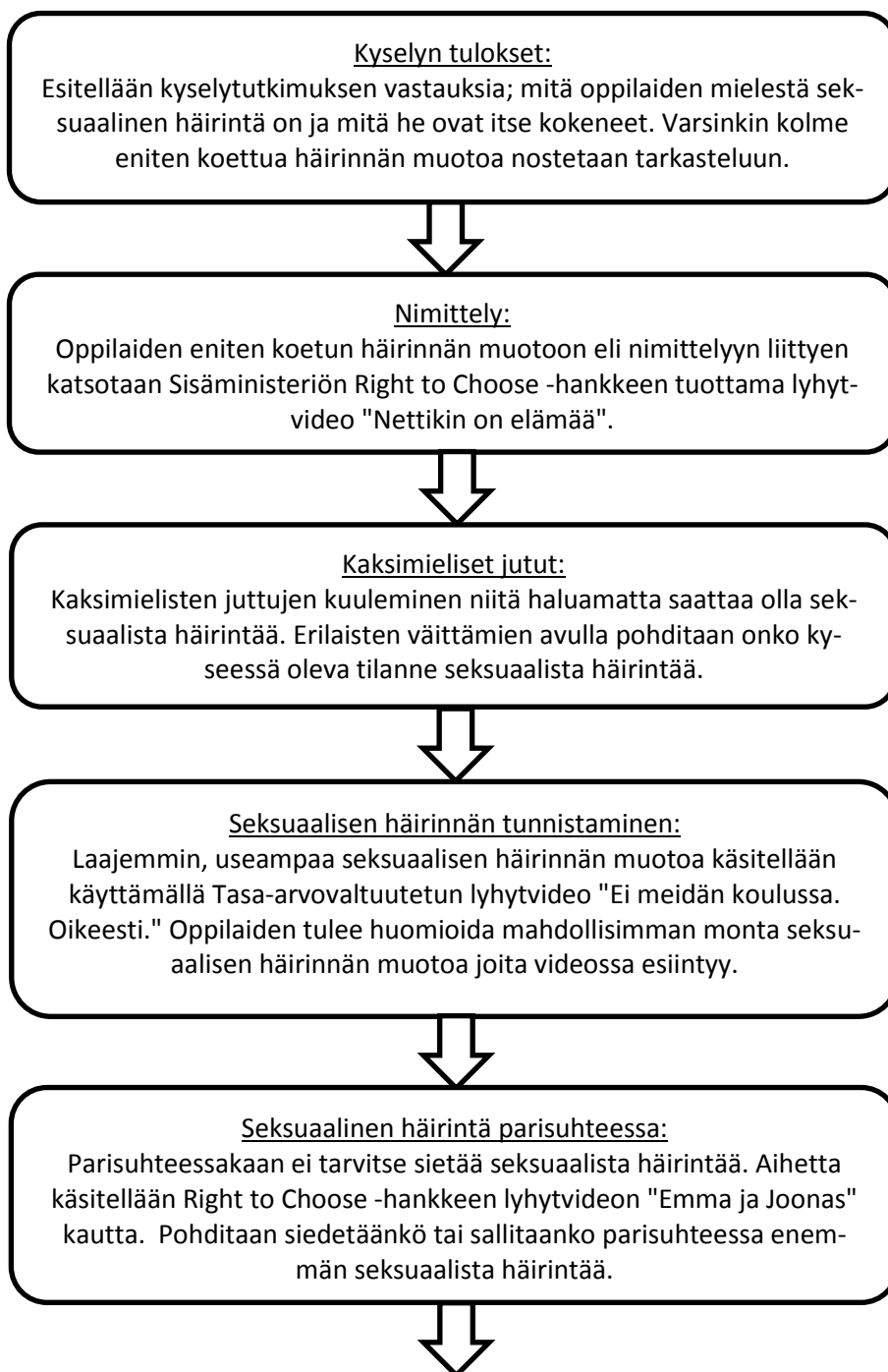
6.3 Toinen sykli; rungon kokoaminen ryhmähaastatteluihin

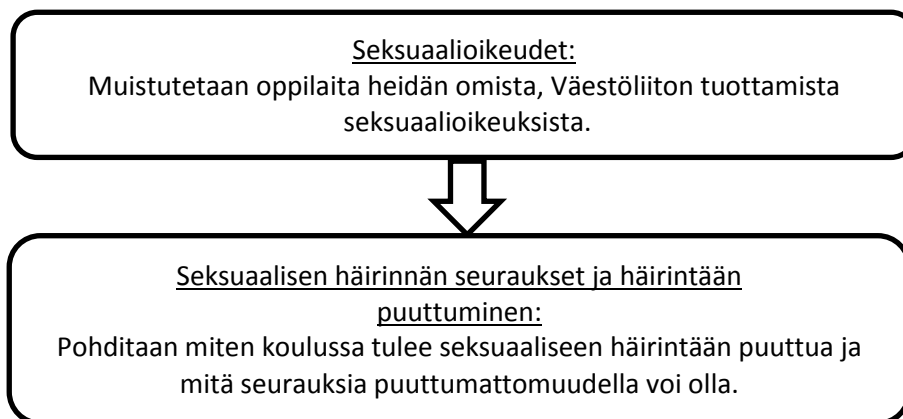
Tutkimuksen toisessa syklissä keskityttiin ensimmäisen syklin kyselyssä esiin nousseisiin asioihin. Näistä keskityttiin varsinkin sellaisiin seksuaalisen häirinnän muotoihin, joita oppilaat olivat eniten kokeneet ja joita he pitivät seksuaalisena häirintänä. Kyselyn perusteella tutustuttiin erilaisiin valmiisiin materiaaleihin, jotka ovat yleisesti käytettävissä aiheen käsittelyn tueksi. Tällaista materiaalia ovat tuottaneet muun muassa Tasa-arvovaltuutettu, Sisäministeriö sekä Väestöliitto.

Tasa-arvovaltuutettu on tuottanut materiaalia kampanjan ”Ei meidän koulussa. Oikeesti.” nimissä. Kampanjaan pohjautuvalla internetsivustolla on saatavilla oppituntikonaisuus, sekä videomateriaalia että valmista purkumateriaalia aiheen käsitteilyyn. Sisäministeriön Right to Choose – hanke sekä Väestöliitto ovat tuottanut muun muassa YouTube –palvelimelle videomateriaalia, jota voidaan käyttää apua ryhmä-

haastattelun ja sen tuottaman keskustelun pohjaksi. (Tasa-arvovaltuutettu 2014; Right to Choose; Väestöliitto.)

Lopulliseksi pohjaksi ryhmähaastatteluun otettiin seuraavanlainen runko (Kuvio 2):

Kuvio 2. Ryhmähaastattelujen runko

6.4 Kolmas sykli; ryhmähaastattelut erillisille tyttö- ja poikaryhmille

Kolmannessa syklissä oppilaille järjestettiin oppitunti, jossa käytiin läpi toisessa syklissä muodostettu runko. Oppitunnit järjestettiin ensin erikseen tytöille ja pojille. Tyttöjen tuntiin osallistuivat silloiset luokkien 8A, 8B ja 8F tytöt (n=15) sekä luokkien 8C ja 8D pojat (n=15). Oppitunnilla käytiin läpi valmiiksi tehtyä kokonaisuutta, työskentelymetodinä käytettiin ryhmähaastattelua. Keskustelua siis ohjailtiin ennalta määriteltyjen aiheiden mukaan ja näistä esitettiin oppilaille kysymyksiä. Oppilaat saivat vastata, keskustella ja esittää omia mielipiteitä sekä kommentteja.

Aikaa näille ryhmähaastatteluille eli oppitunneille asian käsittelyyn oli varattu 45 minuuttia eli normaalin oppitunnin verran. Ajan todettiin näiden tuntien jälkeen olevan liian lyhyt. Osa asioista, esimerkiksi seksuaalioikeudet, käsiteltiin vain mainitsemalla asiasta.

Ryhmähaastattelut nauhoitettiin osallistujien luvalla, jotta niiden kulkuun olisi mahdollista palata vielä jälkikäteen.

6.5 Neljäs sykli; ryhmähaastattelu sekaryhmälle

Kolmannessa syklissä seksuaalista häirintää käsiteltiin kahdessa eri ryhmässä, erikseen tytöt (n=15) ja pojat (n=15). Laakson (2008, 42) mukaan oppilaat toivovat seksuaalikasvatuksen opetustavoiksi sekä sekaryhmiä, että erikseen tyttö- ja poikaryhmiä. Samaisessa tutkimuksessa todettiin myös että parhaimpia kavereita ei toivottaisi samaan ryhmään. Tämän vuoksi päädyttiin kokeilemaan ryhmähaastatteluoppituntia ja asian käsittelyä kolmessa eri ryhmässä. Neljännessä syklissä seksuaalista häirintää pohdittiin sekaryhmässä (n=16), joka oli arvottu silloisten 8A:n, B:n ja F:n pojista sekä 8C:n ja D:n tytöistä. Edellisessä syklissä todettiin asian käsittelyyn varatun ajan olevan liian lyhyt. Neljännessä syklissä tähän varauduttiin ja asian käsittelyyn varattiin nyt aikaa kahden oppitunnin verran. Myös neljännessä syklissä toteutettu oppitunti nauhoitettiin osallistujien luvalla.

6.6 Viides sykli; haastatteluaineistosta saadun tiedon syventäminen

Litterointi

Kolmannessa ja neljännessä syklissä kuvatut oppitunnit eli ryhmässä toteutetut haastattelut, joilla keskusteltiin seksuaalisesta häirinnästä, nauhoitettiin. Nauhoitetut äänitallenteet ovat kvalitatiivista tutkimusaineistoa jotka tulee purkaa kirjalliseen muotoon litteroimalla ne. (Aineistonhallinnan käsikirja 2015.)

Tutkimustehtävästä riippuen voidaan valita kuinka tarkasti litterointi halutaan tehdä (Ruohonen, Rissanen & Manninen. 2009). Litteroinnin tasoille ei ole olemassa vakiintuneita määrittelyksiä mutta Aineistonhallinnan käsikirjan (2015) mukaan litteroinnin tasot voidaan luokitella neljään eri tasoon. Näitä ovat referoiva litterointi, peruslitterointi, sanatarkka eli eksakti litterointi sekä keskusteluanalyttinen litterointi. (Aineistonhallinnan käsikirja 2015.)

Referoiva litterointi on litteroinnin tasoista kevyin. Materiaalia puretaan vain pääpiirteissään muistiinpanoiksi. Peruslitterointi on suositeltu vähimmäistaso litterointia tehdessä. Peruslitteroinnissa puhe kirjoitetaan sanatarkasti mutta täytesanat ja äännähdykset pois jättäen. Myös selkeästi asiaan liittymätön puhe voidaan peruslitteroinnissa jättää pois. Sanatarkassa eli eksaktissa litteroinnissa kirjoitetaan aivan kaikki puhe, myös äännähdykset, toistot ja täytesanat. Näiden lisäksi myös tunteiden ilmaukset, esimerkiksi naurahdukset, sekä tauot ja ulkoiset häiriötekijät huomioidaan. Edellä mainittujen lisäksi keskusteluanalyttiseen litterointiin lisätään muun muassa tiedot taukojen pituudesta, äänenpainot sekä jopa eleet ja ilmeet. Keskusteluanalyttinen litterointi onkin tarkin litteroinnin taso. (Aineistonhallinnan käsikirja 2015.)

Tässä opinnäytetyössä äänitteiden purkamisessa tekstimuotoon käytettiin peruslitterointia, koska se koettiin riittäväksi litteroinnin tasoksi tämän tutkimuksen tarkoitukseen. Litteroinnin suoritti tämän opinnäytetyön tekijä itse. Litterointimateriaalia kertyi yhteensä kolmetoista (13) sivua. Tekstinkäsittelyasetuksina oli riviväli 1 ja fonttikoko 11.

Koodaus

Litteroinnin jälkeen materiaali koodattiin käyttäen värikoodeja. Aineiston analyysisä koodaaminen ei ole välttämätöntä, mutta se helpottaa saadun aineiston käsittelyä. Koodaaminen voidaan tehdä käyttäen muun muassa värejä, merkintöjä tai alleviivauksia. Koodausyksikkönä voidaan käyttää yksittäisiä sanoja, lauseita tai jopa kokonaisia kappaleita, riippuen tutkimuksen lähtökohdista ja tavoitteista. Tavoitteena on selkiyttää aineistoa ja sen sisältöä sekä saada aineistosta monipuolinen käsitys. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.)

Koodaus voidaan tehdä induktiivisesti eli avoimesti tai deduktiivisesti eli valikoivasti. Avoin eli induktiivinen koodaus etenee aineistolähtöisesti ja päättyy aineistosta nousevien käsitteiden, teemojen luomiseen. Valikoivassa koodauksessa teemat on määriteltävä etukäteen ja koodaus tuottaa sisältöä näille ennalta määritellyille teemoille. (Kajaanin ammattikorkeakoulu.) Tässä opinnäytetyössä käytettiin deduktiivista

koodausta, koska käsiteltävät teemat oli muodostettu jo aiemmassa vaiheessa. Teemat nousivat kyselylomaketutkimuksen vastauksista. Vastauksista nostettiin teemoiksi tyttöjen ja poikien kolme eniten kokemaa seksuaalisen häirinnän muotoa sekä seksuaalinen häirintä yleisesti.

Teemoittelu

Sisällönanalyysin avulla tutkija pyrkii tekemään päätelmiä ja analysoimaan dokumentteja kuten esimerkiksi haastattelumateriaalia. Sisällönanalyysiä voidaan tehdä aineistolähtöisesti, teorialähtöisesti tai teoriaohjaavasti. Aineistolähtöisessä analyysissä tekstimassasta eli aineistosta itsestään etsitään yhdistäviä tekijöitä, aineistoa pelkistetään ja ryhmitellään. Teorialähtöisessä sisällönanalyysissä pohjaututaan tiettyyn teoriaan tai viitekehukseen. Teoriaohjaavassa sisällönanalyysissä käytettävä käsitteistö on jo valmiina, ilmiöstä jo valmiiksi tiedossa olevana. (Hiltunen.)

Sisällönanalyysinä tässä tutkimuksessa käytettiin aineistolähtöistä sisällönanalyysiä ja teemoittelu. Teemoittelussa aineistoa pilkotaan ja järjestellään, aineistosta pyritään löytämään tutkimusongelman kannalta oleelliset asiat. Teemoittelu on sopiva analysointitapa silloin kun pyritään ratkaisemaan jotain käytännön ongelmaa, samoin kuin toimintatutkimuksessa yleensäkin. (Hiltunen.)

Teemoittelu on yksi haastatteluaineiston analysoinnissa käytetyimmistä analyysimenetelmistä. Teemoittelussa aineisto järjestetään niin, että jokaisen teeman alle kerätään haastatteluissa esiin nousseet asiat juuri tiettyyn teemaan. Näin kaikki teemat saavat alleen haastattelussa esiin nousseita asioita. (Eskola & Vastamäki 2010, 43.)

Ryhmähaastattelumateriaalin litteroinnin ja koodauksen jälkeen materiaalia käytiin vielä läpi useita kertoja. Materiaalista koottiin valittujen teemojen alle oppilaiden kommentteja, mielipiteitä ja keskustelussa esiin nousseita asioita.

6.7 Kuudes sykli; toimintamallin luominen

Uuden toimintamallin muodostamisessa suunnitellaan uudenlaista ratkaisua nykyvaiheen ongelmaan. Useat kehittämistyössä luodut mallit perustuvat kirjallisuudesta löydettyihin esikuviin ja muussa yhteydessä hyvin toimivien mallien soveltamiseen. Tällöin saattavat paikalliset, ratkaisua vaativat ongelmat ja ajankohtaiset kehityshaasteet jäädä huomioimatta. Uutta toimintamallia luodessa ja käyttöön otettaessa tulisi toiminnan keskittyä varsinkin näihin ajankohtaisiin kehityshaasteisiin ja paikallisiin ongelmiin. (Engeström 1995, 90; Virkkunen & Ahonen 2008, 22.)

Tässä opinnäytetyössä seksuaalisen häirinnän tunnistamiseen ja ennaltaehkäisyyn haluttiin luoda helposti muunneltavissa oleva, ikäryhmän tarpeisiin vastaava malli. Luodussa toimintamallissa käytetään hyödyksi koulun jo olemassa olevia, toimivia käytäntöjä. Yksi tällainen käytäntö on lukuvuosittain toistettava kiusaamiskysely (Eurajoen koulutoimi 2016). Kiusaamiskyselyn yhteydessä kartoitetaan jatkossa myös seksuaalisen häirinnän kokemuksia. Kiusaamiskyselyyn vastatessaan oppilaat ilmoittavat oman luokkansa. Vastauksista voidaan todeta, mikäli seksuaalisen häirinnän kokemuksia on jollain luokalla tai luokka-asteella huomattavan paljon. Sellaiselle luokalle tai luokka-asteelle tehdään toinen kysely, jolla kartoitetaan ainoastaan oppilaiden ajatuksia ja kokemuksia seksuaalisesta häirinnästä. Tämä seksuaalista häirintää koskeva kysely on yksinkertaistettu versio tähän opinnäytetyöhön kehitetystä kyselystä. Opinnäytetyöhön laaditusta kyselystä (Liite 6) käytetään tällöin vain kysymyksiä kaksi ja kolme. Kyselyllä seksuaalisen häirinnän kokemuksista saadaan nimenomaan paikallista tietoa nuorten kokemasta seksuaalisesta häirinnästä. Tulosten perusteella aiheen käsittely voidaan kohdistaa erityisesti nuorten esille tuomien seksuaalisen häirinnän muotoihin.

Kyselylomakkeella saatujen vastausten perusteella luodaan kokonaisuus, jossa esille nousseita seksuaalisen häirinnän muotoja käsitellään. Luokasta tai luokka-asteesta riippuen seksuaalikasvatuksen oppitunti voidaan toteuttaa joko erillisinä tyttö- ja poikaryhminä tai luokittain. Aikaa tähän varataan yhden oppitunnin ajan, neljäkymmentäviisi minuuttia. Käsiteltävät aiheet saattavat muuttua vastausten erilaisuuden myötä. Kaikkiin tässä mallissa käsiteltäviin seksuaalisen häirinnän muotoihin liittyen

on saatavilla valmista materiaalia. Materiaalia ovat tuottaneet Väestöliitto, Sisäministeriön Right to Choose –hanke sekä Tasa-arvovaltuutettu. (Väestöliitto; Right to Choose; Tasa-arvovaltuutettu 2014). Oppitunneilla seksuaalisesta häirinnästä keskustellaan. Seksuaalikasvatuksen oppituntia vetävä henkilö haastattelee ryhmää, osallistuu ja ohjailee keskustelua aiheesta toiseen. Tarkoituksena on luoda oppilaiden kesken keskustelua seksuaalisesta häirinnästä, sen kokemuksista ja herättää ajatuksia miten seksuaalinen häirintä saataisiin loppumaan.

Toimintamallin käyttöönotolla pyritään seksuaali- ja lisääntymisterveyden toimintaohjelman mukaisiin tavoitteisiin seksuaalisuutta loukkaavan toiminnan aiempaa paremmasta tunnistamisesta. Tähän päästään muun muassa ottamalla seksuaalinen häirintä järjestelmällisesti puheeksi ja jakamalla tietoa seksuaalisesti loukkaavasta toiminnasta. (Klemetti & Raussi-Lehto 2014,163).

6.8 Ennakkovaikutusten arvioinnin toteutus

Seksuaaliseen häirintään liittyviä ennakkovaikutuksia kartoitettiin käyttämällä Google Forms – palvelua. Palvelun avulla voidaan toteuttaa internetkyselyjä. Google Forms –palveluun päädyttiin koska se antoi vastaajille mahdollisuuden vastata kysymyksiin rauhassa, omalla ajalla. Kysely lähetettiin Wilma-viestinä kaikille Eurajoen yhteiskoulun 9-luokkalaisille (n=62), jotka olivat edellisenä lukuvuonna olleet kahdeksannella luokalla ja osallistuneet myös kyselylomaketutkimukseen ja ryhmähaastatteluihin.

Kysely täytettiin nimettömänä internetlinkkiä käyttäen. Kyselyn avaamisen jälkeen vastauksia saatiin välittömästi, neljän päivän kuluttua koulussa luokanvalvojan vielä muistutti oppilaita kyselystä. Luokanvalvojan antaman muistutuksen jälkeen oppilailta oli vielä kolme vuorokautta aikaa vastata kyselyyn. Määräajassa eli kahdeksassa vuorokaudessa viestin oli lukenut 51 oppilasta eli 82 prosenttia vastaajista. Wilma-viesti oli lukematta edelleen 11 oppilaalta, eli 18 prosentilta ikäryhmästä määräajan loppuessa. Vastauksia saatiin määräajassa 31 kappaletta (n=31). Kokonaisoppilasmäärästä tämä oli 50 prosenttia, viestin lukeneista 61 prosentilta saatiin vastaus.

Internetissä täytettävällä kyselylomakkeella (Liite 7) oppilailta tiedusteltiin tuleeko koulussa kiinnittää huomiota oppilaan kokemaan seksuaaliseen häirintään vähemmän, yhtä paljon vai enemmän kuin tällä hetkellä. Oppilaita pyydettiin myös omin sanoin vastaamaan kysymyksiin millaisia seurauksia seksuaalisen häirinnän uhrille häirinnästä voi olla koitua välittömästi tai tulevaisuudessa. Lisäksi kartoitettiin lyhyen ja pitkän aikavälin seurauksia häiritsijälle. Oppilaita pyydettiin myös pohtimaan miten seksuaaliseen häirintään puuttumattomuus voi vaikuttaa kouluyhteisöön sekä millaisia vaikutuksia järjestelmällisellä puuttumisella olisi kouluyhteisöön. Oppilailta kysyttiin myös missä yhteydessä seksuaalinen häirintä tulisi ottaa puheeksi. Tässä kysymyksessä vastausvaihtoehdot olivat valmiiksi annetut. Vaihtoehtoina olivat terveystarkastusten yhteydessä, kiusaamiskyselyn yhteydessä tai omana oppituntinaan. Kyselyssä kartoitettiin myös kenen tulisi seksuaalinen häirintä ottaa puheeksi. Vastausvaihtoehdot olivat valmiiksi annetut ja ne olivat aineenopettajan esimerkiksi tervetiedon opettajan, luokanvalvojan, terveydenhoitajan, koulun sosiaalihoitajan tai vanhempien.

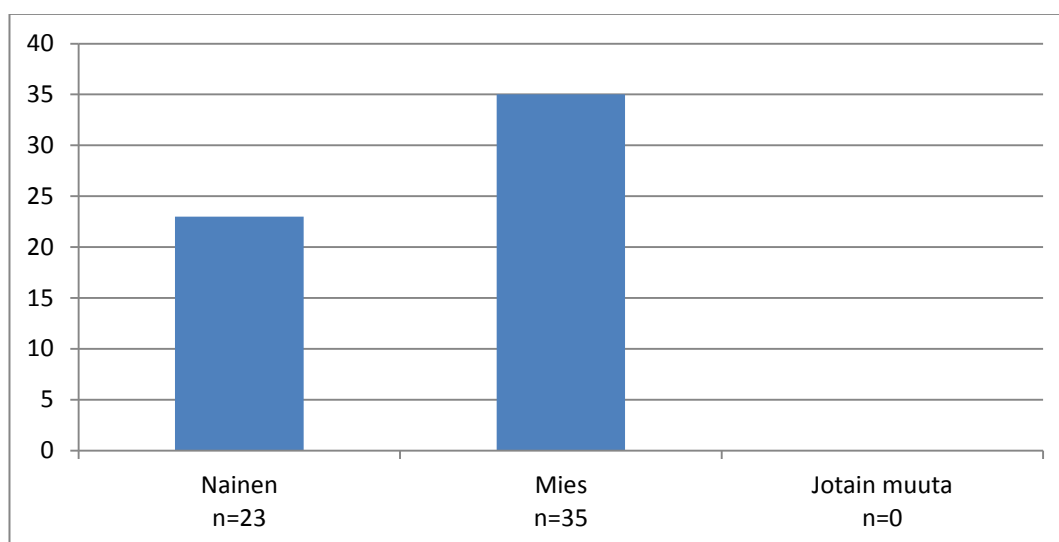
7 KEHITTÄMISTOIMINNAN TULOKSET

7.1 Kyselylomaketutkimuksen tulokset

Kyselylomakkeella (Liite 6) haluttiin kartoittaa Eurajoen yhteiskoulun 8-luokkalaisten ajatuksia siitä, mikä on seksuaalista häirintää sekä seksuaalisen häirinnän kokemuksia. Lisäksi heiltä kysyttiin mihin sukupuoleen he kokevat kuuluvansa sekä puututaanko koulussa seksuaaliseen häirintään tai tulisiko siihen ylipäätään koulussa puuttua. Kyselylomake koostui yhteensä kahdeksasta (8) kysymyksestä joista viisi (5) oli strukturoitua kysymystä, kaksi (2) oli avointa kysymystä ja yksi (1) kysymys sisälsi valitun vastausvaihtoehdon mukaan mahdollisuuden myös avoimeen vastaukseen. Yhdessä strukturoidussa kysymyksessä käytettiin neliportaista Likertin asteikkoa joka on keskeinen mittaustapa eritoten kun tehdään asennemittauksia (Vehkalahti 2008, 35).

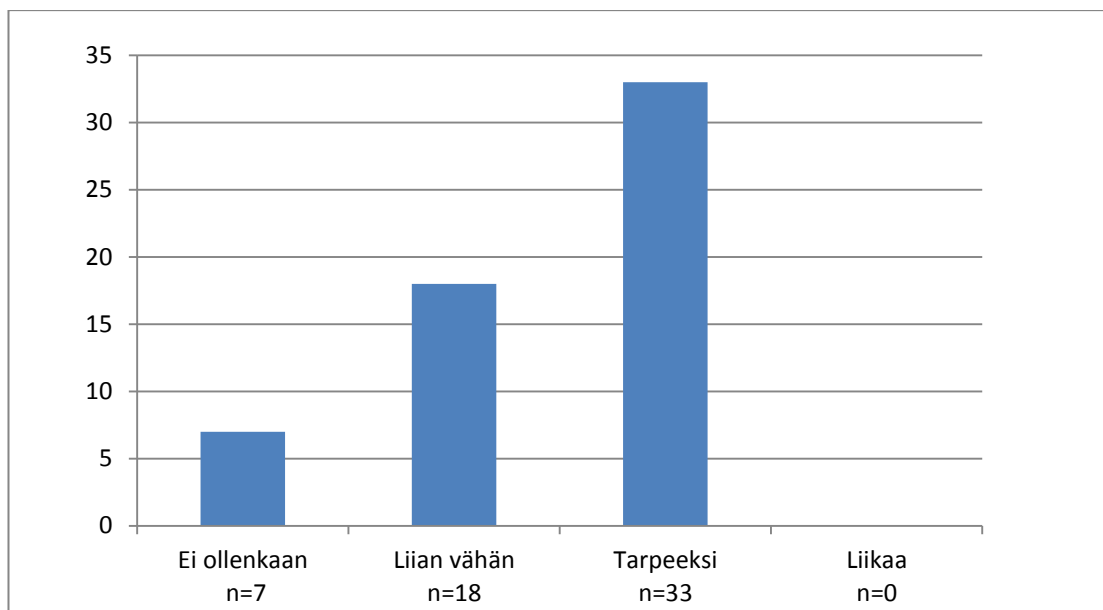
7.1.1 Taustatiedot sekä mielipiteet seksuaalisen häirinnän käsittelystä koulussa

Tutkimukseen osallistuneita oli yhteensä viisikymmentäkahdeksan (58) oppilasta. Vastaajilta kysyttiin mihin sukupuoleen he kokevat kuuluvansa. Vastausvaihtoehtoja olivat nainen, mies tai jotain muuta. Vastaajista kaksikymmentäkolme (23) eli 40 prosenttia ilmoitti olevansa naisia ja kolmekymmentäviisi (35) eli 60 prosenttia ilmoitti olevansa miehiä. Kukaan vastaajista ei kokenut olevansa jotain muuta kuin mies tai nainen (Kuvio 3).

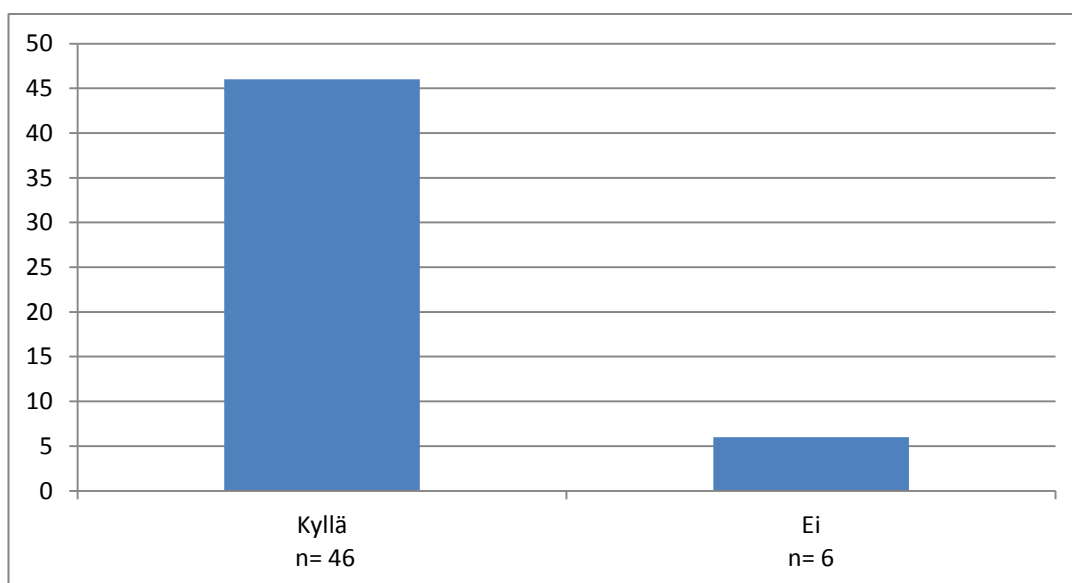
Kuvio 3. Vastaajien sukupuolijakauma

Oppilailta kysyttiin puhutaanko heidän mielestään koulussa seksuaalisesta häirinnästä; ei ollenkaan, liian vähän, tarpeeksi tai liikaa. Kukaan vastaajista (n=0) ei ollut sitä mieltä että seksuaalisesta häirinnästä puhutaan koulussa liikaa. Vastanneista tytöistä (n=23) viisi (5) koki, ettei koulussa puhutaan seksuaalisesta häirinnästä ollenkaan, pojista (n=35) tätä mieltä oli kaksi (2). Tytöistä ja pojista molemmista yhdeksän (9) mielestä seksuaalisesta häirinnästä puhutaan koulussa liian vähän, tytöistä yhtä monen eli yhdeksän (9) mielestä siitä puhutaan tarpeeksi. Pojista suurimman osan, 24 vastaajan mielestä seksuaalisesta häirinnästä puhutaan koulussa tarpeeksi (Kuvio 4).

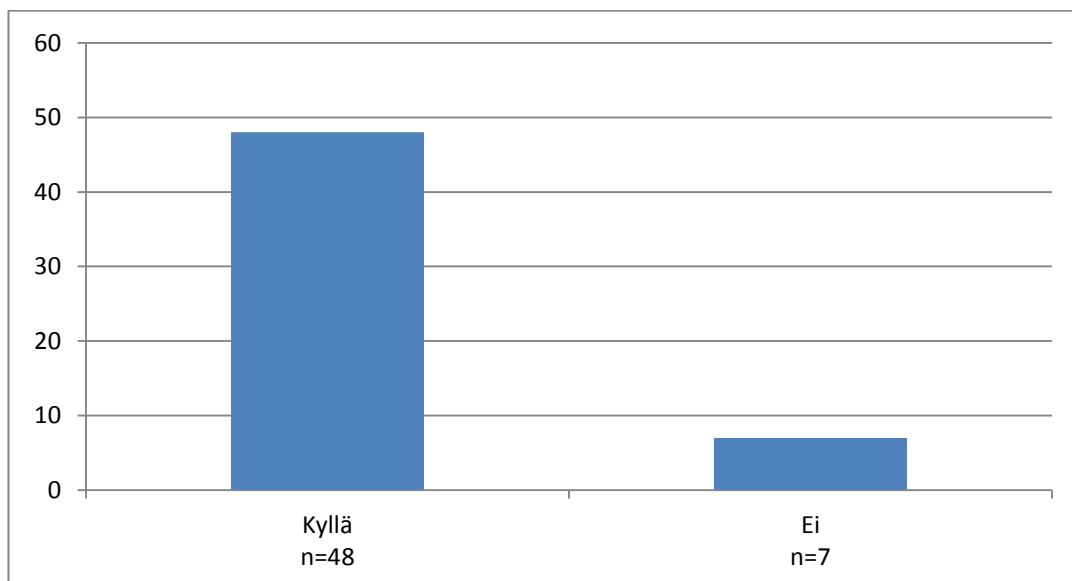
Kuvio 4. Vastanneiden ajatuksia siitä miten paljon koulussa puhutaan seksuaalisesta häirinnästä

Oppilaat saivat ilmaista myös oman mielipiteensä siitä, tulisiko koulussa yleensä puhua seksuaalisesta häirinnästä. Viiden (5) pojan lomake jouduttiin hylkäämään tämän kysymyksen osalta. Näissä oli joko jätetty kysymyskohta kokonaan tyhjäksi (n=3) tai valittu molemmat, sekä ”kyllä” että ”ei” kohta (n=2). Myös yhden (n=1) tytön lomake hylättiin tämän kysymyksen osalta, koska vastauskohta oli jätetty tyhjäksi. Kaikki kysymykseen vastanneet tytöt olivat sitä mieltä että koulussa tulisi puhua seksuaalisesta häirinnästä. Vastanneiden poikien vastauksissa oli hieman hajontaa, kuuden (6) vastaajan mielestä koulussa ei tulisi puhua seksuaalisesta häirinnästä (Kuvio 5).

Kuvio 5. Vastanneiden mielipide siitä tulisiko koulussa puhua seksuaalisesta häirinnästä

Suurimman osan mielestä koulussa siis tulisi puhua seksuaalisesta häirinnästä. Myös koulun puuttuminen seksuaaliseen häirintään koettiin pääsääntöisesti tarpeelliseksi. Poikien lomakkeista tämän kysymyksen osalta hylättiin kaksi (2) lomaketta ja tyttöjen osalta yksi (1) lomake. Näissä lomakkeissa vastauskohta oli jätetty kokonaan tyhjäksi (n=3). Vastanneista suurimman osan mielestä koulussa tulisi puuttua seksuaaliseen häirintään (Kuvio 6).

Kuvio 6. Vastanneiden mielipide siitä tulisiko koulussa puuttua seksuaaliseen häirintään

7.1.2 Nuorten määritelmiä seksuaalisesta häirinnästä

Vastaajilla oli mahdollisuus avoimeen kysymykseen vastaamalla kuvata lyhyesti omin sanoin, mitä seksuaalinen häirintä on. Vastaajista suurin osa, 95 prosenttia, oli kysymykseen vastannut. Vain kolmelta (3) vastaajalta kysymykseen ei saatu vastausta. He olivat joko jättäneet kokonaan vastaamatta (n=1) tai vastanneet ”Em tiä” sekä ”Ei mitää hajuu LoL 😊”

Sekä tyttöjen että poikien avoimissa vastauksissa (Liite 7) nousi usein esille seksuaalinen koskettelu. Oppilaat olivat muun muassa vastanneet seuraavanlaisesti:

”Jos joku tulee koskettelemaan sua ja sä et tykkää siitä ja se ahdistaa. Kokee itsensä ahdistuneeksi” –Tyttö

*”Ihminen häiritsee toista ihmistä esim koskettelemalla toista tai ahdistelemalla”
–Tyttö*

”Koskettelu jos ei halua” –Tyttö

”Koskettelu ja muut fyysist ja psyykkistä toimintaa” –Poika

”Jos menee esim vaikka koskettelemaan rintoja ilman lupaa tai muita sukupuolieliimiä” –Poika

”Toisen koskettelua ilman toisen suostumista” –Poika

Vastauksista kävi ilmi, että oppilaat pitivät myös seksuaalisten kuvien ja viestien lähettelyä ja pyytelyä seksuaalisena häirintänä. Vastentahtoisuus mainittiin myös useassa vastauksessa häirintää määrittelevänä tekijänä.

”Ahdistava pyytely, esim alastonkuvien pyytely, koskettelu tms.” –Tyttö

”Ahdistelua fyysisin kosketusten, kuvien, viestin ja katseiden / ilmeiden / käsimerkkien kautta” –Tyttö

”Vasten toisen tahtoa koskettamista tai lähettämällä seksuaalisia viestejä tai sanomalla toiselle vastoin tämän tahtoa seksuaalisia juttuja” –Tyttö

”Kun toista henkilöä häiritään epäilyttävillä kuvilla, sanoilla ja teoilla vaikka toinen ei haluaisi sitä” –Tyttö

*”Joku lähettelee toiselle seksiin liittyviä viestejä / kuvia vaikka toinen on kieltänyt”
-Poika*

”Sitä että sinua kohdellaan omasta mielestä seksuaalisesti väärin, se voi olla viesti, viestejä, julkisella paikalla kyttäys tai jopa koskettelu” –Poika

–Ahdistelua, vastoin halua koskemista tai viestittelyä” –Poika

Kaiken kaikkiaan vastauksissa tuotiin ilmi seksuaalisen häirinnän olevan vastaajien mielestä epätoivottua, epämiellyttävää ja ahdistavaa. Muutamissa vastauksissa mainittiin myös raiskaus ja seksiin pakottaminen. Eräs vastaaja totesi seksuaalisen häirinnän olevan sääliä.

”Seksuaalista, tunkeilevaa, loukkaavaa, ahdistavaa lähentelyä tai ehdottelua, mikä saa ahdistuneen tai pahan olon” –Tyttö

”Haukkuminen, huorittelu, vihjailu, teot jotka liittyvät seksuaalisuuteen. Myös jos vaikka seurustelee ja toinen pakottaa sinut seksiin” –Tyttö

”Kaikki seksuaalinen toiminta toisen tahtoa vastaan” –Tyttö

”Se on julmaa ja sääliä. Pitäisi olla hyvin tiukat järjestelyt ettei kävisi niin” –Poika

Strukturoidulla kysymyksellä oppilailta kysyttiin mitkä seksuaalisen häirinnän muodot he itse kokivat seksuaaliseksi häirinnäksi. Yksi lomake hylättiin tämän kysymyksen osalta kokonaan, koska kysymystaulukko oli sutattu. Vastanneiden tyttöjen lomakkeissa tämän kysymyksen valintakohdissa 1,4,6,10 ja 11 oli kaikissa vastaus, jossa oli valittu sekä kyllä että ei – vastausvaihtoehdot. Vastanneiden poikien lomakkeissa molemmat vastausvaihtoehdot oli valittu kohdissa 1, 2, 5, 7, 9, 10 ja 11. Muutama tyttö oli asettanut vastausvaihtoehdonsa keskelle kyllä ja ei – vastausvaihtoehdoja, tällaisia vastauksia oli valintakohdissa 1, 3 ja 4. Poikien lomakkeissa keskelle asetettuja vastauksia oli kohdissa 2, 3, 4 ja 5. Myös tyhjiä vastauksia oli jätetty, tyttöjen lomakkeissa tyhjiä vastauskohtia oli valintakohdassa 1, 3 ja 4. Poikien lomakkeissa

tyhjiä vastauskohtia oli kysymyksissä 1, 4 ja 10. Vastaukset joissa valinta oli tehty joko molempiin vastausvaihtoehtoihin, niiden keskelle tai ei kumpaankaan, hylättiin sen valintakohdan osalta kokonaan. Hylättyjen vastausten määrät näkyvät kysymyskohtaisesti taulukossa 3 (Taulukko 3).

Taulukko 3. Hylättyjen vastausten määrät kysymyksessä 2.

Kysymys 2	Molemmat	Keskellä	Tyhjä	Hylättyjä yhteensä
1. Nimittely	2	1	3	6
2. Vartaloon liittyvä huomauttelu	3	1		4
3. Seksuaaliseen suuntautumiseen liittyvä huomauttelu		2	1	3
4. Kaksimielliset jutut	1	3	2	6
5. Ehdottelu	1	1		2
6. Juorujen levittäminen	1			1
7. Kuvaaminen luvatta	3			3
8. Toistuva tuijottelu				
9. Seksuaalisen materiaalin lähettäminen	1			1
10. Lähentely	3		1	4
11. Koskettelu	4			4

Eniten hylättyjä vastauksia oli nimittelyn ja kaksimiellisten juttujen kuulemisen kohdissa, molemmissa hylättyjä vastauksia kuusi. Neljä vastausta hylättiin kysymyksissä vartaloon liittyvästä huomauttelusta, lähentelystä sekä koskettelusta. Seksuaaliseen suuntautumiseen liittyvän huomauttelun sekä kuvaamisen kohteeksi joutumisen kohdissa hylättyjä vastauksia tuli kolme. Seksuaalisen ehdottelun valintakohdassa hylättyjä vastauksia oli kaksi. Yksi hylätty vastaus oli kohdissa koskien seksuaalisten juorujen levittämistä sekä seksuaalisen materiaalin lähettämistä. Toistuva tuijottelu oli ainut valintakohta josta ei vastauksia hylätty.

Hylättyjen vastausten karsimisen jälkeen mukaan otettujen lomakkeiden vastaajamäärät sekä valmiiksi määriteltujen seksuaalisen häirinnän muotojen häirinnäksi koekyvien osuudet ovat nähtävissä taulukossa 4 (Taulukko 4).

Taulukko 4. Vastaajien määritelmät mikä on seksuaalista häirintää

Häirinnän muoto	Määrittelevät häirinnäksi, % naiset / miehet	Vastaajien määrä, n naiset / miehet
Nimittely	39% / 30%	18 / 33
Vartaloon liittyvä huomauttelu	82% / 68%	22 / 31
Seksuaaliseen suuntautumiseen liittyvä huomauttelu	58% / 56%	19 / 34
Kaksimielisten juttujen kuuleminen haluamatta	44% / 18%	18 / 33
Seksuaalinen ehdottelu	91% / 88%	22 / 33
Seksuaalisten juorujen levittäminen	90% / 77%	21 / 35
Kuvaamisen kohteeksi joutuminen	95% / 97%	22 / 32
Toistuva tuijottelu	91% / 60%	22 / 35
Seksuaalisen materiaalin saaminen haluamatta	95% / 79%	21 / 34
Seksuaalinen lähentely	100% / 94%	21 / 32
Seksuaalinen koskettelu	100% / 97%	21 / 32

Vastauksista nähdään, että tytöt määrittelevät toimintaa poikia useamman seksuaaliseksi häirinnäksi. Kaikki vastanneet tytöt määrittelivät sekä seksuaalisen lähentelyn että seksuaalisen koskettelyn häirinnäksi. Yli 90 prosenttia tytöistä pitivät myös seksuaalista ehdottelua, seksuaalisten juorujen levittämistä, kuvaamisen kohteeksi joutumista, toistuvaa tuijottelua sekä seksuaalisen materiaalin saamista sitä haluamatta seksuaalisena häirintänä.

Vastanneista pojista yli 90 prosenttia pitivät häirintänä seksuaalista lähentelyä ja koskettelua sekä kuvaamisen kohteeksi joutumista. Kuvaamisen kohteeksi joutumi-

nen oli ainut seksuaalisen häirinnän muoto jota pojat pitivät tyttöjä useammin häirintänä.

Alle puolet vastanneista tytöistä ja pojista pitivät nimittelyä ja kaksimielisten juttujen kuulemista niitä haluamatta häirintänä. Pojista vain 18 prosentin mielestä kaksimielisten juttujen kuuleminen on häirintää, tytöistä vastaava luku on 44 prosenttia. Nimittelyn kokee seksuaaliseksi häirinnäksi tytöistä 39 ja pojista 30 prosenttia.

7.1.3 Nuorten kokemuksia seksuaalisesta häirinnästä

Strukturoidulla kysymyksellä kartoitettiin vastaajien omakohtaisia seksuaalisen häirinnän kokemuksia. Miesvastaajien lomakkeissa vain yhdessä vastauskohdassa, kohdassa 3, oli jätetty vastauskohta tyhjäksi. Miesvastaajien lomakkeissa ei ollut tehty yhtään valintaa molempiin vastausvaihtoehtoihin eikä niiden keskelle. Naisvastaajien lomakkeissa tyhjiä vastauksia oli annettu kohtiin 3, 4, 5 ja 8. Molempiin, sekä ”kyllä” että ”ei” vastausvaihtoehtoihin oli vastattu naisvastaajien lomakkeissa kohdassa 4 ja keskelle oli vastattu kohdassa 10. Koonti näistä kysymyksen 3 hyläytyistä vastauksista on nähtävissä taulukossa 5 (Taulukko 5).

Taulukko 5. Hylättyjen vastausten määrät kysymyksessä 3.

Kysymys 3	Molemmat	Keskellä	Tyhjä	Hylättyjä yhteensä
1. Nimittely				
2. Vartaloon liittyvä huomauttelu				
3. Seksuaaliseen suuntautumiseen liittyvä huomauttelu			2	2
4. Kaksimieliset jutut	1		1	2
5. Ehdottelu			1	1
6. Juorujen levittäminen				
7. Kuvaaminen luvatta				
8. Toistuva tuijottelu			1	1
9. Seksuaalisen materiaalin lähettäminen				
10. Lähentely		1		1
11. Koskettelu				

Yhtään vastausta ei hylätty valintakohdissa nimittely, vartaloon liittyvä huomauttelu, juorujen levittäminen, luvatta kuvaaminen, seksuaalisen materiaalin lähettäminen ja koskettelu. Seksuaalisen suuntautumisen sekä kaksimielisten juttujen kuulemisen valintakohdissa hylättyjä vastauksia oli kaksi. Yksi vastaus hylättiin valintakohdistista seksuaalinen ehdottelu, toistuva tuijottelu sekä seksuaalinen lähentely.

Hylättyjen vastausten karsimisen jälkeen jäljelle jääneiden vastausten määrät ja vastaajien omakohtaiset kokemukset seksuaalisesta häirinnästä ovat nähtävissä taulukossa 6 (Taulukko 6).

Taulukko 6. Seksuaalista häirintää omakohtaisesti kokeneiden osuus

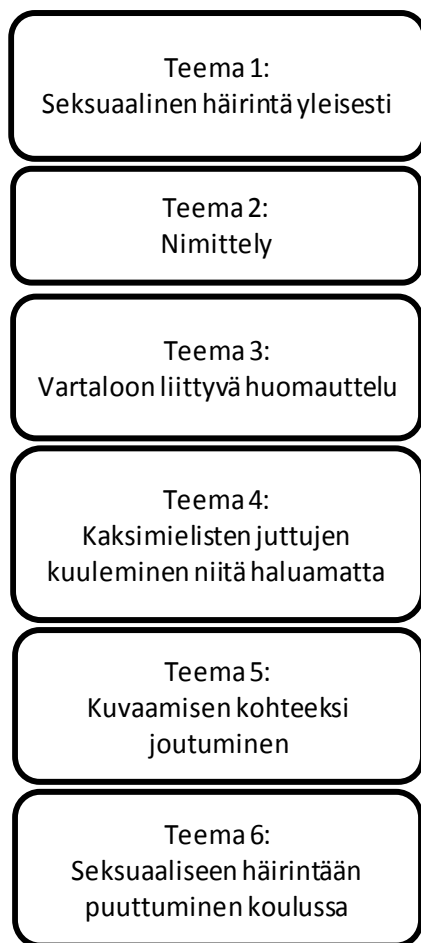
Häirinnän muoto	Kokeneiden osuus, % tytöt / pojat	Vastaajien määrä, n tytöt / pojat
Nimittely	52% / 46%	23 / 35
Vartaloon liittyvä huomauttelu	52% / 14%	23 / 35
Seksuaaliseen suuntautumiseen liittyvä huomauttelu	5% / 6%	22 / 34
Kaksimielisten juttujen kuuleminen haluamatta	38% / 34%	21 / 35
Seksuaalinen ehdottelu	18% / 11%	22 / 35
Seksuaalisten juorujen levittäminen	17% / 11%	23 / 35
Kuvaamisen kohteeksi joutuminen	13% / 20%	23 / 35
Toistuva tuijottelu	18% / 6%	22 / 35
Seksuaalisen materiaalin saaminen haluamatta	22% / 5%	23 / 35
Seksuaalinen lähentely	18% / 14%	22 / 35
Seksuaalinen koskettelu	13% / 11%	23 / 35

Pääsääntöisesti tytöt ovat kokeneet poikia useamman seksuaalista häirintää. Tytöt ovat kokeneet eniten nimittelyä sekä vartaloon liittyvää huomauttelua. Näitä on kokenut yli puolet tytöistä, 52 prosenttia. Pojat ovat kokeneet eniten nimittelyä, kokemuksia tästä on 46 prosentilla vastanneista pojista.

Vähiten vastaajat ovat kokeneet seksuaaliseen suuntautumiseen liittyvää huomauttelua, tytöistä viisi ja pojista kuusi prosenttia. Seksuaaliseen suuntautumiseen liittyvän huomauttelun lisäksi kuvaamisen kohteeksi joutuminen oli ainut seksuaalisen häirinnän määritelmä jota pojat ovat kokeneet tyttöjä enemmän.

7.2 Ryhmähaastattelujen tulokset

Ryhmähaastattelut purettiin litteroimalla, koodaamalla ja teemoittelemalla ne. Teemat nousivat ensimmäisessä syklissä kuvatusta kyselystä ja sen tuloksista, yhteensä kuusi teemaa. Teemoiksi valikoituivat seksuaalinen häirintä yleisesti sekä sukupuolittain vastaajien kolme eniten kokemaa seksuaalisen häirinnän muotoa. Näitä olivat nimittely, vartaloon liittyvä huomauttelu, kaksimielisten juttujen kuuleminen niitä haluamatta sekä kuvaamisen kohteeksi joutuminen (Kuvio 7). Tyttöjen kolme eniten kokemaa seksuaalisen häirinnän muotoa olivat nimittely, vartaloon liittyvä huomauttelu sekä kaksimielisten juttujen kuuleminen niitä haluamatta. Poikien kolme eniten koettua seksuaalisen häirinnän muotoa olivat nimittely, kaksimielisten juttujen kuuleminen niitä haluamatta sekä kuvaamisen kohteeksi joutuminen. Näiden lisäksi teemaksi otettiin seksuaaliseen häirintään puuttuminen koulussa.

Kuvio 7. Kyselytutkimuksesta nousseet teemat

7.2.1 Ensimmäinen teema: Seksuaalinen häirintä yleisesti

Ryhmähaastattelussa seksuaalisesta häirinnästä keskusteltiin yleisellä tasolla. Oppilaat pitivät seksuaalista häirintää negatiivisena ja ahdistavana. Oppilaat tiedostivat, että ahdistelu voi olla muutakin kuin fyysistä lähentelyä, esimerkiksi puheita ja eleitä tai jatkuvaa ehdottelua. Internetin ja kaiken kaikkiaan sosiaalisen median aikakauden todettiin tekevän seksuaalisesta häirinnästä helpompaa. Keskustelussa oppilaat toteivat harvan kasvotusten syyllistyvän vastaavaan häirintään. Häirinnän kohteeksi joutumisesta ei yleensä kerrota. Uhriksi joutuminen aiheuttaa häpeän ja epäuskon tunteita.

”Se on niinku puheet ja eleet” –Tyttö

”...sitä ehkä itte häpee ja sitä ei halua muille kertoa et oot kokenu jotain tollasta, et oot altistunu sellaselle” –Tyttö

”...ehkä just se häpeeä ja ehkä vähän sellasta epäuskoa, oliko tää nyt kuitenkaan ja ehkä mä liioittelen...” –Tyttö

7.2.2 Toinen teema: Nimittely

Nimittely eli ”huorittelu” ja ”homottelu” on nuorille arkipäivää. ”Huora” ja ”homo” ovat nuorille sanoja joita ei käytetä niiden alkuperäisessä merkityksessä. Omaa ikäluokkaa olevilta läheisiltä ystävilta tulevaa nimittelyä ei koeta loukkaavaksi. Toisaalta todetaan että tällaisia henkilöitä nuorella on vain muutamia. Vastakkaisen sukupuolen edustajalta tuleva nimittely koetaan negatiivisena, varsinkin mikäli nimittelijä on iältään vanhempi. Sanalla ”homo” on enemmän merkityksiä kuin ”huoralla”. Nimittelyssä käytettävien sanojen, ”huoran” ja ”homon” merkitys muuttuu nuoren kasvamisen myötä.

”Normisana. Ei käytetä normimerkityksessä.” –Poika

”Jos vaikka joku nainen tai tyttö sanoo, se on vähä liian epämiellyttävää.” –Poika

”Ite tietää ketä ne henkilöt on keneltä sitä kestää.” –Tyttö

”No sit ku se on iha ventovieras ku sanoo” –Poika

”Sanan merkitys muuttuu ku itekin muuttuu... ja sit ku kasvaa aikuseks alkaa ymmärtää et se on iha naurettavaa viljellä tommost sanaa.” –Tyttö

”Ainaki jos joku on kusipää ni sit se on homo. Tai ei uskal tehdä jotain tai vastavaa. Tai sit sen käyttäytyminen on muutenkin semmosta. Homomaista.” –Poika

7.2.3 Kolmas teema: Vartaloon liittyvä huomauttelu

Vartaloon liittyvä huomauttelu on pääsääntöisesti negatiivista huomiota. Joskus vartaloon liittyvä huomauttelu on kuitenkin tarkoitettu imartelevaksi, tällöin huomio on positiivista. Huomion positiivisuuteen tai negatiivisuuteen vaikuttaa miten se on sanottu ja missä tilanteessa. Jatkuva vartaloon liittyvä huomauttelu koetaan negatiivisena huomiona. Myös omilla valinnoilla esimerkiksi vaatetuksen suhteen voi vaikuttaa huomauttelun esiintyvyyteen. Paljastavalla pukeutumisella pitää olla valmis ottamaan vastaan myös vartaloon liittyvää huomautteltaa sekä tuijottelua.

”Yleensä huonoa, riippuu asiasta. Joskus on tarkotettu imartelevaksi ja joskus tahallaan huonoksi.” –Tyttö

”Jos koko aja sanotaa nii ni ehkä sit alkaa ajattelee no pitäsköhä mun sit niinku leikata nää (rinnat) pois tai jotain.” Tyttö

”Mitäs pukeutuu sillai. Se ite halua sitä huomioo joten periaatteessa se (tuijottaminen) ei ole (häirintää).” –Poika

”Jos sä päätät pukeutuu niin ni mun mielestä siin vaiheessa sä niinku, sun pitäs tiedostaa et totta kai ihmiset tuijottaa.” -Tyttö

7.2.4 Neljäs teema: Kaksimielisten juttujen kuuleminen niitä haluamatta

Kaksimielisiä juttuja oppilaiden mielestä pitää osittain kestää, koska niitä kuulee kaikkialla. Kaksimieliset jutut eivät ole seksuaalista häirintää kun ne eivät kohdistu kehenkään henkilökohtaisesti vaan pitäytyvät yleisellä tasolla. Yhteen ihmiseen kohdistettuna myös kaksimieliset jutut ovat seksuaalista häirintää. Oppilaiden mielestä aina voi pyytää toista lopettamaan kaksimielisten juttujen puhumisen, mikäli itse kokee ne ahdistavana. Tilanteesta voi myös poistua.

”Ja jos se ei kohdistu kehenkään vaan heittää vaan jotain juttuu ei oo (seksuaalista häirintää). Mut jos se kohdistaa sen yhtee ihmiseen ni sit se on.” –Tyttö

”Kaikkial tulee aina rivoi juttui, jotain joutuu vähä kestääki.” –Tyttö

”Ketään ei voi kieltää puhumastakaa.” –Poika

”Voi pyytää lopettamaan. Ei kehtaa pyytää, sit on pakko sietää. Ei kannata sit mennä sellaseen porukkaan.” –Poika

7.2.5 Viides teema: Kuvaamisen kohteeksi joutuminen

Kuvaamisen kohteeksi joutuvat keskustelun perusteella pääsääntöisesti tytöt, pojat kuvaavat. Tytöt tiedostavat että tyttöjä kuvataan mutta monikaan ei keskustelun perusteella tiedä itseään kuvattavan. Useimmiten uskotaan poikaporukoiden kuvaavan. Yksin kuvaavien uskotaan pitävän kuvatun materiaalin vain itsellään ja käyttävän sitä omiin tarkoituksiinsa.

”Ku ei ne tiiä (tytöt) et me otetaa kuvii niistä.” –Poika

”Tytöt ei ehkä tiedä.” –Tyttö ”Nii useimmat ei tiedä et niit on kuvattu.” –Tyttö

”Se on vaa läppä jossain poikaporukas. Varmaa on niitäkin ku yksin kuvaa.” Tyttö

”Jos (kuvaus) on erittäin hyvä (sitä käytetään vain itse). Mut ellei olis vaa ittel siitä-hä vois tul rangastius tai jotain.” –Poika

7.2.6 Kuudes teema: Seksuaaliseen häirintään puuttuminen koulussa

Koulussa tapahtuvaan seksuaaliseen häirintään tulisi voida puuttua koulussa. Vapaa-ajalla tapahtuvaan häirintään puuttuminen koulussa jakaa mielipiteet tyttöjen ja poikien välillä. Nuorten mielestä aikuiset kotona ja koulussa eivät usko nuoren kokemuksia seksuaalisesta häirinnästä tai vähättelevät kokemuksia. Seksuaalisen häirinnän koetaan olevan mahdotonta kitkeä kokonaan pois, karsimisesta huolimatta sitä on nuorten mielestä aina. Koetaan, ettei seksuaaliselle häirinnälle voida mitään, sitä tulisi vain kestää.

”Et ei ne aikuisetkaa oikee voi sil mitää, vaiks ne niinku välittäis mut ei ne voi sil yhtää mitää.” –Tyttö

”... ja tää on varmaa vähä samanlaine ku kiusaamiskysymys, sitä yritetään ain karsii mut aina sitä löytyy.” –Tyttö

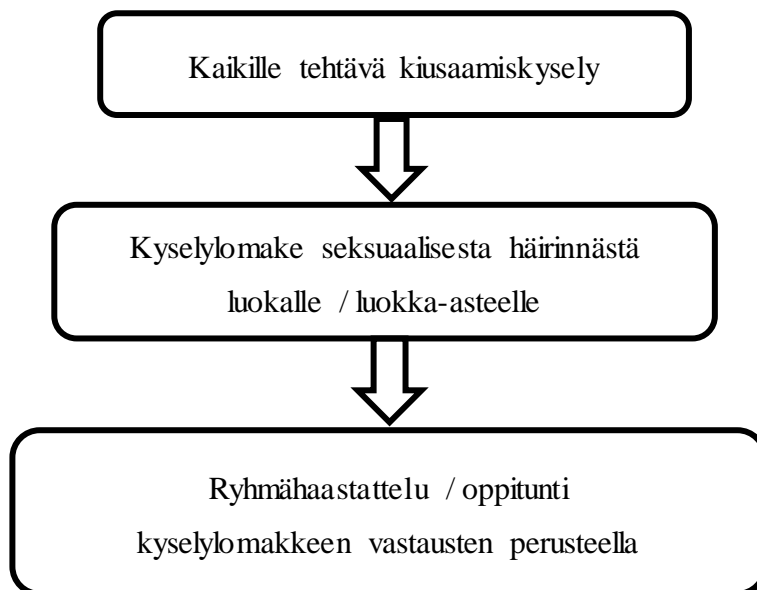
”(Vapaa-ajalla tapahtuvaan seksuaaliseen häirintää ei tule koulussa puuttua,) koska vapaa-ajan jutut ei kuulu kouluun.” –Poika

”Vapaa-aika on vapaa-aikaa ja koulu-aika on koulu-aikaa” –Poika

7.3 Tuotetun toimintamallin kuvaus

Tässä opinnäytetyössä tuotettu toimintamalli koostuu kolmesta osiosta (Kuvio 8). Ensimmäisessä osiossa paikallista tietoa kerätään kiusaamiskyselyllä, jossa muutamalla kysymyksellä kartoitetaan seksuaalisen häirinnän kokemuksia. Toisena osiona on laajempi kysely seksuaalisen häirinnän kokemuksista sekä nuorten ajatuksista siitä, mitä seksuaalinen häirintä on. Kyselyn avulla saadaan tarkempaa tietoa nuorten ajatuksista ja kokemuksista. Saadut vastaukset voidaan eritellä sukupuolittain. Vastausten saamisen helpottamiseksi ja vastausten realistisuuden parantamiseksi kysely tehdään käyttäen Google Forms -palvelua. Tällöin oppilaat voivat vastata kysymyksiin ohjatun oppitunnin ulkopuolella, ilman muiden vastaajien vaikutusta oppilaan

omiin vastauksiin. Palvelua käyttämällä helpotetaan ja nopeutetaan myös kyselyn tulosten analysointia. Kolmannessa osiossa vastauksista saatua informaatiota käsitellään yhdessä oppilaiden kanssa valmiiden materiaalien avulla. Jokainen toimintamallin osio siis rakentuu edellisen tuottaman tiedon päälle. Tämän vuoksi kolmannen osion sisältö saattaa vuosittain vaihdella.

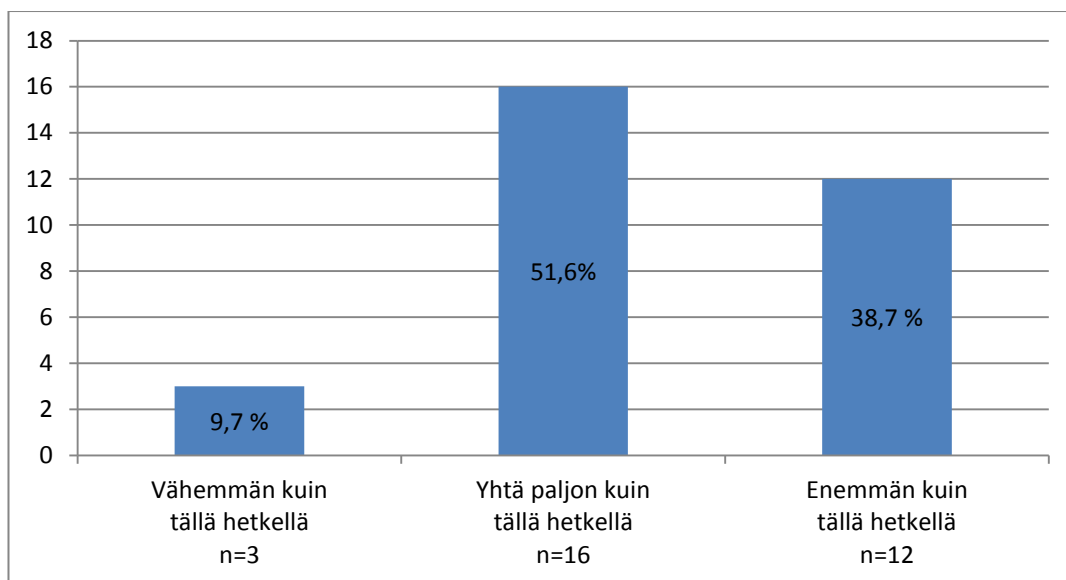

Kuvio 8. Nuorten seksuaalisen häirinnän toimintamalli

Riippuen luokasta ja vastausten sisällöstä, päätetään luokkakohtaisesti käsitelläkö asiaa sekaryhmänä, erillisinä tyttö- ja poikaryhminä vai luokan kesken. Tämän valinnan tekemisessä luokanvalvojan ja aineenopettajien tuntemus luokan dynamiikasta on ensiarvoisen tärkeää. Luokanvalvoja ja aineenopettajat osaavat arvioida muun muassa luokan osallistumisaktiivisuutta ja keskittymiskykyä. Intiimin ja mahdollisesti vaikeankin aiheen eli seksuaalisen häirinnän käsittelyssä tulisi pyrkiä rauhalliseen tilanteeseen. Tällöin jokaisella olisi rohkeutta kertoa omat ajatuksensa ja toimintamallin käytöllä saataisiin suurta, yksilökohtaistakin hyötyä.

7.4 Ennakkovaikutusten arvioinnin tulokset

Oppilaiden mielestä koulussa tulee kiinnittää huomiota oppilaan kokemaan seksuaaliseen häirintään vähintään yhtä paljon kuin tällä hetkellä, osan mielestä enemmänkin (Kuvio 9.)

Kuvio 9. Miten paljon koulussa tulee kiinnittää huomiota oppilaan kokemaan seksuaaliseen häirintään

Oppilaiden vastasivat kysymykseen miten seksuaalinen häirintä vaikuttaa sen kohteeseen välittömästi. Useassa vastauksessa esille nostettiin itsetunnon lasku, ahdistus ja pelko. Myös masennus, muista erkaantuminen ja häpeän tunne mainittiin useissa vastauksissa. Vastauksia tähän kysymykseen saatiin yhteensä kaksikymmentäseitsemän (27), osa vastauksista sisälsi useitakin mahdollisia vaikutuksia.

”Häpeää, ahdistusta, pelkoa”

”Syrjäytymistä, itsensä halveksuntaan”

”Häpeän tunne omasta vartalosta”

Kysymykseen miten nuorena seksuaalisen häirinnän kohteeksi joutuminen saattaa vaikuttaa yksilöön tulevaisuudessa, vastauksia kertyi kaksikymmentäkuusi (26) kappaletta. Vastaukset olivat melko samankaltaisia kuin välittömät vaikutukset. Pelon

tunne, itsetunto-ongelmat, epävarmuus ja luottamuspuula sekä läheisyyden pelko mainittiin useimmiten tulevaisuuden vaikutuksiksi.

”Hänellä voi olla huono itsetunto, hän voi olla hyvin hiljainen ja eikä puhu omista ajatuksistaan ääneen vaan kuuntelee mitä toisilla on ajatuksia jostain asiasta. Hän voi olla myös syrjäänvetäytyvä.”

”Itsetunto-ongelmia, ahdistusta, vääristynyt kuva seksuaalisuudesta”

”Ei uskalla tehdä asioita”

Häirinnän tekijään kohdistuvat vaikutukset jakoivat enemmän mielipiteitä. Vastauksia kysymykseen saatiin 24 kappaletta. Vankeustuomio ja huono omatunto mainittiin useimmiten. Näiden lisäksi vastauksissa pohdittiin häiritsijälle tulevan häpeän tunteita, merkintä rikosrekisteriin ja häiritsijän kuvittelen häirinnän olevan sallittua ja jatkavan sitä. Myös sakot, vääristynyt kuva seksistä, häirinnän eteneminen raiskaukseen mainittiin.

”Rikokset, päihteet yms”

”Rikosrekisteriin merkintä jos häirintä on jatkuvaa ja siitä tehdään rikosilmoitus”

”Hän voi luulla, että se on oikein ja hän jatkaa sitä, ehkä jopa pidemmälle”

Kouluyhteisöön kohdistuvia vaikutuksia pohdittiin kahdella kysymyksellä; mitä vaikutuksia kouluyhteisöön on sillä, ettei seksuaaliseen häirintään puututa (vastauksia 24), ja mitä vaikutuksia olisi, tai voisi olla, mikäli puuttuminen seksuaaliseen häirintään olisi järjestelmällistä (vastauksia 18).

Mikäli seksuaaliseen häirintään ei puututa, koetaan sen viestittävän että häirintä on sallittua ja sitä voi jatkaa. Puuttumattomuuden koetaan myös yleisesti huonontavan

koulu yhteisön ilmapiiriä ja vaikeuttavan oppimista. Järjestelmällisellä puuttumisella taas koetaan turvallisuuden tunteen koulu yhteisössä paranevan.

”Ihmiset voivat alkaa ajattelemaan että seksuaalinen häirintä on ihan fine ja siihen ei tarvi puuttua”

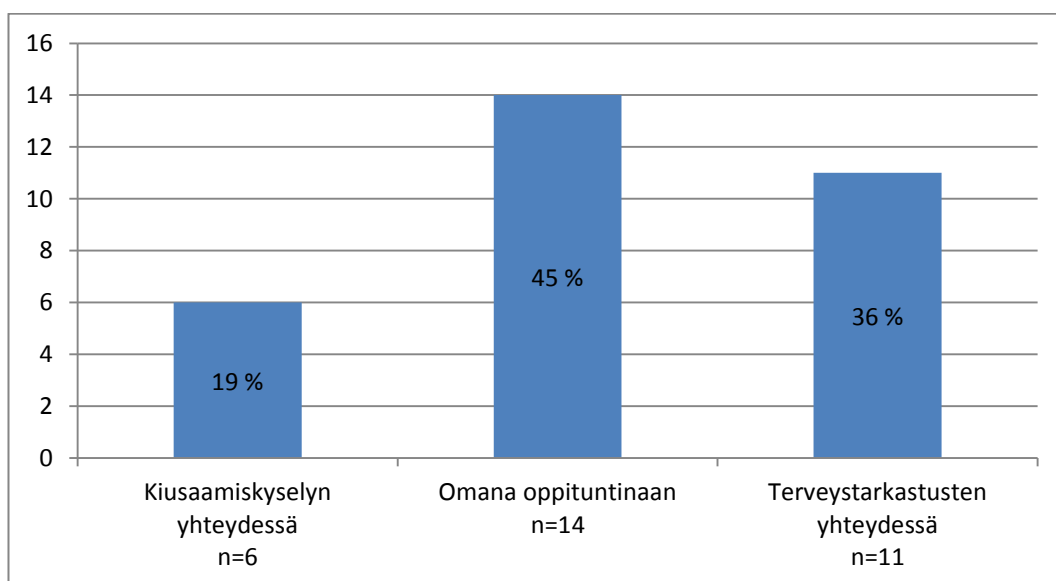
”Että vaikeita asioita aletaan hävetä yhä enemmän”

”Joskus oppilas ei halua tulla kouluun jos on paha. Tunnilla vastaaminenkin on vaikeaa”

”Että siitä ei hävettäisi kertoa niin paljon”

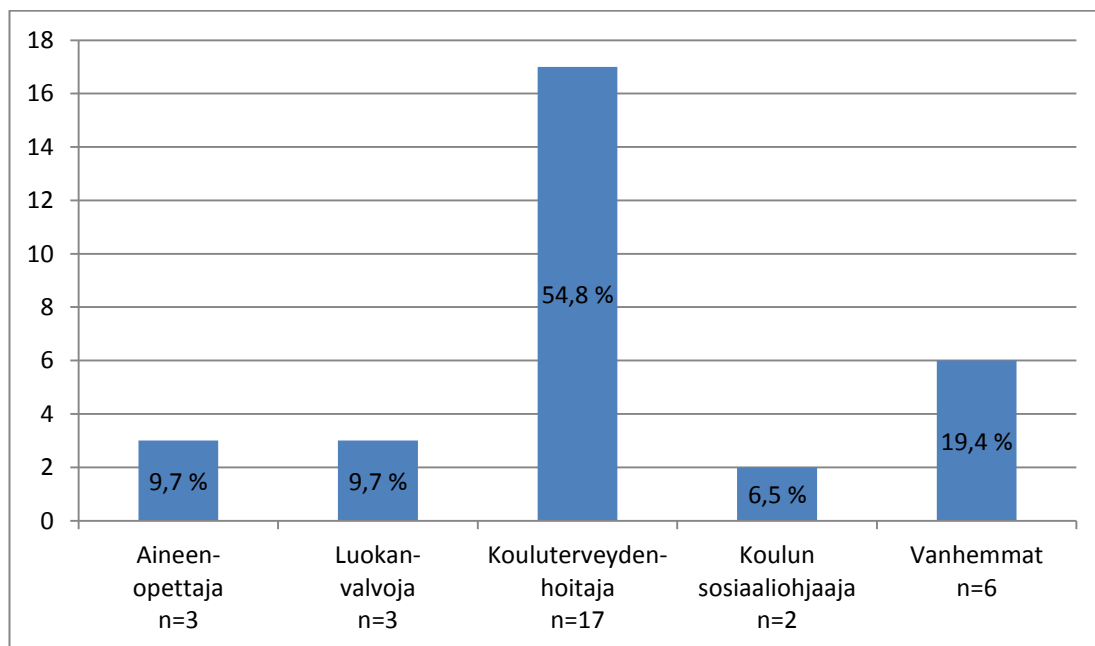
”Hyviä ja koulu yhteisöstä voisi tulla turvallisempi”

Yhteyksiä, joissa seksuaalinen häirintä tulisi ottaa puheeksi, ovat muun muassa aihetta käsittelevä oppitunti, kiusaamiskysely sekä terveystarkastukset. Oppilaat arvottivat nämä annetut vaihtoehdot sen mukaan, missä yhteydessä heidän mielestään asiaa tulisi ensisijaisesti käsitellä. Aihetta käsittelevä oppitunti koettiin parhaaksi vaihtoehdoksi (Kuvio 10.)

Kuvio 10. Missä yhteydessä seksuaalisen häirinnän kokemuksia tulisi käsitellä

Oppilaiden mielestä ensisijaisesti terveydenhoitajan tulisi kysyä oppilailta seksuaalisesta häirinnästä. Yli 50 prosenttia vastaajista oli tätä mieltä. Osan mielestä ensisijaisesti vanhempien tulisi tiedustella häirinnästä. Muutamien vastaajien mielestä asiasta kysyminen kuuluisi aineenopettajan, luokanvalvojan tai koulun sosiaalihoitajan tehtäväksi (Kuvio 11.)

Kuvio 11. Kenen tulisi ensisijaisesti seksuaalisesta häirinnästä kysyä

8 POHDINTA JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Tämän opinnäytetyönä tehtävän kehittämistyön tarkoituksena oli luoda Eurajoen yhteiskouluun toimintamalli seksuaalisen häirinnän tunnistamiseksi ja ennaltaehkäisemiseksi. Kehittämistyön tavoitteena oli vastata tutkimuskysymyksiin. Tutkimuskysymyksillä haluttiin selvittää millaista 8-luokkalaiset ajattelevat seksuaalisen häirinnän olevan, millaista häirintää he ovat kokeneet, tulisiko koulussa käsitellä seksuaalista häirintää osana seksuaalikasvatusta sekä miten koulussa tulisi käsitellä seksuaalista häirintää osana seksuaalikasvatusta. Kehittämistyön tulokset vastasivat asetettuihin tutkimuskysymyksiin.

8.1 Tulosten tarkastelu

Seksuaalinen häirintä on monitahoinen käsite. Seksuaalisen häirinnän määrittely on vaikeaa, sen ollessa hyvin tilannesidonnaista ja henkilökohtaista. (Aaltonen 2006, 415). Tytöt kokevat enemmän seksuaalista häirintää kuin pojat. Näin ovat tutkimuksissaan todenneet myös Jones ym. (2011), Fagerlund ym. (2011) ja Pelastakaa Lapset ry (2011). Mielenkiintoista on, että ryhmähaastatteluissa tytöt pohtivat asiaa lähes poikkeuksetta uhrin näkökulmasta. Pojat puolestaan toivat asiaa ilmi ahdistelijan näkökulmasta. Ryhmähaastatteluissa siis tytöt asettivat itse tytön uhrin asemaan ja vastaavasti pojat mielsivät pojan ahdisteleväksi osapuoleksi.

Kyselylomaketutkimuksessa tiedusteltiin oppilaiden mielipiteitä siitä, mikä on seksuaalista häirintää. Eniten hylättyjä vastauksia tuli kohtiin, joissa seksuaaliseksi häirinnäksi luokiteltiin nimittely ja kaksimielisten juttujen kuuleminen niitä haluamatta. (Taulukko 3) Vastauksia hylättiin kummastakin kuusi. Juuri nimittelyä ja kaksimielisten juttujen kuulemista niitä haluamatta vastaajat olivat kokeneet eniten. Toisaalta he eivät mieltäneet näitä seksuaalisen häirinnän muotoja häirinnäksi (Taulukko 4).

Nuoret joutuvat siis kokemaan nimittelyä ja kuulemaan kaksimielisiä juttuja paljon. Myös Rinehart ym. (2014) totesivat tutkimuksessaan häirinnän olevan usein sanallista häirintää. Niiden on todettu olevan arkipäivää, nuorten mielestä niihin tulee tottua ja niitä pitää sietää. Kyselylomaketutkimuksen tulokset ja ryhmähaastattelusta saatu syvempi tieto vastaavat tältä osin toisiaan. Varsinkin nimittelyä ja kaksimielisiä juttuja kuullaan usein ja se on nuorten mielestä normaalia. Myös Suominen (2015) on tutkimuksessaan todennut ”huorittelun” nousseen erityisestä kaveriporukoiden ”vitsiksi”, eikä sitä koeta loukkaavana. Näiden seksuaalisen häirinnän muotojen arkipäiväistyessä, menettävät ne myös negatiivista merkitystään. Niihin totutaan, ehkä turrutetaan, eikä niitä edes mielletä seksuaaliseksi häirinnäksi.

Nimittelyn ja kaksimielisten juttujen kuulemisen lisäksi tytöt olivat kokeneet vartaalloon liittyvää huomauttelua ja pojat kuvaamisen kohteeksi joutumista. Osittain ryhmähaastattelut avaavat näitä tuloksia, mutta jättävät myös paljon epäselvyyttä. Pojat kertovat osallistuvansa kuvaamiseen, mutta epäilevät etteivät tytöt ole tästä tietoisia. Tytöt kertovat tietävänsä että pojat kuvaavat, mutta eivät yleensä tiedä mikäli heitä

itseään kuvataan. Lindberg ym. (2007) totesivat tutkimuksessaan, että varsinkin aikaisemmin kehittyvät tytöt ovat useammin kavereiden seksuaalisen ahdistelun kohteena. Tyttöjen puberteettikehitys alkaa ennen poikia. Tästä johtuen, saattavat tytöt joutua kokemaan vartaloon liittyvää huomauttelua oman ikäluokan pojilta, jotka kiinnostavat huomiota tyttöjen muuttuvaan kehoon.

Mielenkiintoista tuloksissa oli myös se, että useimmissa kohdissa seksuaalista häirintää määriteltäessä tytöt olivat kriittisempiä kuin pojat ja he määrittelevät poikia useammin tekoja seksuaaliseksi häirinnäksi. Tämä saattaa johtua siitä, että tytöillä on yleisesti poikia paremmat terveystiedot kuten Liinamo (2005) on todennut. Tyttöillä on myös Suvivuon (2011) mukaan runsaasti erilaisia keinoja selviytyä seksuaalisesti latautuneista tilanteista. Tässä tutkimuksessa vain kuvaamisen kohteeksi joutuminen oli useammin poikien kuin tyttöjen mielestä häirintää. Kuvaamisen kohteeksi joutuminen oli myös ainoa seksuaalisen häirinnän muoto jota pojat olivat kokeneet selkeästi tyttöjä enemmän. Lisäksi pojat olivat kokeneet hieman tyttöjä enemmän seksuaaliseen suuntautumiseen liittyvää huomauttelua. Tuloksista käy ilmi, että mitä enemmän häirinnän muotoa on koettu, sitä harvemmin se mielletään häirinnäksi. Tämä pätee nimittelyn, kaksimielisten juttujen kuulemisen sekä vartaloon liittyvän huomauttelunkin kohdalla.

Oppilaiden ryhmähaastatteluissa antamista vastauksista voidaan päätellä, että yksin kuvatun materiaalin käyttö omiin tarkoituksiin on sallitumpaa kuin esimerkiksi kuvatun materiaalin jakaminen. Jakamisen tiedetään olevan tuomittavaa.

Tuloksista käy ilmi, että selkeimmiksi seksuaalisen häirinnän muodoiksi oppilaat mielsivät seksuaalisen lähentelyn ja seksuaalisen koskettelun. Näitä vastaajat olivat myös kokeneet, tytöt hieman enemmän kuin pojat. Tytöt ovat joutuneet hieman poikia enemmän seksuaalisen lähentelyn kohteiksi. Seksuaalisen koskettelun kohdalla kokeneiden osuuksissa ei ollut suurta eroa.

Oppilaat myös tietävät, että jatkuessaan seksuaalinen häirintä saattaa vaikuttaa sekä uhuriin että häiritsijään negatiivisesti, niin terveydellisesti kuin oikeudellisesti. Myös yhteisöön, jossa seksuaalista häirintää tapahtuu, kohdistuu negatiivisia vaikutuksia.

Oppilaiden mielestä koulussa tulisi puhua seksuaalisesta häirinnästä ja puuttua siihen. Sekä Laakso (2008), Järvinen (2007) että Fallon (2009) ovat todenneet nuorten toivovan seksuaaliopetuksen aiheiksi opetusta toisen kunnioittamisesta, oikeuksista ja arvoista. Näihin kuuluvat tiedon jakaminen seksuaalisesta häirinnästä. Norman ym. (2006) selvittivät tutkimuksessaan, että myös vanhemmat pitävät seksuaalisen häirinnän käsittelyä tärkeänä aiheena. Tässä tutkimuksessa oppilaiden mielestä seksuaalisesta häirinnästä ei tällä hetkellä ainakaan puhuta liikaa. Aiheen voidaan siis todeta olevan tärkeä ja nuoria koskettava. Huolestuttavaa on, että nuorten mielestä heidän kokemuksiaan seksuaalisesta häirinnästä vähätellään eikä niitä oteta todesta. Oppilaat toteavat, että muutokseen koko koulukulttuurissa päästään vain puuttumalla aktiivisesti yksittäisiin tapauksiin. Erä tyttö toteaa, että

”Se ei auta et kutsutaa kaikki auditorioon ja puhutaa kaks tuntii”.

8.2 Tutkimusprosessin arviointi

Kyselytutkimus soveltui hyvin tutkimuksen toteutukseen. Kyselylomakkeilla saatiin nopeasti ja helposti kerättyä tietoa nuorten mielipiteistä ja kokemuksista. Kyselytutkimus tehtiin paperisena ja oppilaat täyttivät sen oppitunnin aikana. Vastaukset saatiin siis kaikilta läsnä olevilta oppilailta. Ryhmähaastatteluille joihin osallistuivat erikseen tytöt ja pojat, oli varattu aikaa yhden oppitunnin ajan, 45 minuuttia. Tämä aika oli varsinkin tyttöjen haastattelussa liian lyhyt aika. Aika loppui kesken, teemoja jouduttiin etenemään nopeassa tahdissa. Ajatuksena oli keskustella yhtenä teimana seksuaalioikeuksista. Ajan puutteen vuoksi seksuaalioikeuksista vain mainittiin, keskustelua ei aiheesta käyty. Myös parisuhteesta ilmenevästä seksuaalisesta häirinnästä oli tarkoitus keskustella. Ajan puutteen vuoksi tämäkin teema käsiteltiin hyvin nopeasti, varsinaista keskustelua asiasta ei ehditty toteuttaa. Sekaryhmän oppitunnilla johon osallistui sekä tyttöjä ja poikia eri luokilta, ajan puutteen ongelmaa ei ollut. Tällöin asian käsittelyyn oli varattu aikaa kahden oppitunnin ajan eli 90 minuuttia.

Ryhmähaastatteluissa tytöt olivat hyvin aktiivisia ja keskustelevaisia. Poikien ryhmätilanteessa oli huomattavasti enemmän hälinää, aiheettomia välikommenteja ja vitailua. Poikien kypsymisen ja puberteettikehityksen tiedetään olevan hieman tyttöjä jäljessä, ehkä ryhmähaastattelun aihe ei tuntunut heistä oleelliselta. Siihen saattoi olla myös vaikea samaistua, eikä pojilla mahdollisesti ollut aiheesta niin selkeitä mielipiteitä. Keskusteluakin kuitenkin saatiin aikaiseksi. Sekaryhmän haastattelutilanne oli vaikea. Ryhmä ei keskustellut. Muutamalta osallistujalta saatiin ajoittain kommentteja. Tiedusteltaessa syytä hiljaisuuteen oppilaat totesivat tilanteen ajankohdan huonoksi. Kyseessä oli aamun ensimmäinen tunti.

Ryhmässä tytöt sekä pojat olivat kaikki toisilleen entuudestaan tuttuja. Arvotussa sekaryhmässä osallistujat eivät välttämättä tunteneet kunnolla toisiaan. Tällä saattoi olla vaikutusta ryhmädynamiikkaan. Ryhmähaastattelutilanteissa sekä tyttöjen että poikien ryhmässä oli sekä aktiivisia että passiivisia osallistujia. Kummassakaan ryhmässä kukaan ei kuitenkaan ottanut johtajan roolia, vaan omia kommentteja saivat esittää kaikki. Kenenkään ajatuksille ei ryhmässä myöskään naurettu tai vähätelty.

Haastattelut päätettiin toteuttaa sekä yksittäin tyttö- ja poikaryhmille että sekaryhmälle koska aikaisemmissa tutkimuksissa (Laakso 2008, Järvinen 2007, Pitkänen 2009) on todettu oppilaiden toivovan seksuaaliopetusta annettavan keskusteluopetuksensa sekä sukupuolittain jaetuissa että sekaryhmässä.

Seksuaalisen häirinnän kokemukset ovat yksilöllisiä ja riippuvat pitkälti häirinnän kohteesta itsestään sekä häiritsijästä. Huolestuttavaa on, että nuorten mielestä häirintää pitää sietää ja sitä ei saada kitkettyä pois. Koulun välinpitämättömyys ja asian vähättely ovat myös asioita joiden tulisi muuttua.

Seksuaaliseen häirintään tulisi voida puuttua välittömästi. Siitä kertomisen tulisi olla helppoa. Aina uusien ikäryhmien saapuessa yläkouluun tulisi jo olla olemassa vakiintunut käytäntö seksuaaliseen häirintään puuttumiseen ja ennaltaehkäisyyn. Asian käsittely esimerkiksi oppitunteina antaa oppilaille valmiuksia kertoa ja mahdollisesti puuttua seksuaaliseen häirintään mikäli sitä näkevät ja sen tunnistavat. Oppituntien avulla oppilaille voidaan määritellä raameja siitä, mitä on normaali käyttäytyminen, mitä on seksuaalinen häirintä. Häirinnän määrittelyn helpottuessa myös siitä kerto-

minen helpottuu. Tutkimuksissa on todettu (Shin ym. 2011, Sulak ym. 2005) koulussa annettavan seksuaaliopetuksen lisäävän tiedon määrää. Voidaan siis olettaa, että seksuaalisen häirinnän ottaminen yhdeksi käsiteltäväksi opetusaiheeksi olisi hyödyllistä.

”On vaikea kertoa, jos kokee seksuaalista häirintää, koska ainakaan itse en ole varma, mistä tiedän että se on jo sitä eikä jotain muuta...” –Tyttö

Oppilaista suurimman osan mielestä kouluterveydenhoitajan tulisi ottaa seksuaalinen häirintä puheeksi. Perinteisesti tutkimusten mukaan kouluterveydenhoitaja osallistuu koulussa seksuaaliopetuksen toteuttamiseen (Sannisto 2010) ja terveydenhoitajan jakamaa tietoa pidetään luotettavana (Kolari 2007). Tämänkin opinnäytetyön toimintaympäristössä eli koulussa terveydenhoitaja on lukuvuosittain osallistunut seksuaaliopetuksen toteutukseen, mutta opetusaiheena ei ole ollut seksuaalinen häirintä.

8.3 Tutkimuksen eettisyys

Tutkimus- sekä kehittämistyössä tulee pyrkiä korkeaan laatuun ja luotettavan tiedon tuottamiseen. Etiikka kuvaa ja perustelee tapoja, joiden mukaan tulee toimia. Tutkimusetiikka koostuu arvoista, periaatteista ja ihanteista. Yksi keskeinen kulttuurimme arvo on ihmisarvo ja itsemääräämisoikeuden kunnioittaminen. Korkeatasoinen tutkimus ottaa huomioon tutkittavien oikeudet ja on niin tavoitteiltaan kuin metodeiltaan eettisesti hyväksyttävää. (Pirttilä 2008, 65.)

Tutkimusta tehdessä se tulee suorittaa hyvää tieteellistä käytäntöä noudattaen. Vain näin toimien, tutkimus voi olla eettisesti hyväksyttävää ja luotettavaa. Tutkimuseettisestä näkökulmasta hyvän tieteellisen käytännön lähtökohtia ovat tutkimuksessa noudatettava rehellisyys, huolellisuus ja tarkkuus sekä tutkimustyössä, tulosten talentamisessa ja esittämisessä sekä tulosten arvioinnissa. Tutkimusta tehdessä tulee osoittaa avoimuutta ja vastuullisuutta. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012-2014).

Tutkimuksen tekemistä määräävät tietyt juridiset normit, lainsäädäntö siitä mitä tutkimuksen tekijän pitää tehdä ja mitä tulee välttää. Lainsäädännön lisäksi tutkimusprosessiin sisältyy lukuisia eettisiä kysymyksiä. (Kylmä & Juvakka 2007, 141). Tutkimuksen tekemisen eettisyydestä on olemassa ohjeistuksia, näistä yksi on Helsingin julistus vuodelta 1964. Helsingin julistus on laadittu ensisijaisesti lääketieteellisen tutkimuksen tarpeisiin, mutta se sopii myös hoitotieteellisen tutkimuksen etiikan pohjaksi. (Kankkunen & Vehviläinen-Julkunen 2009, 173.) Helsingin julistuksessa otetaan muun muassa kantaa alaikäisiin kohdistuvan tutkimuksen suorittamiseen sekä yksityisyyden suojaan (Lääkäriliitto 2014).

Eettisyys kehittämiskohteen valinnassa

Jotta tutkimus ja kehittämistyö voidaan suorittaa, tulee siihen saada lupa organisaation johdolta (Virtuaali ammattikorkeakoulu 2007, b). Tähän tutkimukseen tutkimuslupa saatiin Eurajoen koulutoimen johtajalta jonka kanssa edeltävästi asiasta oli jo keskusteltu ja käyty myös läpi tutkimussuunnitelma. Tutkimussuunnitelmasta kävi ilmi tutkimuksen tarkoitus, tavoitteet ja tutkimuksen toteutustapa.

Kehittämistyö tehtiin koulumaailmassa joten kohteena olivat alaikäiset koululaiset. Alaikäisiin kohdistuvissa tutkimuksista tulee aina informoida myös huoltajia. Tässä informoinnissa hyödynnettiin kodin ja koulun väliseen yhteydenpitoon luotua Wilma-järjestelmää. Tutkimus suoritettiin Eurajoen yhteiskoulun 8.-luokkalaisille. Ennen tutkimuksen aloittamista tulevasta tutkimuksesta lähetettiin tietoa kaikille kohde-ryhmäläisten huoltajille jotka olivat kirjautuneita Wilmaan. Viestissä kerrottiin tutkimuksen taustoista; mihin tutkimus liittyy, kuka sen suorittaa, miten tutkimus suoritetaan ja miten tuloksia jatkossa käytetään. Huoltajille annettiin Wilman kautta mahdollisuus kieltää huollettavansa osallistuminen tutkimukseen ilman seuraamuksia. Kukaan huoltajista ei kieltänyt huollettavansa osallistumista.

Kehittämistyön aiheena on seksuaalinen häirintä ja sen kokemukset. Aihe on arka ja intiimi. Tutkimuksen aikana tuli varautua myös epätoivottuihin vastauksiin tai kommentteihin. Tutkimuksen tekijällä tuli olla valmiiksi pohdittuna valmiudet ottaa vastaan ikävääkin tietoa ja kertomuksia huonoista kokemuksista. Oppilaille tuli tiedottaa

mahdollisuudesta päästä myös kahden kesken keskustelemaan asiasta, mikäli aihe herättäisi heissä keskustelun tarvetta. Mahdollisiksi yhteydenoton tahoiksi kerrottiin nimeltä sekä tutkimuksen suorittaja eli koulun terveydenhoitaja sekä koulun sosiaaliohjaaja.

Eettisyys kehittämismenetelmän valinnassa

Kehittämistyö toteutetaan toimintatutkimuksena. Aikaisempien tutkimusten mukaan nuoret toivovat terveystiedon opetuksessa käytettävän vuorovaikutuksellista keskustelua (Laakso 2008, 41; Järvinen 2007, 52-53). Tämän vuoksi osallistava toimintatutkimus oli tähän kehittämistehtävään sopiva kehittämismenetelmä. Nuoret saivat oman äänensä kuuluviin. Nuorillahan saattaa olla hyvinkin erilainen näkemys seksuaalisesta häirinnästä ja sen muodoista kuin aikuisilla. Nuoret ovat sallivampia, osittain he katsovat tietynlaisen seksuaalisen häirinnän jopa kuuluvan nuoruuteen ja olevan sallittua.

Tutkimukseen kuului nuorten omien ajatusten ja kokemusten kartoittaminen liittyen seksuaaliseen häirintään ja sen muotoihin. Näitä asioita kartoitettiin kyselylomakkeen avulla. Kyselylomakkeen laadinnassa tulee kiinnittää huomiota kysymysten olennaisuuteen, kyselyn selkeyteen ja myös pituuteen. Turhia kysymyksiä vältetään, vain oleellisia asioita kysytään. (Valli 2010, 103-106.) Kyselylomakkeet täytettiin oppilailla kolmessa erässä. Oppilaat vastasivat kyselyyn nimettöminä, eikä näin ollen vastaajia voinut yhdistää lomakkeisiin jälkeenpäin. Vastaajien anonymiteetti taattiin. Tutkimuksen tekijä kävi henkilökohtaisesti kyselyt täyttämässä luokissa oppituntien aikana. Vastaajille tiedotettiin hyvän eettisen käytännön mukaisesti mistä tutkimuksessa on kyse, miksi se tehdään ja mihin tuloksia käytetään. Vastaajille myös informoitiin tutkimukseen osallistumisen vapaaehtoisuudesta, kieltäytymisestä ei olisi seuraamuksia. Kukaan ei kuitenkaan kieltäytynyt osallistumasta.

Kyselylomakkeiden täyttämisen jälkeen tulokset analysointiin. Analysointi tehtiin tarkkuutta ja tunnollisuutta noudattaen, mitään pois jättämättä tai mitään lisäämättä. Näin taattiin luotettavat, validit tulokset. Kyselylomakkeesta nousseiden tulosten perusteella nostettiin esiin eri teemoja, joista haluttiin oppilaiden kanssa keskustella.

Tässä käytettiin ryhmäkeskustelua. Ryhmäkeskustelut toteutettiin kolmessa erässä, ensin erikseen tyttö- ja poikaryhmille, sen jälkeen vielä ryhmälle joka koostui sekä tytöistä että pojista. Sekaryhmään osallistujat arvottiin. Arvonnan suoritti tutkimuksen ulkopuolinen henkilö. Jokaisen ryhmäkeskustelun aluksi tutkija informoi osallistujia siitä, että ryhmäkeskustelussa esille nousseiden asioiden ja kommenttien tulee jäädä vain ryhmäkeskusteluun osallistuneiden välisiksi. Kuten myös ennen kyselylomakkeen täyttämistä, annettiin osallistujille mahdollisuus olla osallistumatta myös ryhmäkeskusteluun seuraamuksetta. Osallistujia muistuttiin myös siitä, että aiheen herättäessä halua keskustella aiheesta kahden kesken, koulun terveydenhoitaja ja sosiaaliohjaaja olisivat käytettävissä.

8.4 Tutkimuksen luotettavuus

Tutkimuksessa pyritään saamaan mahdollisimman luotettavaa ja totuudenmukaista tietoa tutkittavasta asiasta. Tutkimuksen luotettavuudella tarkoitetaan tutkimuksen validiteettia ja reliabiliteettiä. (Kananen 2011, 118.)

Kvantitatiivisen ja kvalitatiivisen tutkimuksen luotettavuuden arvioinnit eroavat toisistaan. Kvantitatiivisen tutkimuksen eli tässä opinnäytetyössä kyselylomaketutkimuksen luotettavuus perustuu varsinkin mittauksen ja tiedonkeruun luotettavuuteen. Kvantitatiivisessa tutkimuksessa tutkimuksen validiteetillä tarkoitetaan mitattiinko sitä mitä tutkimusongelman mukaan piti mitata. Reliabiliteetti kertoo miten tarkkaan asiaa mitattiin. (Vehkalahti 2008, 40-42.) Kvalitatiivisessa tutkimuksessa, eli tässä opinnäytetyössä ryhmähaastatteluissa, tutkimustulosten luotettavuutta arvioidaan pohtien tulosten läpinäkyvyyttä ja yleistettävyyttä. Yleistettävyydellä ei kuitenkaan tarkoiteta ilmiön pätemistä myös suuremmassa joukossa. Luotettavuuden arvioinnissa korostuvat analyysin systemaattisuus sekä tulkinnan luotettavuus. Analyysissä tulee avata kaikki tutkimuksessa tehdyt valinnat ja rajaukset. (Ruusuvoori, Nikander & Hyvärinen 2010, 26-27.)

Yksittäisen tutkimuksen luotettavuutta voidaan lisätä triangulaatiolla. Triangulaatiolla tarkoitetaan useamman tutkimusmenetelmän yhdistämistä. Tässä opinnäytetyössä triangulaatiolla tarkoitetaan kyselylomaketutkimuksen sekä ryhmähaastattelujen yh-

distämistä. Triangulaation käyttö tulee kyseeseen silloin, kun yksi käytetty menetelmä jättää kerättyyn tutkimustietoon aukkoja, joita halutaan täydentää toisella tutkimusmenetelmällä tai kun halutaan lisätä ymmärrystä tutkittavasta ilmiöstä. (Kananen 2011, 125.) Tässä opinnäytetyössä tutkittava ilmiö oli nuorten ajatukset seksuaalisesta häirinnästä ja häirinnän kokemukset. Ilmiötä tutkittiin ensin kyselylomaketutkimuksella. Kyselylomaketutkimuksesta saatua tietoa syvennettiin vielä ryhmähaastatteluilla. Kyselylomaketutkimuksesta sekä ryhmähaastatteluista saatu tieto vastasivat toisiaan. Käyttämällä kahta tutkimusmenetelmää haluttiin vahvistaa tutkimuksen validiteettiä.

Tutkimuksen kaikissa vaiheissa pyrittiin varmistamaan tutkimuksen luotettavuus. Tutkimuksen jokaisessa vaiheessa on noudatettu tarkkuutta ja huolellisuutta. Tutkimuksen dokumentointi on tehty niin, että lukija kykenee arvioimaan tutkimuksen sekä sen tulosten luotettavuutta. Tutkimusmenetelmät on valittu niin, että niiden avulla kyetään vastaamaan tutkimusongelmiin.

8.5 Tulosten hyödynnettävyys ja kehittämissuhteet

Seksuaalisen häirinnän tunnistamisen ottaminen mukaan koulussa käsiteltäviin seksuaalikasvatuksen aiheisiin auttaa muuttamaan koko kouluympäristön toimintaa ja asenteita. Kouluympäristön asenteita ei kuitenkaan muuteta hetkessä, se vaatii aikaa. Kun koulussa aktiivisesti muistutetaan millaista seksuaalinen häirintä voi olla ja miten siihen tulisi suhtautua, saattavat seksuaalisen häirinnän kokemukset ajan saatossa vähentyä, muuttaa muotoaan tai jopa loppua kokonaan.

Aiheena seksuaalinen häirintä ja siihen puuttuminen mahdollistaa myös oppiainerajoja ylittävän opetuksen. Seksuaalista häirintää, sen ennaltaehkäisyä ja siihen puuttumista voitaisiin hyvin käsitellä terveystiedon sekä yhteiskuntaopin tunneilla, pohtien häirinnän terveydellisiä ja oikeudellisia seurauksia. Aiheen laaja-alainen käsittely eri yhteyksissä lisää tietoa ja vahvistaa kouluyhteisön halua ja valmiuksia kiinnittää huomiota seksuaaliseen häirintään. Määrätietoisella asian käsittelyllä on mahdollista saavuttaa kouluyhteisö, jossa seksuaalisen häirinnän kokemuksia on vain vähän tai ei ollenkaan.

Kehitetyn toimintamallin käyttöönotto vaatii halua ja tahtoa seksuaalisen häirinnän käsittelyyn koulussa. Jotta toimintamallista saadaan jatkuva käytäntö, tulisi sen käyttö kirjata koulun toimintasuunnitelmaan. Toimintasuunnitelmaan kirjattuna uusi käytäntö muuttuu ajan myötä vakituiseksi toimintamalliksi. Toimintamallin käyttö vaatii myös ajallisia resursseja. Ajalliset resurssivaatimukset kohdistuvat opettajiin ja toimintamallia toteuttavaan tahoon. Aikaa kuluu kyselyjen toteutukseen, vastausten analysointiin, käsiteltävän aihekokonaisuuden luomiseen sekä oppituntien toteutukseen.

Toimintamalli on kehitetty seksuaalisen häirinnän ennaltaehkäisyyn mutta sitä voidaan käyttää muidenkin aiheiden käsittelyyn. Valitusta aiheesta voidaan toteuttaa vastaava kysely jolla kerätään paikallista, tarkkaa tietoa halutusta aiheesta. Tulosten analysoinnin jälkeen valittua aihetta voidaan käsitellä vielä tarkemmin.

8.6 Jatkotutkimusehdotukset

Opinnäytetyössä kehitetyllä toimintamallilla pyritään vaikuttamaan seksuaalisen häirinnän kokemuksiin. Niiden tulisi toimintamallin järjestelmällisellä käytöllä vähentyä. Pitkän aikavälin tulosten tutkiminen jatkossa olisi mielenkiintoista, vähenevätkö seksuaalisen häirinnän kokemukset kun koulussa aktiivisesti asiaan tartutaan? Tiedon lisääminen seksuaalisen häirinnän muodoista on myös tärkeää. Nuoret eivät esimerkiksi miellä nimittelyä seksuaaliseksi häirinnäksi. Toimintamallin avulla seksuaalisen häirinnän muodot tulevat nuorille tutummiksi. Jatkossa olisi aiheellista tutkia vaikuttaako toimintamallin käyttö nuorten ajatuksiin siitä, mitä toimia he mieltävät seksuaaliseksi häirinnäksi.

Jatkossa olisi mielenkiintoista tutkia opinnäytetyössä esille nousutta ennakkoletusta tyttöjen asemasta häirinnän kohteena ja pojat häiritsijöinä. Millaista on poikien kokema seksuaalinen häirintä? Ryhmähaastatteluissa myös sanan ”homo” käyttöön kerrottiin liittyvän useita eri merkityksiä; pelkuruutta, naisellisia piirteitä, tyhmyyttä. Sanan käytöstä ja sen merkityksestä nuorten maailmassa olisi myös mielenkiintoista tietää lisää.

Tässä opinnäytetyössä nousi esille myös aikuisten vähättelevä suhtautuminen nuorten kokemuksiin. Tätä aihetta voisi jatkossa myös tutkia tarkemmin ja selvittää onko aikuisilla erilaiset näkemykset siitä, mikä on seksuaalista häirintää.

LÄHTEET

Aaltonen, J. 2012. Turvataitoja nuorille. Opas sukupuolisen häirinnän ja seksuaalisen väkivallan ehkäisyyn. Opas 21, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Tampere. Juvenes Print – Tampereen yliopistopaino Oy.

Aaltonen, S. 2006. Tytöt, pojat ja sukupuolinen häirintä. Nuorisotutkimusverkosto, julkaisuja 69. Yliopistopaino. Helsinki.

Aineistonhallinnan käsikirja. 2015. Kvalitatiivisen datatiedoston käsittely. Verkkodokumentti. Viitattu 16.12.2016.

<http://www.fsd.uta.fi/aineistonhallinta/fi/kvalitatiivisen-datan-kasittely.html>

Anttila, P. 1998. Tutkimisen taito ja tiedon hankinta. Verkkodokumentti. Viitattu 19.03.2016. <https://metodix.wordpress.com/2014/05/17/anttila-pirkko-tutkimisen-taito-ja-tiedon-hankinta/>

Elliot, L., Henderson, M., Nixon, C. & Wight, D. 2012. Has untargeted sexual health promotion for young people reached its limit? A quasi-experimental study. *Journal of Epidemiology & Community Health*. 2013: (67): s. 398 – 404. June, 2013. Verkkodokumentti. Viitattu 15.02.2016.

<http://jech.bmj.com/content/early/2013/02/19/jech-2012-201034.full.pdf+html>

Engeström, Y. 1995. Kehittävä työntutkimus. Helsinki. Painatuskeskus Oy.

Eskola, J. & Vastamäki, J. 2010. Teemahaastattelu: Opit ja opetukset. Teoksessa: Aaltola, J. & Valli, R. (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin I. Metodien valinta ja aineiston keruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. Juva. PS-kustannus.

Espelage, D. & Holt, M. 2005. Dating violence & sexual harassment across the bully-victim continuum among middle and high school students. Verkkodokumentti. Viitattu 14.02.2016.

https://www.researchgate.net/profile/Dorothy_Espelage/publication/226397444

Eurajoen koulutoimi. 2016. Peruskoulun toimintakertomus. Lukuvuosi 2015 – 2016. Verkkodokumentti. Viitattu 29.03.2017. <http://ptk.eurajoki.fi/kokous/20161193-7-4.PDF>

Fagerlund, M., Peltola, M., Kääriäinen, J., Ellonen, N. & Sariola, 2014. Lasten ja nuorten väkivaltakokemukset 2013. Lapsiuhritutkimuksen tuloksia. Poliisiammattikorkeakoulun raportteja 110. Verkkodokumentti. Viitattu 07.02.2016. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/86726/Raportteja_110_lapsiuhritutkimus_web.pdf

Fallon, D. 2009. Sex education in English schools. *Paediatric Nursing*. 21: (2): s. 43. March 2009. Verkkodokumentti. Viitattu 14.02.2016.

<https://web.b.ebscohost.com/ehost/detail/detail?sid=799134f8-ff14-49db-9cc4-c0391a43d6c6%40sessionmgr115&vid=0&hid=107&bdata=JmF1dGh0eXBIPXNzbYzjdXN0aWQ9czQ3NzgzMDEmc2NvcGU9c2l0ZQ%3d%3d#AN=105494948&db=c8h>

Guan, S-S. & Subrahmanyam, K. 2009. Youth internet use: risks and opportunities. *Current opinion in psychiatry* 2009: (22) s. 351-356.

http://www.cdmc.ucla.edu/KS_Media_biblio_files/Guan%20%26%20Subrahmanya%202009.pdf

Grönfors, M. 2008. Laadullisen tutkimuksen kenttätömenetelmät. Verkkodokumentti. Viitattu 21.03.2016. http://vilkk.fi/books/Laadullisen_tutkimuksen.pdf

Halonen, M., Reyes, M. & Kontula Osmo. 2014. Poikanäkökulma seksuaaliopetukseen – kasvattajan opas. Helsinki. Väestöliitto.

Heikkilä, T. 2008. Tilastollinen tutkimus. Helsinki. Edita Prima Oy.

Heikkinen, H. 2010. Toimintatutkimus – toiminnan ja ajattelun taitoa. Teoksessa: Aaltola, J. & Valli, R. (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin I. Metodien valinta ja aineiston keruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. Juva. PS-kustannus.

Hiltunen, L. Graduaineiston analysointi. Graduryhmä. Jyväskylän yliopisto. Verkkodokumentti. Viitattu 03.01.2017.

http://www.mit.jyu.fi/ope/kurssit/Graduryhma/PDFt/aineiston_analysointi2.pdf

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara P. 2012. Tutki ja kirjoita. Hämeenlinna. Kariston Kirjapaino Oy.

Huovinen, T. & Rovio, E. 2010. Toimintatutkijana kentällä. Teoksessa: Heikkinen, H.L.T., Rovio, E. & Syrjälä, L. (toim.) Toiminnasta tietoon. Toimintatutkimuksen menetelmät ja lähestymistavat. Kansanvalistusseura. Vantaa. Hansaprint Oy.

Jones, L., Mitchell, K. & Finkelhor, D. 2011. Trend in youth internet victimization: Findings from three youth internet safety surveys 2000-2010. Verkkodokumentti. Viitattu 14.02.2016. <http://www.unh.edu/ccrc/pdf/CV240.pdf>

Järvinen, S. 2007. Seksuaaliopetus yläkoulussa: Mitä, milloin ja miten? – Lukion 2. ja 3. luokan oppilaiden ajatuksia seksuaalisuudesta ja sen opetuksesta yläkoulussa. Pro Gradu-tutkielma. Jyväskylän yliopisto. Liikunta- ja terveystieteiden tiedekunta. Verkkodokumentti. Viitattu 23.01.2016.

https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/12292/URN_NBN_fi_jyu2007694.pdf?sequence=1

Kajaanin ammattikorkeakoulu. Laadullisen aineiston analyysi ja tulkinta. Verkkodokumentti. Viitattu 30.12.2016.

<http://www.kamk.fi/opari/Opinnaytetyopakki/Teoreettinen-materiaali/Tukimateriaali/Laadullisen-analyysi-ja-tulkinta>

Kallio, M. 2009. Seksuaalisen kaltoinkohtelun ennaltaehkäisy. Teoksessa: Hyväri-
nen, S. & Alkio, P. (toim.) 2009. Eikö se kuulu kenellekään? Uskalla kohdata seksuaalises-
tisesti kaltoinkohdeltu nuori. Helsinki. VL-Markkinointi Oy.

Kananen, J. 2014. (1). Laadullinen tutkimus opinnäytetyönä. Miten kirjoitean kvali-
tatiivisen opinnäytetyön vaihe vaiheelta. Jyväskylä. Juvenes Print – Suomen yliopis-
topaino Oy.

Kananen, J. 2014 (2). Toimintatutkimus kehittämistutkimuksen muotona. Miten kir-
joitan toimintatutkimuksen opinnäytetyönä? Tampere. Juvenes Print – Suomen yli-
opistopaino Oy.

Kankkunen, P. & Vehviläinen-Julkunen, K. 2009. Tutkimus hoitotieteessä. Helsinki.
WSOYpro Oy.

Karjalainen, T. 2012. Mittariston laatiminen laatutyöhön. Perusopetuksen laatukriteer-
ityö. Opetus- ja kulttuuriministeriö. Verkkodokumentti. Viitattu 30.01.2017.
http://www.minedu.fi/OPM/Koulutus/koulutuspolitiikka/Hankkeet/pop/liitteet/Tommi_Karjalainen.pdf

Klemetti, R. & Raussi-Lehto, E. (toim.) 2014. Edistä, ehkäise, vaikuta – Seksuaali- ja
lisääntymisterveyden toimintaohjelma 2014 – 2020. Tampere. Juvenes Print - Suo-
men yliopisto paino Oy.

Kolari, T. 2007. Nuorten kokemuksia kouluterveydenhoitajan toteuttamasta seksuaali-
kasvatuksesta. Pro Gradu-tutkielma. Tampereen yliopisto. Hoitotieteen laitos.
Verkkodokumentti. Viitattu 02.02.2016.
<http://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/94142/gradu01531.pdf?sequence=1>

Kuntaliitto 2011. Vaikutusten ennakoarviointi kunnallisessa päätöksenteossa. Teok-
sessa: Sundqvist S. & Oulasvirta, L. (toim.) Vaikutusten ennakoarviointi kunnalli-
sessa päätöksenteossa. Verkkodokumentti. Viitattu 03.02.2017.
shop.kunnat.net/download.php?filename=uploads/arviointi_suositus_ebook.pdf

Kylmä, J. & Juvakka, T. 2007. Laadullinen terveystutkimus. Helsinki. Edita Prima
Oy.

Laakso, S. 2008. 9-luokkalaisten nuorten toiveita ja ehdotuksia koulun seksuaaliopet-
uksesta. Pro Gradu-tutkielma. Jyväskylän yliopisto. Terveystieteiden laitos. Verkkoo-
dokumentti. Viitattu 02.02.2016.
https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/18530/URN_NBN_fi_jyu-200801241094.pdf?sequence=1

Ladkin, D. 2007. Action research. Teoksessa: Seale, C., Gobo, G., Gubrium, J. &
Silverman, D. (toim.) Qualitative research practice. Lontoo. Sage Publications.

Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta. 8.8.1986. Verkkodokumentti. Viitattu
7.12.2015. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1986/19860609>

Lankinen, T. & Puska P. 2010. Teoksessa: Rimpelä, M., Fröjd, S. & Peltonen H.
(toim.) 2010. Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen perusopetuksessa 2009. Perus-
raportti. Sastamala. Vammalan kirjapaino oy.

Liinamo, A. 2005. Suomalaisnuorten seksuaalikasvatus ja seksuaaliterveystiedot oppilaan ja koulun näkökulmasta. Arvointia terveyden edistämisen viitekehäyksessä. Väitöskirja. Jyväskylän yliopisto. Verkkodokumentti. Viitattu 29.01.2017. <https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/13519/951392176X.pdf>

Lindberg, S., Grabe, S. & Hyde, J. 2007. Gender, pubertal development and peer sexual harassment predict objectified body consciousness in early adolescence. *Journal of research on adolescence*. 17: (4): s. 723 -742. December, 2007. Verkkodokumentti. Viitattu 14.02.2016. https://www.researchgate.net/profile/Shelly_Grabe/publication/216764048_Gender_Pubertal_Development_and_Peer_Sexual_Harassment_Predict_Objectified_Body_Consciousness_in_Early_Adolescence/links/54302a5f0cf27e39fa9d9f67.pdf

Linnansaari, H. 2004. Toimintatutkimus – tutkimus muutoksen palveluksessa. Teoksessa: Kansanen, P. & Uusikylä, K. (toim.) 2004. Opetuksen tutkimuksen monet menetelmät. Juva. PS-kustannus.

Lääkäriliitto 2014. Maailman lääkäriliiton Helsingin julistus. Verkkodokumentti. Viitattu 06.01.2017. <http://www.laakariliitto.fi/liitto/etiikka/helsingin-julistus/>

Metsämuuronen, J. 2009. Tutkimuksen tekemisen perusteet ihmistieteissä. Jyväskylä. Gummerus Kirjapaino Oy. 4. laitos. 1. painos.

Mäntyranta, T. & Kaila, M. 2008. Fokusryhmähaastattelu laadullisen tutkimuksen menetelmänä lääketieteessä. Verkkodokumentti. Viitattu 29.12.2016. <http://www.ebm-guidelines.com/xmedia/duo/duo97349.pdf>

Norman, A., Jerman, P. & Huang, A. 2006. California Parents' Preferences and Beliefs Regarding School-Based Sex Education Policy. *Perspectives on Sexual & Reproductive Health* 39: (3). s. 167 - 175. September 2007. Verkkodokumentti. Viitattu 14.01.2016. <http://www.guttmacher.org/pubs/journals/3916707.html>

Nuorten Exit. Taustaa. Verkkodokumentti. Viitattu 10.06.2016. <http://www.nuortenexit.fi/toimintamme/mika-nuorten-exit/>

Oikeusministeriö. 2015. Vaikutusten arviointi. Verkkodokumentti. Viitattu 03.02.2017. <http://oikeusministerio.fi/fi/index/toimintajavoitteet/lakiensaataminen/parempisaantely/vaikutustenarviointi.html>

Opetushallitus. 2015. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet. Verkkodokumentti. Viitattu 7.12.2015. http://www.oph.fi/download/163777_perusopetuksen_opetussuunnitelman_perusteet_2014.pdf

Pelastakaa Lapset ry. 2011. Lasten kokema seksuaalinen häirintä ja hyväksikäyttö internetissä. Verkkodokumentti. Viitattu 12.02.2016. <http://pelastakaalapset-fi-bin.directo.fi/@Bin/ac2f3d431dd364a1d9459790d7ef92a4/1455259624/application/pdf/895179/Lasten%20kokema%20seksuaalinen%20h%C3%A4irint%C3%A42011.pdf>

Perusopetuslaki 21.8.1998/628. Verkkodokumentti. Viitattu 19.12.2015.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980628>

Pirttilä, T. 2008. Tutkimuseettiset toimikunnat – toimintaa ohjaavat normit ja tutkimuseettinen pohdinta. Teoksessa: Pietilä, A-M. & Länsimies-Antikainen, H. (toim.) Etiikkaa monitieteisesti. Pohdintaa ja kysymyksiä. Kuopio. Kopiojyvä.

Pitkänen, J. 2009. Yläkoulun opettajien kokemuksia seksuaaliopetuksen opetusmenetelmistä. Pro Gradu –tutkielma. Jyväskylän yliopisto. Terveystieteiden laitos. Verkkodokumentti. Viitattu 11.11.2016.
https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/20048/URN_NBN_fi_jyu-200904301527.pdf?sequence=1

Right to choose. Loppu seksuaaliselle häirinnälle ja väkivallalle. YouTube-kanava. Verkkodokumentti. Viitattu 27.3.2017.
<https://www.youtube.com/channel/UC4cfkKEpajmfEVTRBbCThsw>

Rinehart, S., Doshi, N. & Espelage, D. 2014. Sexual harassment and sexual violence experiences among middle school youth. University of Illinois at Urbana-Champaign. Verkkodokumentti. Viitattu 10.02.2016.
http://www.ncdsv.org/images/AERA_Sexual-Harassment-and-SV-Experiences-Among-Middle-School-Youth_2014.pdf

Ruohonen, S., Rissanen, R. & Manninen, P. 2009. Litterointi. Verkkodokumentti. Viitattu 16.12.2016.
<http://www2.amk.fi/digma.fi/www.amk.fi/opintojaksot/030906/1144934265902/1144934482934/1144934703586/1146052870489.html>

Ruusuvuori, J., Nikander, P. & Hyvärinen M. 2010. Haastattelun analyysin vaiheet. Teoksessa: Ruusuvuori, J., Nikander, P. & Hyvärinen, M. (toim.) Haastattelun analyysi. Tallinna. Osuuskunta Vastapaino.

Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2006. KvaliMOTV. Menetelmäopetuksen tietovaranto. Verkkodokumentti. Viitattu 30.12.2016.
http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L7_2_2.html

Salminen, A. 2011. Mikä kirjallisuuskatsaus? Johdatus kirjallisuuskatsauksen tyypeihin ja hallintotieteellisiin sovelluksiin. Opetusjulkaisuja 62. Vaasa. Vaasan yliopiston julkaisuja.

Sannisto, T. 2010. Seksuaaliterveyspalvelut terveyskeskuksissa. Väitöskirja. Tampere: Tampereen yliopisto. Verkkodokumentti. Viitattu 14.01.2016.
<http://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/66691/978-951-44-8308-0.pdf?sequence=1>

Saresma, T. 2010. Teoksessa: Saresma, T., Rossi, L-M. & Juvonen, T. (toim.) 2010. Käsikirja sukupuoleen. Tampere. Vastapaino.

Shin, K.R., Park, H. & Cha, C. 2011. Sex education during the school-aged years influences sexual attitudes and sexual health in college: A comparative study from Korea. *Nursing and Health Sciences* 13: (3): s 328 – 334, September, 2011. Verkkodokumentti. Viitattu 10.02.2016.

<https://web.b.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?sid=f4bad492-d259-4873-af21-d5a740b03f18%40sessionmgr115&vid=0&hid=107>

Sisäministeriö. 2016. Right to Choose – seksuaalisen häirinnän ja väkivallan vähentäminen. Kehittämishanke. Verkkodokumentti. Viitattu 20.01.2016.

http://www.intermin.fi/fi/kehittamishankkeet/muut_hankkeet/right_to_choose

Sulak, P., Herbelin, S., Fix, D. & Kuehl, T. 2005. Impact of an adolescent sex education program that was implemented by an academic medical center. *American Journal of Obstetrics & Gynecology* 195: (1): s. 78-84. July, 2006. Verkkodokumentti. Viitattu 16.01.2016.

<http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.509.5318&rep=rep1&type=pdf>

Suominen, S. 2015. Se on ollut vaan läppää, ei mitään vakavaa ollenkaan. Nuorten näkemyksiä huora-sanan merkityksistä. Pro Gradu –tutkielma. Tampereen yliopisto.

Kieli-, käännös- ja kirjallisuustieteiden yksikkö. Verkkodokumentti. Viitattu 10.12.2016. <https://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/97307/GRADU-1433829084.pdf?sequence=1>

Suvivuo, P. 2011. The ability of adolescent girls to exert control over sexually-charged situations. A narrative study for the promotion of sexual health. Väitöskirja.

Kuopio: Itä-Suomen yliopisto. Hoitotieteen laitos. Verkkodokumentti. Viitattu 14.02.2016. http://epublications.uef.fi/pub/urn_isbn_978-952-61-0413-3/urn_isbn_978-952-61-0413-3.pdf

Tasa-arvovaltuutettu. 2014. Tasa-arvojulkaisuja 2014:4. Ei meidän koulussa. Oikeesti. Verkkodokumentti. Viitattu 11.02.2016.

<http://www.eimeidankoulussa.fi/opettajalle/files/Opettajanoheistus2.2.pdf>

Terveydenhuoltolaki 30.12.2010/1326. Verkkodokumentti. Viitattu 7.12.2015.

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2010/20101326?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=terveydenhuoltolaki>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2010. Lapsivaikutusten arviointi kuntapäätöksissä.

Työväline kunnille lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin edistämiseen sekä palveluiden suunnitteluun, kehittämiseen ja arviointiin. Verkkodokumentti. Viitattu 03.02.2017. <http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/80048/c1f41be0-cbc2-4955-9a78-bc0d91b459cf.pdf?sequence=1>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2014. Kouluterveyskysely. Verkkodokumentti. Viitattu 2.1.2016.

http://www.thl.fi/attachments/kouluterveyskysely/Tulokset/ktkysely_kokomaa_2004_2013_pk_tytot.pdf

http://www.thl.fi/attachments/kouluterveyskysely/Tulokset/ktkysely_kokomaa_2004_2013_pk_poijat.pdf

- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2015. PICO: Tutkimuskysymys. Verkkodokumentti. Viitattu 01.03.2016. <https://www.thl.fi/fi/web/paatoksenteke-talous-ja-palvelujarjestelma/vaikuttavuus/terveydenhuollon-menetelmien-arviointi/hta-opas/kirjallisuushaku/picotutkimuskysymys>
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2015 b. Lapsivaikutusten arviointi. Verkkodokumentti. Viitattu 03.02.2017. https://www.thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/johtamisen_tueksi/miten_arvioida/lapsivaikutusten_arviointi
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2016. Kouluterveyskysely. Verkkodokumentti. Viitattu 11.06.2016. <https://www.thl.fi/fi/tutkimus-ja-asiantuntijatyo/vaestotutkimukset/kouluterveyskysely/tulokset>
- Torrace, R. 2005. Writing Integrative Literature Reviews: Guidelines and Examples. Verkkodokumentti. Viitattu 12.12.2015. <http://hrd.sagepub.com/content/4/3/356.abstract>
- Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012 -2014. Hyvä tieteellinen käytäntö. Verkkodokumentti. Viitattu 06.01.2017. <http://www.tenk.fi/fi/htk-ohje/hyva-tieteellinen-kaytanta>
- Tähtinen, J., Laakkonen, E. & Broberg, M. 2011. Tilastollisen aineiston käsittelyn ja tulkinnan perusteita. Turun yliopistollisen kasvatustieteen laitos ja Opettajainkoulutuslaitos. Turku. Painosalama Oy.
- Unesco, 2009. International Technical Guidance on Sexuality Education. An evidence-informed approach for schools, teachers and health educators. Unesco.
- Unicef. 2015. Ohjeita ja näkökulmia lapsivaikutusten ennakoarviointiin kunnan päätöksenteossa. Verkkodokumentti. Viitattu 03.02.2017. <https://unicef.studio.crasman.fi/pub/public/Vaikuttaminen/Ohjeita+lapsivaikutusten+ennakoarviointiin+kunnan+p%C3%A4%C3%A4t%C3%B6ksenteossa+lokakuu2015.pdf>
- Valli, R. 2010. Kyselylomaketutkimus. Teoksessa: Aaltola, J. & Valli, R. (toim.) Ik-kunoita tutkimusmetodeihin I. Metodoin valinta ja aineiston keruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. Juva. PS-kustannus.
- Valli, R. 2015. Johdatus tilastolliseen tutkimukseen. Juva. Bookwell Oy.
- Valtioneuvoston asetus neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta. 2011/338. Verkkodokumentti. Viitattu 25.01.2017. <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2011/20110338>
- Varto, J. 2005. Laadullisen tutkimuksen metodologia. Verkkodokumentti. Viitattu 08.02.2017. http://arted.uiah.fi/synnyt/kirjat/varto_laadullisen_tutkimuksen_metodologia.pdf
- Vehkalahti, K. 2008. Kyselytutkimuksen mittarit ja menetelmät. Vammala. Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Vilka, H. 2006. Tutki ja havainnoi. Vaajakoski. Gummerus Kirjapaino Oy.

Vilkkä, H. 2011. Seksuaalinen häirintä. Juva. PS-kustannus.

Virkkunen, J. & Ahonen, H. 2008. Toimintakonseptin kehittämisen lähtökohdat ammattikorkeakoulussa. Teoksessa: Virkkunen, J., Ahonen, H. & Lintula, L. (toim.) Uuden toimintakonseptin kehittäminen ammattikorkeakouluun. Muutoslaboratorio yhteisen kehittämisen välineenä. Helsingin ammattikorkeakoulun Stadian julkaisuja. Sarja A: Tutkimukset ja raportit 13.

Virtuaali ammattikorkeakoulu. 2007. Kuvaileva tutkimusote. Ylemmän AMK-tutkinnon metodifoorumi. Verkkodokumentti. Viitattu 29.12.2016.
<http://www2.amk.fi/digma.fi/www.amk.fi/opintojaksot/0709019/1193463890749/1193464131489/1194289369433/1194290332634.html>

Virtuaali ammattikorkeakoulu. 2007, b. Ammatillisen tutkimuksen eettiset pelisäännöt. Verkkodokumentti. Viitattu 07.01.2017.
<http://www2.amk.fi/digma.fi/www.amk.fi/opintojaksot/0709019/1193463890749/1193464169229/1194413488476/1194413568842.html>

Väestöliitto. 2016. Seksuaalioikeudet. Verkkodokumentti. Viitattu 10.06.2016.
<http://www.vaestoliitto.fi/nuoret/seksi/seksuaalioikeudet/>

Väestöliitto. YouTube-kanava. Verkkodokumentti. Viitattu 27.03.2017.
<https://www.youtube.com/user/vaestoliittory/videos>

World Association for Sexual Health. 2014. Declaration of Sexual Rights. Verkkodokumentti. Viitattu 10.06.2016. http://www.worldsexology.org/wp-content/uploads/2013/08/declaration_of_sexual_rights_sep03_2014.pdf

World Health Organization, 2010. Seksuaalikasvatuksen standardit Euroopassa. Suuntaviivat poliittisille päättäjille, opetus- ja terveydenhoitoalan viranomaisille ja asiantuntijoille. Helsinki. Valopaino Oy

LIITE 1.

Liitetaulukko kirjallisuushaussa esiin nousseista tutkimuksista:

Tekijät ja vuosi	Tutkimuksen tarkoitus	Kohderyhmä, tutkimusasetelmat ja -menetelmä	Tulosten yhteenveto
Laakso, S. 2008	Selvittää seksuaaliopetuksen liittyviä toiveita ja ehdotuksia seksuaaliopetuksen sisältöihin ja opetusmenetelmiin	Jyväskylän Kilpisen koulun 9.-luokkalaisten N = 15 8 tyttöä, 7 poikaa Teemoitellut ryhmähaastattelut. Teemoina seksuaalikasvatus / seksuaaliterveys, aiheet / sisällöt, opetus ja kehittämissuhteudet	Nuoret toivovat seksuaaliopetuksen yläkoulussa sisältävän opetusta mm. turvallisuudesta, seksikäyttäytymisestä, ehkäisystä, taudeista, tunteista, seurustelusta ja toisen kunnioittamisesta. Opetus toivottiin annettavan keskusteluna, videoita käyttäen, vierailuilla ja käyttämällä nimettömiä kysymyksiä rennossa ilmapiirissä.
Pitkänen, J. 2009	Selvittää opetusmenetelmien valintaan vaikuttavien tekijöitä sekä käytettyjä opetusmenetelmiä.	N = 7 Yläkoulussa seksuaaliopetusta antavia opettajia Teemahaastattelut, teemoina opettajan tausta, kasvatus ja opetus, nuoren kehitys ja yläkoulu, opetusmenetelmät, opettajien kokemukset sekä kehittämissuhteudet	Opetusmenetelmää valittaessa painavat usein opettettavan ryhmän toimivuus, ajankäytön mahdollisuus sekä opettettava aihe ja sen asiasisältö. Opettajat halusivat oppilaan olevan itse toimija, itse oppija.
Järvinen, S. 2007	Selvittää, mitä tarkoittaa käsite "seksuaalisuus" lukioikäisten mielestä sekä heidän ajatuksiaan mitä ja miten yläasteella tulisi seksuaalisuudesta opettaa.	Lukion 2. ja 3. luokan opiskelijoita N = 57 2.-luokkalaisten 35, 3.-luokkalaisten 22 27, tyttöä, 30 poikaa Kyselylomaketutkimus, kyselyssä vain avoimia kysymyksiä. Analysointimenetelmänä sisällönanalyysi	Nuoret toivovat seksuaaliopetuksen yläkoulussa sisältävän opetusta mm. ehkäisystä, taudeista, tunteista, parisuhteesta, oikeuksista, seksuaalisesta suuntautumisesta, arvoista ja rakastamisesta ja rakastumisesta.
Suviuvo, P. 2011	Ymmärtää miten 9-luokkalaisten tytöt selviytyvät seksuaalisesta latautuneissa tilanteissa ja miten eri tekijät vaikuttavat tyttöjen kykyyn hallita näitä tilanteita.	9.-luokkalaisten tyttöjä kolmesta Itä-Suomen ja kolmesta Länsi-Suomen koulusta. N = 226 Sisällönanalyysi vastaajien kirjoittamiin kertomuksiin. Myös samoja aiheita käsittelevä kyselytutkimus.	Tyttöillä on runsaasti erilaisia keinoja selviytyä seksuaalisesti latautuneista tilanteista. Näihin tosin vaikuttavat hyvin monet tekijät.

<p>Sannisto, T. 2010</p>	<p>Tutkia terveyskeskusten keskeisten seksuaaliterveyspalveluiden tarjontaa ja toteuttamistapoja.</p>	<p>Tampereen yliopistollisen sairaalan erityisvastuualueen tk:t, N=63. Koulutusvastaavat N=44, 75% Johtavat lääkärit N =51, 77% Hoitotyön johtaja N=60, 95% Lääkärit N =83, 68% Hoitajat N=118, 92% Kyselylomakkeet koulutusvastaaville, johtaville lääkäreille, hoitotyön johtajille, lääkäreille ja hoitajille.</p>	<p>Kouluterveydenhoitajat yleisesti osallistuvat kouluissa seksuaaliterveyden edistämiseen, mutta ammattilaisten osallistuminen on vähäistä ja alueelliset erot tasarvoisessa palvelunlaadulla suuria.</p>
<p>Kolari, T. 2007</p>	<p>Kuvata nuorten kokemuksia ja kehittämisehdotuksia kouluterveydenhoitajan toteuttamasta seksuaalikasvatuksesta.</p>	<p>Toisen asteen oppilaitosten 18-vuotta täyttäneitä nuoria. Esseissä N=40, ryhmähaastattelussa N=5 Esseekirjoitelmat ja toisen vaiheen syventävät ryhmähaastattelut jotka analysoitiin sisällönanalyysillä</p>	<p>Terveydenhoitajan jakamaa tietoa pidetään varmana ja selkeänä. Th:n henkilökohtaisia ominaisuuksia ja tavoitettavuutta pidetään tärkeinä ja neuvonnan onnistumisen perusteina</p>
<p>Elliot, L., Henderson, M., Nixon, C. & Wight, D. 2012</p>	<p>Selvittää miten skottilainen seksuaaliterveyden edistämisen valtakunnallinen projekti vaikutti nuorten tietämykseen, asenteisiin, käyttäytymiseen ja palveluiden käyttämiseen ja vähensikö se sosioekonomisia terveyseroja</p>	<p>15 - 16 -vuotiaita, N=5286 Tutkimuskohteeseen kuuluvat N=2269 sekä vertailujoukkoon N=3014 Kolme kyselytutkimusta sekä tutkittavalle että vertailujoukolle</p>	<p>Koulussa annettavan seksuaalikasvatuksen ja seksuaaliterveyspalveluiden yhdistämisellä on vain vähän vaikutusta. Seksuaalikasvatus kuitenkin lisää sekä naisten että miesten seksuaalitetämystä.</p>
<p>Fallon, D. 2009</p>	<p>Selvittää opetetaanko kouluissa seksuaalikasvatusta ja vastaako se oppilaiden tarpeisiin.</p>	<p>12 – 17 –vuotiaita, N = yli 20 000. Kyselylomaketutkimus.</p>	<p>Seksuaalikasvatusta ei opeteta hyvin, sen aiheet eivät ole oppilaiden mielestä oleellisia. Aikaa ei anneta tarpeeksi saada esim. itsevarmuutta vaikeisiin tilanteisiin; painostus seksiin, kondomin käyttö.</p>

<p>Norman, A. , Jerman, P. & Huang, A. 2006</p>	<p>Selvittää vanhempien toiveita ja uskomuksia koskien seksuaalikasvatusta sekä tuottaa päättäjille käyttökelpoista tietoa seksuaalikasvatuksen sisällöstä päättämisen tueksi.</p>	<p>N = 1284 kalifornialaista vanhempaa Satunnaistettu kyselytutkimus joka tehtiin puhelimitse</p>	<p>89 % vanhemmista kannatti kokonaisvaltaista seksuaalikasvatusta, 11% kannatti pidättäytymiseen kannustaa kasvatusta. Vanhemmat toivoivat keskittymistä joko seurauksiin keskittyvään, kaikenkattavaa informaatiota antavaan, nuorten seksiin tutustumisen väistämättömyyteen perustuvaan tai uskonnollisiin ja moraalisiin huoliin perustuvaan seksuaalikasvatukseen.</p>
<p>Shin, K.R. , Park, H. & Cha, C. 2011</p>	<p>Selvittää kouluvuosina saadun seksuaalikasvatuksen vaikutuksia asenteisiin, käyttäytymiseen ja seksuaaliterveyteen</p>	<p>N = 5789 naisia 2180, miehiä 3609 Vastaajat korealaisia korkeakouluopiskelijoita Vertaileva tutkimus</p>	<p>Naisopiskelijoilla on enemmän tilaisuuksia saada seksuaalikasvatusta. Seksuaalikasvatuksen saaminen ei vaikuttanut seksuaaliseen aktiivisuuteen mutta lisäsi tietämystä. Kouluterveydenhoitajan rooli seksuaalikasvatuksen antajana on suuri.</p>
<p>Sulak, P., Herbelin, S. Fix, D. & Kuehl, T. 2005</p>	<p>Mitata muutoksia seksuaalitetietämyksessä ennen ja jälkeen saadun seksuaalikasvatuksen</p>	<p>N = 50675 Yläkouluikäisiä oppilaita Ensimmäisen kyselyn N = 26125, ohjelman jälkeen N = 24550 Kyselylomaketutkimus jossa kartoitettiin taustatiedot, asenteita, tietämystä sekä käyttäytymistä</p>	<p>Seksuaalikasvatus lisäsi selkeästi tietämystä kaikissa yhteiskuntaluokissa, useat oppilaat olivat seksuaalikasvatuksen jälkeen valmiita lykkäämään seksin aloittamista myöhempään ikään.</p>
<p>Guan, S-S & Subrahmanyam, K. 2009</p>	<p>Selvittää sekä internetin käytön positiivisia että negatiivisia vaikutuksia nuoriin.</p>	<p>Kotona internetiä käyttävät lapset ja nuoret Haku PsychINFO tietokantaan, teokset 12 kk ajalta.</p>	<p>Nuorille internet antaa paljon mahdollisuuksia sekä altistaa riskeille. Riskejä ovat addiktion kehittyminen, sopimattoman materiaalin näkeminen, kiusaaminen ja seksuaalinen ahdistelu. Mahdollisuuksia internet luo esim. terveyden ja oppimisen edistämiseen.</p>

<p>Espelage, D. & Holt, M. 2005</p>	<p>Selvittää uhrien/kiusaajien alatyyppeiden yhteyttä seksuaalisen häirinnän ja parisuhdeväkivallan kokemuksiin.</p>	<p>N = 684 320 poikaa, 364 tyttöä, yläaste- ja lukioikäisiä yhdestä yläasteesta ja yhdestä lukiosta Midwesternin kaupungista keski-ikä 14,5v Kyselylomaketutkimus, kysymyksiä eri osa-alueista: kiusaamiseen osallistuminen, kiusatuksi joutuminen, kavereiden seksuaalisen häirinnän kohteeksi joutuminen, fyysinen ja psyykinen väkivalta parisuhhteessa sekä kokemukset ahdistuksesta ja masennuksesta</p>	<p>Vastaaajat jaettiin alatyyppeihin; ei-osallistuvat, kiusaajat, uhrin ei-uhrit ja uhrin uhrit. Sekä kiusaajat uhrin ei-uhrit että pelkän uhrin asemassa olevat ovat suurimmassa riskissä kokea myös parisuhdeväkivaltaa, sekä fyysistä että psyykkistä. Uhrit ja kiusaamiseen osallistuvat uhrin uhrit kokevat eniten ahdistusta ja masennusta</p>
<p>Lindberg, S., Grabe, S. & Hyde, J. 2007</p>	<p>Tutkia nuorten kokemuksia oman kehon tarkkailusta sekä testata hypoteesia että oman kehon liiallinen tarkkailu on yhteydessä seksuaalisen häirinnän kokemiseen, erityisesti varhaisessa vaiheessa kehittyvien tyttöjen kohdalla.</p>	<p>N = 316 166 tyttöä, 150 poikaa, jotka osallisia vielä jatkuvassa pitkittäistutkimuksessa Wisconsin Study of Families and Work. Osallistujien keski-ikä 11,2 v (osallistujat 10-12 -vuotiaita) Kyselylomakkeet eri osa-alueissa, puberteettikehityksestä, kavereiden seksuaalinen ahdistelu, itsensä tarkkailu ja vartalon häpeäminen. BMI:n laskemiseksi pituuden ja painon mittaukset</p>	<p>Aikaisemmin kehittyvät tytöt ovat useammin kavereiden seksuaalisen ahdistelun kohteena. Ahdistelun kohteeksi joutuminen altistaa tyttöjä itsensä tarkkailuun joka saattaa johtaa vartalonsa häpeämiseen. Häpeän tunnetta aiheuttaa myös korkea BMI.</p>

LIITE 2.

Liitetaulukko manuaalisesti löydettyistä tutkimuksista:

Tekijät & vuosi	Tutkimuksen tarkoitus	Kohderyhmä, tutkimusasetelmat ja -menetelmä	Tulosten yhteenveto
Jones, L., Mitchell, K. & Finkelhor, D. 2011	Selvittää nuorten kokemuksia netissä tapahtuvasta seksuaalisesta ahdistelusta, seksuaaliselle ehdottelusta sekä pornografiselle materiaalille altistumisesta.	N = 1560 10 - 17 -vuotiaita Tyttöjä 50 %, poikia 50 % Kolme erinäistä puhelinhaastattelua	Seksuaaliseen kanssakäymiseen kaikkiaan liittyvät ehdottelut ovat vähentyneet mutta seksuaalinen ahdistelu yleisesti lisääntynyt eritoten tyttöjen kohdalla.
Fagerlund, M., Peltola, M. , Kääriäinen, J., Elloinen, M. & Sariola, 2014	Selvittää 6- ja 9-luokkalaisten väkivaltakokemuksia.	N = 11364 (483 koulua) 6. ja 9.-luokkalaisia. Tyttöjä 51 %, poikia 49 % Kyselylomaketutkimus, toteutettu internetissä.	Lähes kaikissa tarkasteltavissa osioissa väkivaltakokemukset ovat vähentyneet. Pojat joutuvat tyttöjä useammin väkivallan uhriksi julkisella paikalla. Tyttöihin kohdistuu enemmän kuritusväkivaltaa, kiusaamista ja netissä tapahtuvaa häirintää.
Pelastakaa Lapset ry 2011	Kartoittaa internetissä tapahtuvaa lasten ja nuorten seksuaalista hyväksikäyttöä.	N = 4256 mutta mukana vain alle 16-vuotiaiden vastaukset, N = 2283. Tyttöjä 62 %, poikia 38 % Kyselylomaketutkimus toteutettu internetissä. Aineisto analysoitu sekä kvalitatiivisiä että kvantitatiivisiä menetelmiä käyttäen	Tytöt saavat poikia enemmän ehdottelua seksuaaliseen kanssakäymiseen ryhtymisestä ja heiltä myös pyydetään kuvia useammin. Internet luo aikuiselle mahdollisuuden seksuaaliseen hyväksikäyttöön vaikkei sitä reaali-ilmassa tekisi netin anonyymiyden vuoksi.

<p>Rinehart, S., Doshi, N. & Espelage, D. 2014</p>	<p>Selvittää millaista seksuaalista häirintää oppilaat ovat kokeneet ja missä häirintää on tapahtunut</p>	<p>N = 1391 10-15 -vuotiaita tyttöjä 49,8 %, poikia 50,2 % Kyselylomaketutkimus.</p>	<p>Eniten seksuaalista häirintää tapahtuu luokissa ja käytävillä. Häirintä on luonteeltaan fyysistä ahdistelua, huhujen levittämistä, sanallista häirintää sekä homofobista häirintää.</p>
<p>Suominen, S. 2015</p>	<p>Tarkastella nuorten käsityksiä "huora"-sanan käytöstä ja merkityksestä</p>	<p>N = 180 Yläkoululaisia, lukiolaisia ja ammatillisessa oppilaitoksessa opiskelevia 90 tyttöä, 90 poikaa Kyselylomaketutkimus. Aineisto analysoitu sekä kvalitatiivisiä että kvantitatiivisiä menetelmiä käyttäen</p>	<p>Huorittelu noussut "vitsiksi" kaveriporukoissa, ei koeta loukkaavaksi. Vieraan huorittelu loukkaa. Eniten huoritellaan koulussa. Huora-sana on monimerkityksellinen, vaihtaa "laatuaan" eri konteksteissa.</p>
<p>Liinamo, A. 2005</p>	<p>Tutkia seksuaaliopetuksen muutosta ja nuorten seksuaali-terveystietoihin vaikuttavia tekijöitä</p>	<p>Kouluterveyskyselyyn vuosina 1996, 1998-2001 vastanneet 8.- ja 9.-luokkalaiset nuoret</p>	<p>Tyttöjen terveystiedot ovat parempia kuin poikien. Koulun seksuaaliopetuksella on selkeästi tietoa lisäävä vaikutus sekä tytöillä että pojilla.</p>

SEKSUAALIOIKEUDET

1. OIKEUS OMAAN SEKSUAALISUUTEEN

Kuka saa nauttia seksistä? Pitääkö olla tietynlainen, että saa nauttia omasta sukupuolesta?
Miltä tuntuu asua maassa, jossa seksuaalivähemmistöt on kielletty lailla?

2. OIKEUS TIETOON SEKSUAALISUUDESTA

Millaista olisi elää maassa, jossa nuorille ei tarjota lainkaan seksuaalikasvatusta?
Miten seksuaalikasvatus voisi tavoittaa ne, jotka eivät pääse kouluun?
Saavatko kaikki tietoa seksuaalisuudesta, myös vähemmistöt kuten vammaiset?

3. OIKEUS SUOJELLA ITSEÄN JA TULLA SUOJELLUKSI

Miksi niin moni tyttö on naimisissa alaikäisenä? Mitä tarkoittaa sukuelinten silvonta?
Mitä on seksuaalinen häirintä? Onko nimittely väkivaltaa?

4. OIKEUS SEKSUAALITERVEYSPALVELUIHIN

Minkälainen on hyvä lääkäri? Mitä tarkoittaa luottamuksellisuus?
Miten varmistetaan, että kaikki saavat ehkäisyä sitä halutessaan?
Mitä tapahtuu, jos abortti on maassa lailla kielletty?

5. OIKEUS TASA-ARVOON JA SYRJIMÄTTÖMYYTEEN

Kenen ääni saa kuulua? Mistä löytää rohkeutta vastustaa epätasa-arvoisuutta?
Voinko taiteen kautta vaikuttaa? Toimiiko politiikka?

6. OIKEUS YKSITYISYYTEEN

Kuka saa päättää, mitä kerrot seksuaalisuudestasi? Kuuluuko asiasi sukulaisillesi?
Entä jos tarvitset esimerkiksi vamman takia apua päivittäisissä toiminnoissa?
Mitä kannattaa postata nettiin?

7. OIKEUS VAIKUTTAA

Pelottaako sinua kävellä yksin kadulla, jos olet tyttö? Entä jos olet erinäköinen kuin muut?
Voiko ihminen olla laiton? Minkälaiset parisuhteet maassasi sallitaan?

Seksuaalioikeudet käsittävät laajasti seksuaalisuuteen liittyviä elämänalueita, eikä niille ei ole yhtä ainoaa määritelmää. Esimerkiksi Kansainvälisellä perhesuunnittelujärjestöjen liitolla IPPF:llä ja Seksuaaliterveyden maailmanjärjestö WAS:lla on omat seksuaalioikeuksien julistuksensa. Myös Maailman terveysjärjestö WHO on määritellyt seksuaalioikeudet. Seksuaali- ja lisääntymisoikeudet mainitaan myös useissa kansainvälisissä toimintaohjelmissa ja sopimuksissa. Niiden edistäminen on tärkeää kestävä kehityksen saavuttamiseksi ja ihmisoikeuksien turvaamiseksi.

www.vaestoliitto.fi

LIITE 4.

Niina Poutala

niina.poutala@student.samk.fi

puh. 044 4503954

TUTKIMUSLUPA-ANOMUS

17.02.2016

Ilkka Heikkilä

Koulutoimen johtaja

ilkka.heikkila@eurajoki.fi

puh. 044 3124368

Kohteliaimmin anon tutkimuslupaa opinnäytetyöni toteuttamiseen Eurajoen yhteiskoulussa ja siihen liittyvän kyselyn toteuttamiseen Eurajoen yhteiskoulun 8-luokkalaisilla.

Opiskelen Satakunnan Ammattikorkeakoulussa terveyden edistämisen ylempää ammattikorkeakoulututkintoa. Tutkinnon suorittamiseen kuuluu opinnäytetyön tekeminen. Opinnäytetyöni aiheena on seksuaalisen häirinnän tunnistamisen ja ennaltaehkäisyn kehittäminen osana Eurajoen yhteiskoulun 8-luokkalaisten seksuaalikasvatusta.

Toteutan opinnäytetyön toimintatutkimuksena. Opinnäytetyön tarkoituksena on kehittää Eurajoen yhteiskouluun toimintamalli, jonka avulla voidaan tunnistaa ja ennaltaehkäistä seksuaalista häirintää kouluympäristössä. Eurajoen yhteiskoulun 8-luokkalaisille jaettava kyselylomake käsittelee ajatuksia ja kokemuksia seksuaalisesta häirinnästä. Opinnäytetyössä kyselyn tuloksia käytetään toimintamallin luomiseen. Kyselyyn vastaaminen on vapaaehtoista ja vastaajien anonymiteetti säilyy koko tutkimuksen ajan. Lisäksi vastaajien huoltajia informoidaan kyselystä etukäteen Wilman kautta ja heillä on oikeus kieltää huollettavansa osallistuminen kyselyyn.

Opinnäytetyöni ohjaajana toimii

Satakunnan Ammattikorkeakoulun Yliopettaja, TtT Eila Hirvonen

eila.hirvonen@samk.fi, puh. 044 7103449

Liitteenä tutkimussuunnitelma, (Liite1.), saatekirje (Liite2.), Wilma-viesti (Liite3.) ja kyselylomake (Liite4.)

Niina Poutala

PÄÄTÖS: Minä _____ hyväksyn / hylkään tutkimuslupa-anomuksen ___ / ___ 2016

Hyvä 8.-luokkalaisen huoltaja!

Opiskelen Satakunnan ammattikorkeakoulussa Terveiden edistämisen ylempää ammattikorkeakoulututkintoa. Tutkinnon suorittamiseen kuuluu kehittämistyönä tehtävä opinnäytetyö. Opinnäytetyöni aihe on seksuaalisen häirinnän tunnistamisen ja ennaltaehkäisyn kehittäminen osana Eurajoen yhteiskoulun 8.-luokkalaisten seksuaalikasvatusta. Opinnäytetyöni tarkoituksena on kehittää Eurajoen yhteiskouluun toimintamalli jonka avulla pyritään tunnistamaan seksuaalista häirintää sekä ennaltaehkäisemään sitä. Opinnäytetyön tavoitteena on kartoittaa Eurajoen yhteiskoulun 8.-luokkalaisten kokemuksia seksuaalisesta häirinnästä ja luoda nuorten tarpeisiin vastaava toimintamalli jolla sanoitetaan seksuaalinen häirintä ja pohditaan keinoja sen ennaltaehkäisyyn. Myös nuoret itse saavat osallistua toimintamallin kehittämiseen. Luotu toimintamalli testataan ja lopuksi myös arvioidaan.

Ajatuksia ja kokemuksia koskien seksuaalista häirintää kartoitetaan 8.-luokkalaisilta kyselylomakkeella. Kyselyyn vastaaminen on vapaaehtoista. Kyselyyn vastataan nimettömänä ja vastaajan anonymiteetti säilyy koko tutkimuksen ajan. Kyselylomakkeita ei voida missään vaiheessa yhdistää tiettyyn oppilaaseen. Tutkimuksen kaikissa vaiheissa noudatetaan hyvää eettistä tutkimuskäytäntöä. Kyselyn vastausten perusteella luodaan toimintamalli seksuaalisen häirinnän tunnistamiseen ja sen ennaltaehkäisyyn.

Kysely toteutetaan maaliskuun 2016 aikana. Mikäli ette tahdo lapsenne osallistuvan kyselyyn, toivoisin Teidän ilmoittavan siitä minulle sunnuntaihin 13.3.2016 mennessä vastamalla tähän Wilma-viestiin.

Voitte ottaa minuun yhteyttä mikäli Teillä on tutkimuksen suhteen jotain kysyttävää.

Ystävällisesti,

terveydenhoitaja Niina Poutala

puh. 044 4503954

KYSELY KOSKIEN SEKSUAALISTA HÄIRINTÄÄ JA SEN KOKEMISTA

Vastaa seuraaviin kysymyksiin valitsemalla itsellesi parhaiten sopiva vaihtoehto. Kyselyyn vastataan nimettömänä!

1. Kuvaa ensin lyhyesti omin sanoin mitä on mielestäsi seksuaalinen häirintä:

2. Minkä seuraavista koet olevan seksuaalista häirintää? Voit valita useitakin vaihtoehtoja:

	ON:	EI OLE:
Nimittely esim. "huorittelu" tai "homottelu"	☐	☐
Vartaloon liittyvä huomauttelu, esim. rintojen tai peniksen kokoon tms. liittyvä	☐	☐
Seksuaaliseen suuntautumiseen liittyvä huomauttelu	☐	☐
Kaksimielisten juttujen kuuleminen, olettaen ettei toinen osapuoli ole niitä pyytänyt	☐	☐
Seksuaalinen ehdottelu	☐	☐
Seksuaalisten juorujen levittäminen	☐	☐
Toisen vartalon kuvaaminen ilman lupaa	☐	☐
Toistuva, esim. rintoihin tai sukupuolielimiin kohdistuva tuijottelu	☐	☐
Seksuaalisen materiaalin, kuvien tai videon, lähettäminen, olettaen ettei toinen osapuoli ole niitä pyytänyt	☐	☐
Seksuaalinen lähentely	☐	☐
Seksuaalinen koskettelu	☐	☐
Jotain muuta, mitä?	☐	☐

3. Mitä seuraavista olet itse kokenut? Voit valita useitakin vaihtoehtoja.

	OLEN:	EN OLE:
Nimittely, esim. "huorittelu" tai "homottelu"	☐	☐
Vartaloon liittyvä huomauttelu, esim. rintojen tai peniksen kokoon tms. liittyvä	☐	☐
Seksuaaliseen suuntautumiseen liittyvä huomauttelu	☐	☐
Kaksimielisten juttujen kuuleminen, olettaen ettet ole niitä pyytänyt	☐	☐
Seksuaalinen ehdottelu	☐	☐
Seksuaalisten juorujen levittäminen	☐	☐
Kuvaamisen kohteeksi joutuminen ilman lupaa	☐	☐
Toistuva, esim. rintoihin tai sukupuolielimiin kohdistuva tuijottelu	☐	☐
Seksuaalisen materiaalin, kuvien tai videon, saaminen, olettaen ettet ole niitä pyytänyt	☐	☐
Seksuaalinen lähentely	☐	☐
Seksuaalinen koskettelu	☐	☐
Jotain muuta, mitä?	☐	☐

4. Puhutaanko mielestäsi koulussa seksuaalisesta häirinnästä?

Ei ollenkaan Liian vähän Tarpeeksi Liikaa

5. Tulisiko koulussa puhua seksuaalisesta häirinnästä?

Kyllä Ei

6. Tulisiko koulussa puuttua seksuaaliseen häirintään?

Ei

Kyllä Miten? _____

7. Mihin sukupuoleen koet kuuluvasi? Nainen Mies Jotain muuta

8. Onko jotain muuta mitä haluaisit sanoa koskien seksuaalista häirintää?

~KIITOS VASTAUKSISTASI!~

SEKSUAALINEN HÄIRINTÄ

Tämän kyselylomakkeen tarkoituksena on kerätä nuorten ajatuksia seksuaaliseen häirintään puuttumisen ja puuttumattomuuden vaikutuksista. Kysymyksiin ei ole oikeita vastauksia, vastaa omien ajatusten mukaan.

Jokainen vastaus on äärimmäisen tärkeä, suuri kiitos vastaamisesta! :)

1. Tuleeko koulussa kiinnittää huomiota oppilaan kokemaan seksuaaliseen häirintään...

- vähemmän kuin tällä hetkellä
- yhtä paljon kuin tällä hetkellä
- enemmän kuin tällä hetkellä

2. Missä yhteydessä seksuaalisen häirinnän tulisi olla esillä?

- kiusaamiskyselyn yhteydessä
- omana oppituntinaan
- terveystarkastusten yhteydessä

3. Kenen ensisijaisesti tulisi seksuaalisesta häirinnästä puhua / kysyä?

- aineenopettajan esim. terveystiedon opettajan
- luokanvalvojan
- terveydenhoitajan
- koulun sosiaalihoitajan
- vanhempien

4. Mitä välittömiä seurauksia jatkuva seksuaalisen häirinnän kohteeksi joutuminen voi aiheuttaa yksilölle?

5. Entä millaisia seurauksia sillä voi olla häirinnän kohteelle tulevaisuudessa, aikuisiässä?

6. Millaisia seurauksia seksuaalisen häirinnän jatkaminen voi aiheuttaa häiritsijälle nyt tai aikuisiällä?

7. Jos koulussa ei puututa seksuaaliseen häirintään, miten se voi vaikuttaa kouluuyhteisöön?

8. Millaisia vaikutuksia järjestelmällisellä puuttumisella seksuaaliseen häirintään olisi / voisi olla kouluuyhteisön kannalta?

9. Muita terveisiä aiheesta tai aiheen vierestä? :)

Nuorten ajatuksia seksuaalisesta häirinnästä:

- "Ahdistelu, vihjailu, pakottaminen"*
- "Fyysinen seksuaalinen koskettelu, seksuaalisia ehdotteluja"*
- "sitä kun pakotetaan vasten tahtoa tai kun vihjaillaan"*
- "raiskaamista"*
- "Kaikki seksuaalinen toiminta toisen tahtoa vastaan"*
- "Koskettelu, vihjailu, ahdistelu"*
- "Toisen seksuaalisuuteen puuttuminen sanoilla tai fyysisesti"*
- "Ahdistelu, haukkuminen, koskeminen, painostaminen"*
- "Ehdottelu, koskettelu sopimaton kuvaus"*
- "Ahdistelua ja koskettelu"*
- "Häiritsevät puheet tai koskettelu"*
- "Lähentelyä"*
- "Toisen ahdistelu"*
- "Koskettelu ja muut fyysist ja psyykkista toimintaa"*
- "Seksuaalisuudellaan häiritään tai kiusataa"*
- "Toiseen ihmiseen kiinni käymistä seksuaalisiin ajatuksiin. Toisen seksuaalisuuden "arvostelemista tai haukkumista"*
- "Kun joku koskettelee toista ilman lupaa. Joku lähettelee toiselle seksiin liittyviä viestejä / kuvia vaikka toinen on kieltänyt"*
- "Kosketellaan toista henkilöä ilman lupaa"*
- "Toisten koskettelu ilman toisen suostumista"*
- "Toisen koskettelu ja sanoin häirintä ilman toisen tahtoa"*
- "Ahdistelu, raiskaus, viestit"*
- "Sitä että sinua kohdellaan omasta mielestäsi seksuaalisesti väärin, se voi olla viesti, viestettä, julkisella paikalla kyttäys tai jopa koskettelu"*
- "Toisen häirintä seksuaalisesti esim seksuaalinen ehdottelu"*
- "Se on julmaa ja sääliä. Pitäisi olla hyvin tiukat järjestelyt ettei kävisi niin"*
- "Ahdistelua, vastoin halua koskemista tai viestittelyä"*
- "Jos menee esim vaikka koskettelemaan rintoja ilman lupaa tai muita sukupuolielimiä"*
- "Kun jotenkin yrittää tehdä jotain seksiin liittyvää jota toinen ei halua"*
- "Seksuaalista häirintää"*
- "Raiskaus, pakottaminen seksiin, pakottaa tekemään jotain seksuaalisesti kiihottavaa"*

"Lähentely"

"Se että joku haluaa väkisin seksiä jonkun kanssa ja muutenkin epämiellyttävät koskettelut"

"Ahdistellaan seksuaalisesti ja pakotetaan seksiin"

"Ahdistava pyytely, esim alastonkuvien pyytely, koskettelu tms."

"(Vastoin omaa tahtoa) seksuaalista toimintaa, ahdistelua, vihjailua, koskettelu"

"Esim koskettelu, vihjailua, katseita tms jota tapahtuu vasten toisen tahtoa"

"Jos joku tulee koskettelemaan sua ja sä et tykkää siitä ja se ahdistaa. Kokee itsensä ahdistuneeksi"

"Ahdistavat eleet, sanat, teot"

"Ahdistelua fyysisin kosketusten, kuvien, viestin ja katseiden / ilmeiden / käsimerkkien kautta"

"Ahdistelua, jota toinen ei halua esim lähentely, nimittelyt"

"Itseä ahdistava ja negatiivinen käyttäytyminen jonkun toisen henkilön toimesta"

"Kaikki lähentelyt ja koskettelut ilman lupaa"

"Koskettelu, lähentelyä, sanoja"

"Seksuaalista, tunkeilevaa, loukkaavaa, ahdistavaa lähentelyä tai ehdottelua, mikä saa ahdistuneen tai pahan olon"

"Toisen osapuolen seksuaalinen lähentely, puhuminen, pakottaminen tai ehdottelu ilman että toinen osapuoli haluaisi tätä"

"Lähentelyä, huutelua ja koskettelu"

"Vasten toisen tahtoa koskettamista tai lähettämällä seksuaalisia viestejä tai sanomalla toiselle vasten tämän tahtoa seksuaalisia juttuja"

"Kun toista henkilöä häiritään epäilyttävillä kuvilla, sanoilla ja teoilla vaikka toinen ei haluaisi sitä"

"Ihmistä häiritään seksuaalisesti esim huutelu, koskettelu"

"Oman tahdon vastainen seksuaalinen kanssakäyminen. Seksuaalinen ehdottelua, seksuaalinen ahdistelu"

"Ihminen häiritsee toista ihmistä esim koskettelemalla toista tai ahdistelemalla"

"Haukkuminen, huorittelu, vihjailu, teot jotka liittyvät seksuaalisuuteen. Myös jos vaikka seurustelee ja toinen pakottaa sinut seksiin"

"Jotenkin seksuaaliseen suuntautumiseen tai muuten seksiin liittyvä käytös tai puheet joita toinen osapuoli pitää ahdistavana ja / tai vääränä, eikä ole antanut suostumustaan"

"Jotain henkilöä ahdistellaan vastoin hänen tahtoaan"

"Seksuaalista lähentelyä ilman, että sitä on pyytänyt"

"Koskettelu jos ei halua"